

SUR İLÇESİNDE YAŞAYAN ENGELLİ BİREYLERİN İHTİYAÇ ANALİZİ ÇALIŞMASI

SUR KAYMAKAMLIĞI

Proje Sahibi

Sur Kaymakamlığı Sosyal Yardımlaşma ve
Dayanışma Vakfı adına Vakıf Başkanı ve Sur Kaymakamı
Aydın ERGÜN

Proje Koordinatörü

Bilgin YİĞİT

Bilimsel Çalışma Ekibi

Doç. Dr. Behçet ORAL
Arş. Gör. Mehmet KURTULMUŞ
Arş. Gör. Rasim TÖSTEN
Arş. Gör. Zakir ELÇİCEK
Engelli Okuma-Yazma Eğitmeni: Bilgin YİĞİT

Grafik Tasarım: Adem Şenel

Baskı-Cilt: Kayhan Matbaa

Bu çalışma Nilüfer Pratik Özel Eğitim Hizmetleri tarafından yapılmıştır.

© Her türlü yayın hakkı Diyarbakır ili Sur Kaymakamlığı'na aittir. Gerçek veya tüzel kişiler tarafından izinsiz çoğaltılamaz ve dağıtılamaz. Bu rapordan kaynak gösterilmek suretiyle alıntı yapılabilir.

Not: Bu rapor bilimsel çalışma ekibi tarafından yazılmıştır.

“Sur İlçesinde Yaşayan Engelli Bireylerin İhtiyaç Analizi Çalışması, 2013 Yılı Doğrudan Faaliyet Mali Destek Programı kapsamında Karacadağ Kalkınma Ajansı tarafından sağlanan mali destek ile yürütülmektedir. Sözleşme No: TRC2/13/DFD/0022”

“Bu kitabın içeriğinden sadece Sur Kaymakamlığı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı sorumludur ve bu içeriğin herhangi bir şekilde **Kalkınma Bakanlığı**'nın veya **Karacadağ Kalkınma Ajansı**'nın görüş ya da tutumunu yansıttığı mütalaa edilemez”.

SUR İLÇESİNDE YAŞAYAN ENGELLİ BİREYLERİN İHTİYAÇ ANALİZİ ÇALIŞMASI

SUR KAYMAKAMLIĞI

SUNUŞ

İnsanın olduğu her yerde engelli bireyle karşılaşmak mümkündür. Gerek ülkemiz gerekse de diğer ülkelerin nüfuslarının önemli bir kısmı engelli bireylerden oluşmaktadır. Toplumda engelli bireylerin dikkate alınması ve onlar için ihtiyaç olan düzenlemelerin yapılmasının insani bir görev olduğunu düşünmekteyiz.

Engelli bireylere temel insani hakların sağlanması (iş bulma, çalışma, eğitim, bağımsız yaşama, sosyal katılım, sağlık vb.) yalnızca toplumsal duyarlılık veya şefkat kapsamında değerlendirilmemelidir. Her şeyden önce engellilerin de birer birey ve dolayısıyla onların da temel haklarının olduğu unutulmamalıdır. Avrupa Birliği'nin 2003-2010 yılları arasında engelliler için hazırladığı eylem planının da temel amacı, engelli bireylerin de diğer insanlar kadar eşit hak ve fırsatlara sahip olması olduğu görülmektedir. Bu haklar nasıl ki diğer bireyler için insan hakları kapsamında değerlendiriliyorsa, engelli bireyler için de benzer şekilde değerlendirilmelidir.

Sur Kaymakamlığı olarak bu projeyi hazırlarken çıkacak sonuçları tahmin etmekteydik. Ancak, bu alanda yaptığımız bilimsel çalışmanın ilimizde ve bölgemizde bir örnek teşkil ederek engelli vatandaşlar hakkında farkındalığın artmasına katkı sağlayacağına inanmaktayız. İlçemizde yaşayan engelli vatandaşlarımızın mevcut durumlarını ortaya koyacak ve ihtiyaçlarını analiz edecek bu çalışmanın, engellilerle

ilgili olarak geliştirilecek diğer projelere ilham kaynağı olacağını ve altlık teşkil edeceğini düşünmekteyiz.

İlçemizde daire amirlerine ve vatandaşlar ile direkt temasa geçen memurlarımıza daha önce bir dizi eğitim programı uygulayarak engelli vatandaşlarımız hakkında farkındalık ve duyarlılık oluşturmaya çalıştık. Her sağlıklı vatandaşın aynı zamanda bir engelli adayı olduğunu unutmaması gerektiğini her platformda anlatarak farkındalığı arttırmaya kararlıyız.

Bu çalışmada yer alan veriler doğrultusunda engelli vatandaşlarımıza yönelik bir takım sosyal, sportif ve kültürel projeler gerçekleştirmeyi planlamaktayız. Aynı zamanda, bir iş sahibi olmak isteyip de mesleki yeterliliğe sahip olmayan engelli vatandaşlarımız için mesleki eğitim kursları açma, hedefimiz olacaktır.

Bu çalışmada emeği geçen herkese teşekkürlerimi sunarken, toplum içerisinde yaşamını devam ettiren engelli vatandaşların engellilik durumlarının unutturulduğu bir yaşam alanı ve çevrenin oluşturulmasının sosyal duyarlılık anlamında her insana bir vazife olduğunu tekrar hatırlatmak isterim.

**SUR KAYMAKAMI
AYDIN ERGÜN**

İÇİNDEKİLER

Sunuş	5
İçindekiler	7
Grafikler	8
1. GİRİŞ	13
1.1. Problem Durumu.....	13
1.2. Araştırmanın Amacı	14
1.3. Araştırmanın Sınırlıkları	14
1.4. Araştırmanın Varsayımları.....	14
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	15
2.1. Engelli Kavramı	15
2.2. Engel Durumları.....	16
2.3. Engellilik Nedenleri.....	16
2.4. Avrupa ve Ülkemizde Engellilerle İlgili Durum.....	17
3. YÖNTEM	21
3.1. Araştırmanın Yöntemi.....	21
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	21
3.3. Veri Toplama Aracı	22
3.4. Veri Toplama Aracının Uygulanması.....	22
3.5. Verilerin Analizi	23
4. BULGULAR VE YORUM	25
SONUÇ	91

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1:	Engelli Bireylerin Cinsiyetlerine İlişkin Yüzde Değerleri.....	27
Grafik 2:	Engelli Bireylerin İkamet Ettikleri Yere Göçle Gelme Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri.....	28
Grafik 3:	Engelli Bireylerin Medeni Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri	29
Grafik 4:	Engelli Bireylerin Hanelerinde Yaşayan Kişi Sayısına İlişkin Yüzde Değerleri.....	30
Grafik 5:	Engelli Bireylerin Eğitim Durumuna İlişkin Yüzde Değerleri	31
Grafik 6:	Engelli Bireylerin Çalışma Durumuna İlişkin Yüzde Değerleri.....	32
Grafik 7:	Engellinin Kiminle Yaşadığına İlişkin Yüzde Değerleri	33
Grafik 8:	Ailede Başka Engellinin Varlığına İlişkin Yüzde Değerleri	34
Grafik 9:	Anne Babanın Sağ Olup Olmadığına İlişkin Yüzde Değerleri.....	35
Grafik 10:	Anne Babaların Birlikte Yaşayıp Yaşamadıklarına İlişkin Yüzde Değerleri	36

Grafik 11:	Anne Eğitim Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri ...	37
Grafik 12:	Anne Çalışma Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri...	38
Grafik 13:	Baba Eğitim Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri.....	39
Grafik 14:	Baba Çalışma Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri...	40
Grafik 15:	Ailenin Aylık Toplam Gelirine İlişkin Yüzde Değerleri	41
Grafik 16:	Konut Durumuna İlişkin Yüzde Değerleri	42
Grafik 17:	Engellilerin İkamet Ettikleri Konut Tipine İlişkin Yüzde Değerleri	43
Grafik 18:	Engelli Bireyin İkamet Ettiği Konutun Isınma Şekline İlişkin Yüzde Değerleri	44
Grafik 19:	Konuttaki Oda Sayısına İlişkin Yüzde Değerleri	45
Grafik 20:	Engellilerin İkamet Ettikleri Evin Banyo Tuvalet Durumuna İlişkin Yüzde Değerleri	46
Grafik 21:	Ek Gelir Durumuna İlişkin Yüzde Değerleri	47
Grafik 22:	Engelli Rapor Durumuna İlişkin Yüzde Değerleri	48
Grafik 23:	Engelli Kimlik Kartı Durumuna İlişkin Yüzde Değerleri.....	49
Grafik 24:	Engel Derecesine İlişkin Yüzde Değerleri	50
Grafik 25:	Evde Bakım Ücreti Alma Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri.....	51
Grafik 26:	Engellilerin STK'lara Üyelik Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri.....	52
Grafik 27:	Engel Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri	53
Grafik 28:	Engel Dışı Hastalık Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri.....	54
Grafik 29:	Rehabilitasyon Hizmeti Alma Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri	55

Grafik 30:	Engel Nedenine İlişkin Yüzde Değerleri	56
Grafik 31:	Engel Nedeni Doğum Sonrası Olanların Engele Neden Etkenlerin Durumuna İlişkin Yüzde Değerleri	57
Grafik 32:	Günlük Yaşam Aktivitelerini Yapabilme Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri	58
Grafik 33:	Sosyal Yaşama Katılma Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri.....	59
Grafik 34:	Eğitsel Destek Alma Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri.....	60
Grafik 35:	Sportif Faaliyet Desteği Alma İlişkin Yüzde Değerleri.....	61
Grafik 36:	Kültürel Faaliyet Desteği Alma Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri	62
Grafik 37:	Engellinin Engelleriyle İlgili Teknolojik Araç-Gereç İhtiyaç Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri.....	63
Grafik 38:	Engellinin Çalışabilme Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri	64
Grafik 39:	Engelli Bireylerin Yardım Almadan İşe Gidebilme Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri.....	65
Grafik 40:	Engelli Bireylerin Tamamladıkları Herhangi Bir Kurs Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri.....	66
Grafik 41:	Engelli Bireylerin Tamamladıkları Kursları Sertifikalandırma durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri	67
Grafik 42:	Belediyenin Engellilere Yönelik Hizmetlerin Yeterliğine İlişkin Yüzde Değerleri	68

Grafik 43:	Toplu Taşıma Araçlarının Uygunluğuna İlişkin Yüzde Değerleri.....	69
Grafik 44:	Yol ve Kaldırımların Uygunluğuna İlişkin Yüzde Değerleri.....	70
Grafik 45:	Alışveriş Merkezlerinin Engellilere Uygun Tasarlanıp Tasarlanmadığına İlişkin Yüzde Değerleri.....	71
Grafik 46:	Toplumsal Duyarlılık Düzeyine İlişkin Yüzde Değerleri.....	72
Grafik 47:	Devletin Engellilere Yönelik Hizmetlerin Yeterli olup olmadığına İlişkin Yüzde Değerleri	73
Grafik 48:	Engellinin Engeliyle İlgili İhtiyaç Duyduğu Araç-Gereçlere İlişkin Yüzde Değerleri.....	74
Grafik 49:	Cinsiyet ile Engel Derecesine Ait Yüzde Değerleri	75
Grafik 50:	Cinsiyet ile Engel Dışı Hastalıklara Ait Yüzde Değerleri.....	76
Grafik 51:	Cinsiyet ile Engellinin Çalışabilme Durumuna Ait Yüzde Değerleri	77
Grafik 52:	Göç Durumu ile Devletin Engellilere Yönelik Çalışmalarına Ait Yüzde Değerleri	78
Grafik 53:	Eğitim Durumu ile Engellinin Tamamladığı Kurs Durumuna Ait Yüzde Değerleri.....	79
Grafik 54:	Ailenin Aylık Geliri ile Devletin Engellilere Yönelik Çalışmalarından Memnuniyete Yönelik Yüzde Değerleri.....	80
Grafik 55:	Engel Durum ile Günlük Yaşam Aktivitelerini Yerine Getirme Durumlarına Ait Yüzde Değerleri	81

Grafik 56:	Engel Durumu ile Göç Durumuna Ait Karşılaştırmalı Yüzde Değerleri	82
Grafik 57:	Engel Durumu İle Engellinin Çalışma İsteğine Ait Karşılaştırmalı Yüzde Değerleri.....	83
Grafik 58:	Cinsiyet ile STK'ya Üyelik Durumuna Ait Karşılaştırmalı Yüzde Değerleri	84
Grafik 59:	Eğitim Durumu ile Rehabilitasyon Hizmeti Alma Durumuna Ait Karşılaştırmalı Yüzde Değerleri	86
Grafik 60:	Cinsiyet ile Engel Derecesine Ait Karşılaştırmalı Yüzde Değerleri.....	87
Grafik 61:	Cinsiyet ile Toplumsal Duyarlılığa Ait Karşılaştırmalı Yüzde Değerleri	88
Grafik 62:	Medeni Durumları ile Engel Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri.....	89

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Her insan değerlidir ve kendine özgü kabiliyetlerle donanmıştır. Toplumların gelişebilmesi ya da daha iyiye dönüşebilmesi her bir bireyin kabiliyet ve deneyimlerinin değerlendirilmesiyle doğru orantılıdır. Bu noktada, engelsiz bireyler gibi engelli bireylerin de topluma katkı sağlayabilecek yetenek ve deneyimlerinin olduğunun farkına varılması gerekmektedir. Nitekim gerek ulusal gerekse de yerel düzeyde engelli bireylerin kazandıkları birçok başarı bulunmaktadır. Bu doğrultuda, engelli bireylerin engelleri nedeniyle kullanamadıkları bilgi ve becerilerinin heba olmaktan kurtarılıp ilgili bilgi ve becerilerini toplum yararına kullanmalarına fırsat vermek yerinde olacaktır.

Toplumumuzda engelli birey sayısı günden güne değişmektedir. Buna bağlı olarak, engelli profilleri de değişmektedir. Bu nedenle, devlet kurumlarının engellilere yönelik politikalarını daha güncel tutabilmeleri amacıyla engelli profilinin belirli aralıklarla tespit edilmesi ve güncellenmesi gerekmektedir. Zira zaman içerisinde engelli bireylerin profilleri değiştiği gibi beklentilerinin de değiştiği söylenebilir. 1950'lerdeki engelli bireyler ile 2013'lerdeki engelli bireylerin istek ve taleplerinin aynı olması düşünülemez. Hatta 2000li yıllar ile günümüz dahi belli ölçüde farklılaşmıştır. Örneğin, akıllı telefonlar son yıllarda toplumda yaygınlaşmış ve bu telefonlar engelliler için önemli bir ihtiyaç

haline gelmiştir. Yine, engellilere ilişkin gerçekleştirilen faaliyetlerin yaygınlaşması ve teknolojik ürünlerin hayatımızda yer edinmesi de engellilerin taleplerinin çeşitlenmesine neden olmaktadır.

Kurumlar politikalarını engelli olmayan bireyleri düşünerek değil, toplumun tüm katmanlarını göz önüne alarak belirlemelidir. Bu açıdan bakıldığında, engelli bireylerin profilinin ve ihtiyaçlarının belirlenmesi, öncelikli olarak hem belediye hem de valilik ve valiliklere bağlı kaymakamlıklar düzeyinde önemli bir durumdur. Bu bağlamda, Sur Kaymakamlığı'nın engelli bireylerin engellilik durumuna göre profilini ortaya koyacak ve engellilerin ihtiyaçlarını belirleyecek böyle bir araştırma yapmasının son derece önemli olduğu söylenebilir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, Sur Kaymakamlığı sınırları içerisinde yaşayan engelli bireylerin profillerini ortaya koymak; Sur Kaymakamlığı'nın engelli bireylere daha kaliteli ve nitelikli hizmetler sağlayabilmesi için engellilerin istek ve beklentilerini belirlemektir.

1.3. Araştırmanın Sınırlıkları

Araştırmanın sınırlılıkları şunlardır:

1. Bu araştırma, Ekim 2013 tarihi itibarıyla örneklem grubuna dâhil edilen engelli bireylerin görüşleri ile sınırlandırılmıştır.
2. Araştırma Sur Kaymakamlığı sınırları içerisinde ikamet eden engelli bireylerle sınırlandırılmıştır.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Araştırma şu varsayımlara dayalı olarak gerçekleştirilecektir:

1. Engelli bireyler anketi yanıtlarken görüşlerini içtenlikle ve doğru bir şekilde belirtmişlerdir.
2. Engelli bireyler anket uygulamasına gönüllü olarak katılmışlardır.

İKİNCİ BÖLÜM

”””

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Engelli Kavramı

Türkçe’de engelli “engeli olan, mânialı; vücudunda eksik veya kusuru olan”; engellilik ise “engelli olma durumu” şeklinde tanımlanmıştır (www.tdk.gov.tr). Dünya Sağlık Örgütü tarafından ise engellilik “bir yetersizlik veya özür nedeni ile yaşa, cinsiyete, sosyal ve kültürel faktörlere bağlı olarak kişiden beklenen rollerin kısıtlanması veya yerine getirilememesi hali” olarak tanımlanmaktadır (Aslan ve Şeker, 2011).

Birleşmiş Milletler Özürlü Hakları Bildirgesi’nde, “Kişisel ya da sosyal yaşantısında kendi kendisine yapması gereken işleri (bedensel ya da sonradan olma) herhangi bir noksanlık sonucu yapamayanları” engelli kavramı içerisine alınmıştır (Öztürk, 2011). Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı engelli bireyi “özürlü, doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yetilerini çeşitli derecelerde kaybetmiş, normal yaşamın gereklerine uyamayan kişilerdir.” şeklinde tanımlamıştır (www.eyh.gov.tr).

01.07.2005 tarihli 5378 sayılı Özürlüler Kanunu’nda engelli “özürlü” olarak belirtilmiş ve engelli birey “doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılama güçlüğü olan ve korunma,

bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişi” şeklinde tanımlanmıştır (www.mevzuat.gov.tr).

2.2. Engel Durumları

Engeli yalnız fiziksel yetersizlik olarak açıklamak yeterli değildir. Çünkü bireyin günlük yaşamını etkileyen, toplumsal yaşama katılımını zorlaştıran birçok engel durumu vardır. Bu engel durumlarından bazıları şunlardır:

- Ortopedik
- Görme
- İşitme
- Dil ve Konuşma
- Zihinsel
- Süreğen hastalık
- Zedelenme- sapma
- Yetersizlik
- Diğer

2.3. Engellilik Nedenleri

Engelliliğin birçok nedeni bulunmaktadır. Bu nedenlere kalıtım, beslenme, hastalık, kazalar, sakıncalı çevre-ortam, görenek-gelenek ve eğitimsizlik örnek olarak verilebilir (Öztürk, 2011). Bu genel nedenler doğuştan engellilik ve sonradan engellilik nedenleri olarak ikiye de ayrılabilir. Aşağıda bu iki grup engellilik nedenlerinden bazıları verilmiştir (Çınar, 2010).

Doğuştan engellilik nedenleri

- 1- Genetik bozukluklar

- 2- Anne baba kan uyuşmazlığı
- 3- Hamilelik sırasında yaşanan sorunlar, olumsuzluklar
- 4- Doğum anında oluşan problemler

Sonradan engellilik nedenleri

- 1- İş ve ev kazaları
- 2- Trafik kazaları
- 3- Doğal afetler
- 4- Savaşlar
- 5- Kronik hastalıklar
- 6- Alkol ve ilaç bağımlılığı
- 7- Yaşlanmaya bağlı nedenler

2.4. Avrupa ve Ülkemizde Engellilerle İlgili Durum

Engelli bireylerle ilgili hem Avrupa’da hem de ülkemizde farkındalık gün geçtikçe artmaktadır. Avrupa Birliği’nin politikalarında engelli haklarının dikkate alınması ve ülkemizde de birçok alanda engellilere yönelik pozitif ayrımcı yasaların çıkartılması engelli bireyler adına çok önemli gelişmelerdir. Özellikle İskandinav ülkelerinde engelli bireylere ilişkin birçok yasayla pozitif ayrımcılık tanınmış olup engellilerin sosyal alanda temel insani şartlarda hayatlarını idame ettirmeleri sağlanmıştır. Hem Avrupa’da hem de ülkemizde engelli bireylerle ilgili gelişmelerden bazıları aşağıda verilmiştir.

Avrupa Komisyonu, engellilere ilişkin geliştireceği stratejiyi belirlemek amacıyla 2009 yılında internet aracılığıyla anket çalışması yapmıştır. Anket katılımcıların % 79’u engellilerin sağlık hizmetlerine diğerleriyle eşit oranda ulaşabilmelerinin önemli bir konu olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca; eğitim, serbest dolaşım, kendi başına yaşam, kültürel ve sportif faaliyetler ve yaşam standartları konularında AB’nin

önemli bir rolü olması gerektiğini, politikalarının içerisinde engelliler için özel bölümler eklenmesi gerektiğini savunmuşlardır. Anket sonuçlarına göre, engelliler konusunda en fazla rolün (% 92) hükümetler ve yerel temsilciliklerde (belediyeler) olduğu daha sonra özel sektör ve Avrupa Birliği'nin geldiği katılımcılarca dillendirilmiştir (Ertem, 2010).

Avrupa Engelliler Uzmanları Akademik Ağı (ANED) 2007 yılında Avrupa Birliği tarafından kuruldu. Bu ağ, Engelliler Komisyonu Ünitesi'yle birlikte engellilere yönelik politikaların geliştirilmesini desteklemek için kurulmuştur. Bu ağın kuruluş felsefesi ve temel amacı, Avrupa engelli politikaları yoluyla tüm dünyadaki engellilerin katılımını sağlamak ve tüm engellilere eşit olanaklar sunmaktır (<http://www.disability-europe.net/>).

İskandinav Ülkeleri (Danimarka, İsveç, Norveç, İzlanda ve Finlandiya) engellilik ve dışlanmanın kültürel, sosyal ve çevresel boyutlarıyla ilgilenmek ve engellilik konularındaki araştırmalara katkı sağlamak amacıyla İskandinav Engellilik Araştırma Ağı'nı (NNDR) kurmuşlardır. Bu kuruluş, 2 yılda bir konferanslar düzenlemekte ve bu konferanslarda engellilik konusunda yapılan araştırmaların sonuçları sunulmaktadır (Ertem, 2010).

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın 2010 yılında gerçekleştirmiş olduğu "özürlülerin sorun ve beklentileri araştırması" da ülkemizde engellilerle ilgili yapılan çalışmalardan biridir. Bu çalışmada, Özürlü ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından oluşturulan Ulusal Özürlüler Veri Tabanına kayıtlı bulunan özürlü bireylerin günlük yaşam içindeki sorun ve beklentilerinin tespit edilmesi ve böylece bu alandaki politikaların etkin bir biçimde oluşturulması hedeflenmiştir (www.tuik.gov.tr).

Devlet İstatistik Enstitüsü 2002 yılında engelliler ilgili "Türkiye Özürlüler Araştırması" başlıklı bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmada Türkiye'de özürlülerin sayısı, oranı, sosyo-ekonomik yapısı, sosyal yaşamda

karşılaştıkları sorunlar, beklentileri, özürllük türü, özrün oluş sebebi, bölgesel farklılıkların ölçülmesi ile süregelen hastalığa sahip olma oranlarının ölçülmesi hedeflenmiştir (www.eyh.gov.tr).

Türkiye Özürllüler İdaresi Başkanlığı 2010 yılında “Özürllülüğe Dayalı Ayrımcılığın Ölçülmesi Araştırması” isimli çalışma gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada, özürllülerin haklarının korunması ve ayrımcılığa uğramalarının engellenmesi amacıyla yapılan yasal düzenlemeler ve oluşturulan kurumsal yapıların amaçlarını ne ölçüde gerçekleştirdiklerinin belirlenmesi için özürllülerin bu konudaki algılama ve deneyimlerinin açığa çıkarmak ve özürllülerin toplumsal yaşamda hangi alanlarda ne düzeyde ayrımcılıkla karşılaştıklarının saptanmak amaçlanmıştır (http://www.ozida.gov.tr).

Bu alanda bilimsel olarak, il ve bölge bazında yapılmış araştırmalara rastlamak mümkündür. Bu tür araştırmaların artması hem bilim dünyasında hem de dolaylı olarak toplumda engelli bireylerin hakları konusundaki farkındalığın artması ve bu hakların verilmesi adına önemli rol oynamaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

”””

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın yöntemi, evren-örnekleme, veri toplama aracı, veri toplama araçlarının uygulanması ve verilerin analiziyle ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma, tarama modeline göre desenlenmiştir. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir yöntemdir. Bu araştırma yöntemi, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümünün ya da bir bölümünün üzerinde yapılan araştırmaları kapsar (Karasar, 2009: 77- 79). Bu tür araştırmalar, aynı zamanda, gerçeğin ne olduğunu bulmak ve var olan mevcut duruma anlam verilmesine dönük tanımlayıcı bir özelliğe de sahiptir (Ural ve Kılıç, 2006: 19).

3.2. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini Sur Kaymakamlığı bölgesinde ikamet etmekte olan engelli bireyler oluşturmaktadır. Engelli bireylerin net sayısı bilinmemekle birlikte, sayının 3500 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Araştırmanın örneklemini ise, basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile belirlenen 350 engelli birey oluşturmaktadır. Örnekleme sayısı % 5 hata ile evreni temsil edebilecek yeterliliğe sahiptir (Ural ve Kılıç, 2006: 49).

Örneklem belirlenirken, örneklemin evreni temsil yeterliğinde ve büyüklüğünde olmasına dikkat edilmiştir. Araştırmada, basit tesadüfî örnekleme yöntemiyle örneklem alımına gidilmiştir. Bu yöntemin kullanılmasında temel etkenin evrenin karmaşık bir yapıda olması ve evren sayısının net olarak belirlememesi önemli rol oynamıştır. Örneklemin cinsiyet, engel durumu, engel oranı, göç ve eğitim durumu bakımından dengeli bir şekilde dağılımına dikkat edilmiştir. Örneğin katılımcıların % 45,4'ü göç eden, % 54,6 ise göç etmeyenlerden oluşmaktadır.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmanın amacına yönelik 49 maddeden oluşan bir anket oluşturulmuştur. Bu anket, literatür araştırması sonucunda ilgili alanda konuya ilişkin yapılan araştırmalar ve alanda uzman kişilerin görüşleri doğrultusunda hazırlanmıştır (Ek 1).

3.4. Veri Toplama Aracının Uygulanması

Veriler, bizzat anketörler aracılığı ile engelli bireylere evlerinde ya da istedikleri herhangi bir mekânda yüz yüze görüşme suretiyle gerçekleştirilen anket ile toplanmıştır. Bunu sağlayabilmek amacıyla, öncelikli olarak, Sur Kaymakamlığı'nın araştırmacılara vermiş olduğu bilgilerden hareket edilerek engelli bireylerin ikamet ettikleri adresler belirlenmiştir. Ulaşılamayan bireylere ise muhtarlar aracılığı ile ulaşılmıştır. Böylece örneklemin temsil yeteneğinin artırılmasına dikkat edilmiştir.

Anket uygulama sürecinde bazı problemlerle karşılaşılmıştır. Anket uygulama sürecinin seçimler öncesinde olması (anketlerin siyasi olarak algılanması) ve engelli bireylerin anket doldurmakta zorlanmaları bu problemlerden birkaçıdır. Bu nedenlerden bazı engelli bireylerin anketleri cevaplamak istememişlerdir. Ayrıca, veri toplama esnasında bazı engelli bireylerin Türkçe bilmediği ya da soruları Türkçe olarak anlamlandıramadığı ortaya çıkmıştır. Bu eksikliği giderebilmek

amacıyla, hem muhtarlardan yardım alınmış hem de Kürtçe bilen anketörler işe koşulmuştur.

Veri toplama sürecinde engel durumları ve yaşlarından dolayı ankete sağlıklı cevap veremeyecek durumda olan cevaplayıcıların anketleri ailelerinin yardımıyla doldurulmuştur.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin çözümlenmesinde SPSS (Statistical Package for Social Sciences) paket programı kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde betimsel istatistiklerden yüzde (%) kullanılmıştır. Ayrıca, karşılaştırmalı analizleri için Cross-tab analizinden yararlanılmıştır.

Engelli bireylerin görüşlerini doğrudan ifade ettiği açık uçlu soruların çözümlenmesinde betimsel analiz tekniğinden yararlanılmıştır. Bu analiz doğrultusunda, bazı katılımcıların görüşleri doğrudan verilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

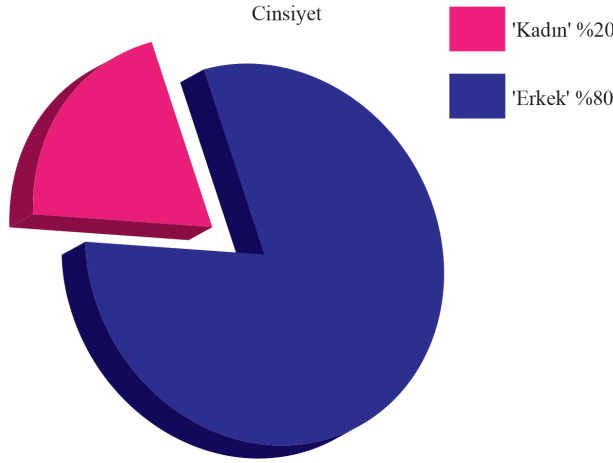

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırma kapsamında engellilerle ilgili ulaşılan bulgulara ve bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

4.1. Engelli Bireylerin Cinsiyetlerine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin cinsiyetlerine ilişkin bulgular Grafik 1’de verilmiştir.

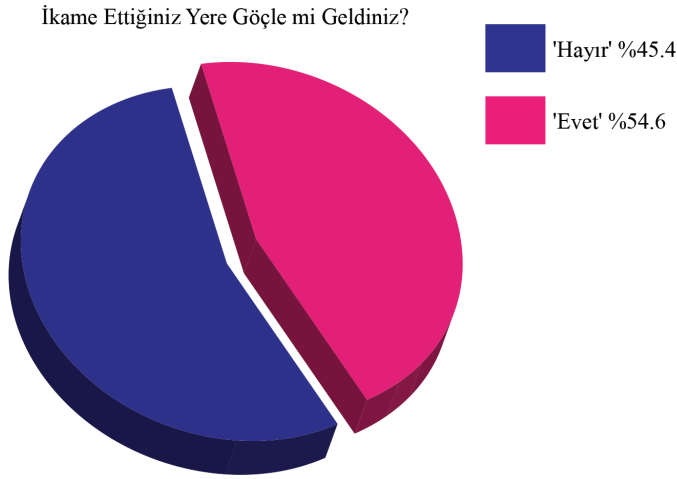

Grafik 1: Engelli Bireylerin Cinsiyetlerine İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 1’de, araştırmaya katılan Sur Kaymakamlığı sınırları içinde ikamet eden engelli bireylerin % 80’inin erkek; % 20’sinin ise kadın olduğu görülmektedir. Türkiye’de Ulusal Özürlüler Veri Tabanına kayıtlı olan özürlülerinin oranı dikkate alındığında, erkek engelli bireylerin (% 58,6) kadın bireylere (% 41,4) oranla daha yüksek olduğu görülmektedir (www.tuik.gov.tr).

4.2. Engelli Bireylerin İkamet Ettiği Yere Göçle Gelme Durumuna İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin ikamet ettikleri yere göçle gelme durumlarına ilişkin bulgular Grafik 2’de verilmiştir.

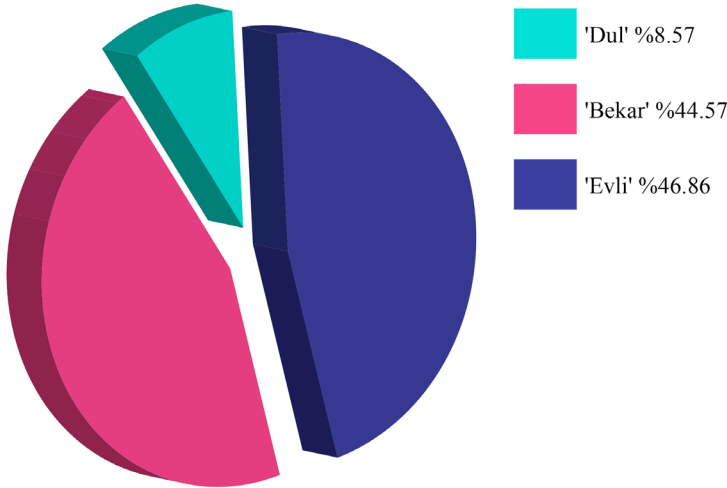
Grafik 2: Engelli Bireylerin İkamet Ettikleri Yere Göçle Gelme Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 2’de, “İkamet ettiğiniz yere göçle mi geldiniz?” şeklinde yöneltilen soruya araştırmaya katılan engelli bireylerin % 54,6’sının “hayır” cevabını verdikleri; % 45,4’ünün ise “evet” cevabını verdikleri görülmektedir. Engelli bireylerin yaklaşık yarısının göçle gelmesi dikkate

değer bir bulgudur. Zira göçle gelen engelli bireylerin toplumsal uyum ve katılım sürecinde zorlanabilecekleri ve bu yüzden sosyalleşmeden uzak, içine kapalı bireyler olabilecekleri öngörülmektedir. Bu nedenle, göçle gelen engelli bireylerin tespit edilmesi ve onların şehir kültürüne adapte edilmeleri ve şehrin imkânlarından istifade edebilmelerinin önemli olduğu düşünülmektedir.

4.3. Engelli Bireylerin Medeni Durumlarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin medeni durumlarına ilişkin bulgular Grafik 3'te verilmiştir.

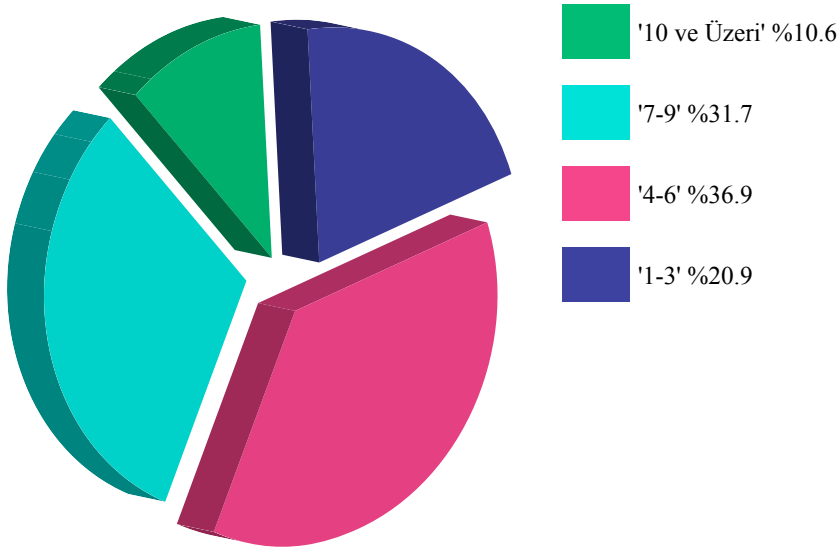
Grafik 3: Engelli Bireylerin Medeni Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 3'te, araştırmaya katılan engelli bireylerin medeni durumlarına ilişkin yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, araştırmaya katılan engelli bireylerin % 44,6'sının bekâr, % 46,9'unun evli ve % 8,6'sının ise boşanmış ya da eşinin vefat etmiş olduğu anlaşılmaktadır. Engelli bireylerin yaklaşık yarısına yakınının evli olması önemli bir

bulgudur. Çünkü evlilikle kişi hem toplumsal yaşama katılır hem de kendisine destek olacak biriyle birlikte yaşama imkanı elde etmiş olur.

4.4. Engelli Bireylerin Hanelerinde Yaşayan Kişi Sayısına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin hanelerinde yaşayan kişi sayılarına ilişkin bulgular Grafik 4'te verilmiştir.

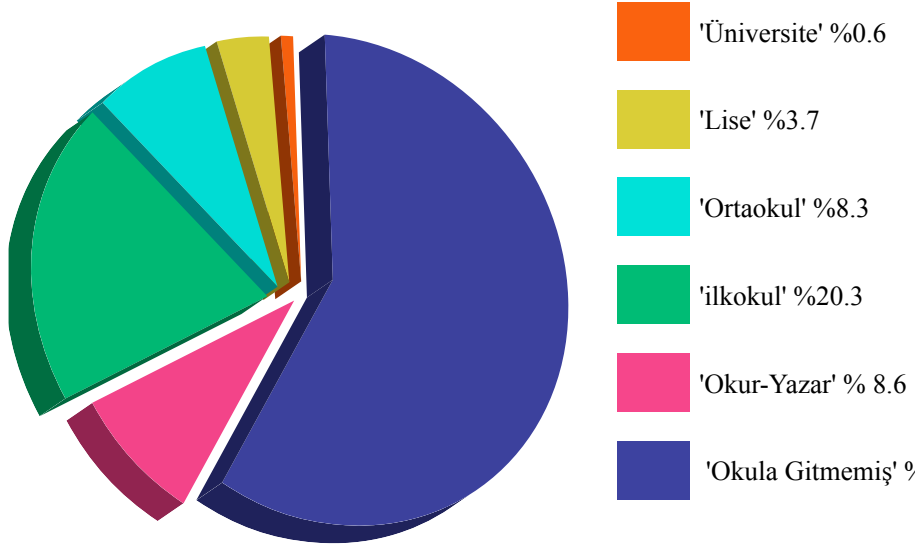

Grafik 4: Engelli Bireylerin Hanelerinde Yaşayan Kişi Sayısına İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 4'te, "Hanenizde kaç kişi yaşıyor?" şeklinde yöneltilen soruya verilen cevapların yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin % 20,9'unun 1-3 kişi arasında, % 36,9'unun 4-6 kişi arasında, % 31,7'sinin 7-9 kişi arasında ve % 10,6'sının ise 10 ve üzeri kişinin bulunduğu hanelerde (evlerde) yaşadıkları anlaşılmaktadır. Hanelerinde 4 ve üzeri sayıda kişiyle birlikte yaşayan engellilerin oranının çok yüksek olduğu görülmektedir.

4.5. Engelli Bireylerin Eğitim Durumuna İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin eğitim durumlarına ilişkin bulgular Grafik 5'te verilmiştir.

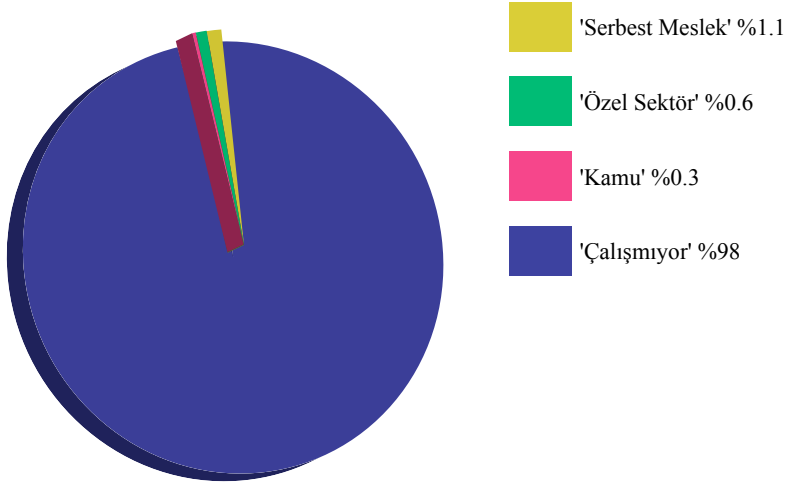

Grafik 5: Engelli Bireylerin Eğitim Durumuna İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 5'te, araştırmaya katılan engelli bireylerin eğitim durumlarına ait yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin % 58,6'sının okula gitmediği, % 8,6'sının okuryazar olduğu, % 20,3'ünün ilkokul mezunu, % 8,3'ünün ortaokul, % 3,7'sinin lise ve % 0,6'sının üniversite mezunu olduğu anlaşılmaktadır. Okuma yazma bilmeyen engellilerin okuryazar olabilmeleri “yaşam boyu öğrenme” programları doğrultusunda hazırlanacak projelerle sağlanabilir.

4.6. Engelli Bireylerin Çalışma Durumuna İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin çalışma durumuna ilişkin bulgular Grafik 6'da verilmiştir.

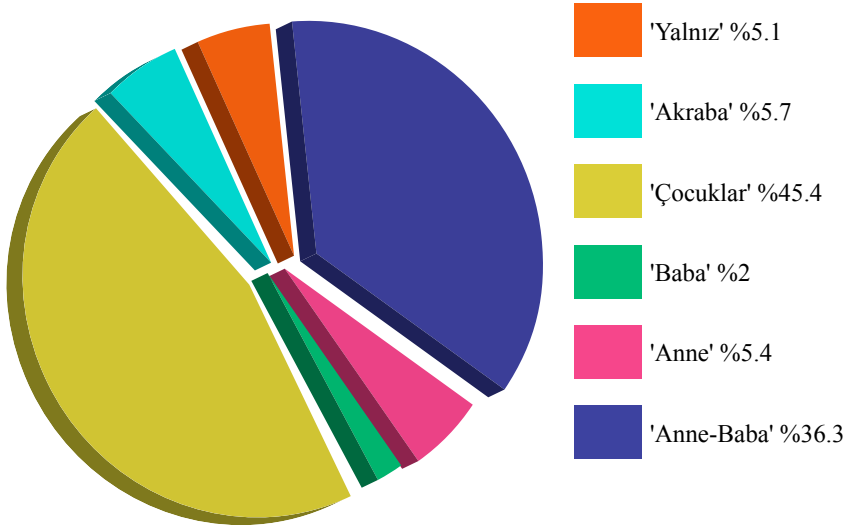

Grafik 6: Engelli Bireylerin Çalışma Durumuna İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 6'da, araştırmaya katılan engelli bireylerin çalışma durumlarına ait yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin % 98'inin çalışmadığı, % 0,3'ünün kamu sektöründe çalıştığı, % 0,6'sının özel sektörde ve % 1,1'inin serbest meslekte çalıştığı anlaşılmıştır. 2010 yılı itibarıyla, Avrupa Birliği ülkelerinde de çalışma yaşındaki engelli bireylerin istihdam oranlarının düşük olduğu belirtilmektedir (Ertem, 2010).

4.7. Engelli Bireylerin Kiminle Yaşadığına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin kiminle yaşadığına ilişkin bulgular Grafik 7'de verilmiştir.

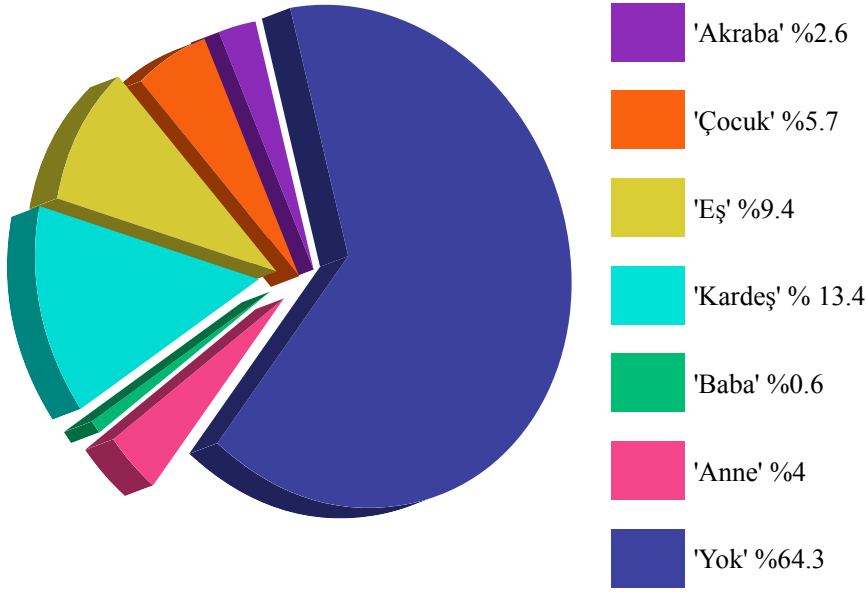

Grafik 7: Engellinin Kiminle Yaşadığına İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 7’de, “Evinizde kiminle yaşıyorsunuz?” şeklinde yöneltilen soruya verilen cevapların yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin %36,3’ünün anne babalarıyla, % 5,4’ünün sadece anneleriyle, % 2’sinin sadece babalarıyla, % 45’inin çocuklarıyla (eşi ve çocuklarıyla yani çekirdek ailesiyle yaşayanlar bu grupta değerlendirilmiştir.), % 5,7’sinin akrabalarıyla ve % 5,1’inin yalnız yaşadıkları görülmüştür. Engelli bireylerin kendilerine yardımcı olabilecek yakınlarıyla yaşaması ve yardıma ihtiyaç duyduğu zamanlarda yakınında birilerinin olması çok önemli bir durumdur. Burada, yalnız yaşayan engelli bireylerin tespit edilmelerinin ve kendi kendilerine yetecek güçte olup olmadıklarının belirlenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bakımdan, ilgili kurumların yalnız yaşayan engellileri tespit etmesinin önemli olduğu söylenebilir.

4.8. Engelli Bireylerin Ailelerinde Başka Engellinin Varlığına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin ailelerinde başka engellinin olup olmadığına ilişkin bulgular Grafik 8’de verilmiştir.

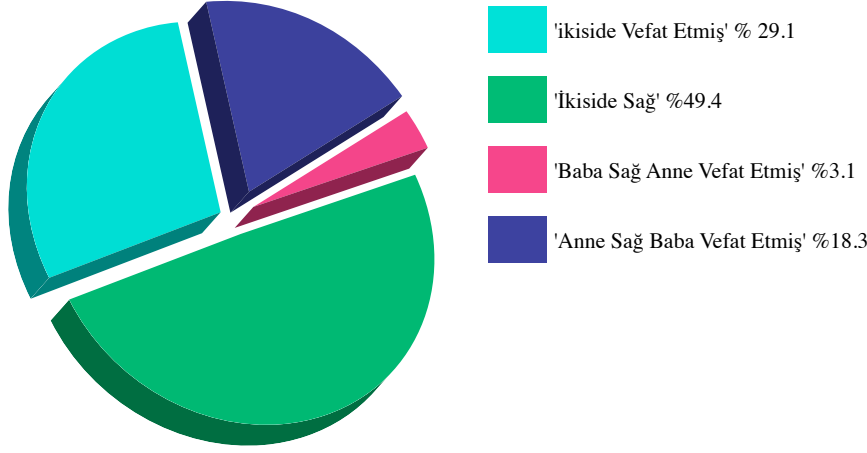
Grafik 8: Ailede Başka Engellinin Varlığına İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 8’de, “Ailenizde başka engelli var mı?” şeklinde yöneltilen soruya verilen cevapların yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin % 64,3’ünün ailesinde başka bir engellinin olmadığı; % 4’ünün “annesinin”, % 0,6’sının “babasının”, % 13,4’ünün “kardeşinin”, % 9,4’ünün “eşinin”, % 5,7’sinin “çocukların” ve % 2,6’sının “akrabasının” aile içerisinde engelli olduğu anlaşılmaktadır. Ailede başka bir engellinin bulunması hem aile hem de engelli bireyler için birçok konuda dezavantaj olma noktasında değerlendirilebilir. Bu bakımdan, evinde birden çok engelli bulunan ailelerin hem maddi hem de manevi noktadan desteklenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

4.9. Engelli Bireylerin Anne-Babaların Hayatta Olup Olmadıklarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin anne babalarının sağ olup olmadığına ilişkin bulgular Grafik 9’da verilmiştir.

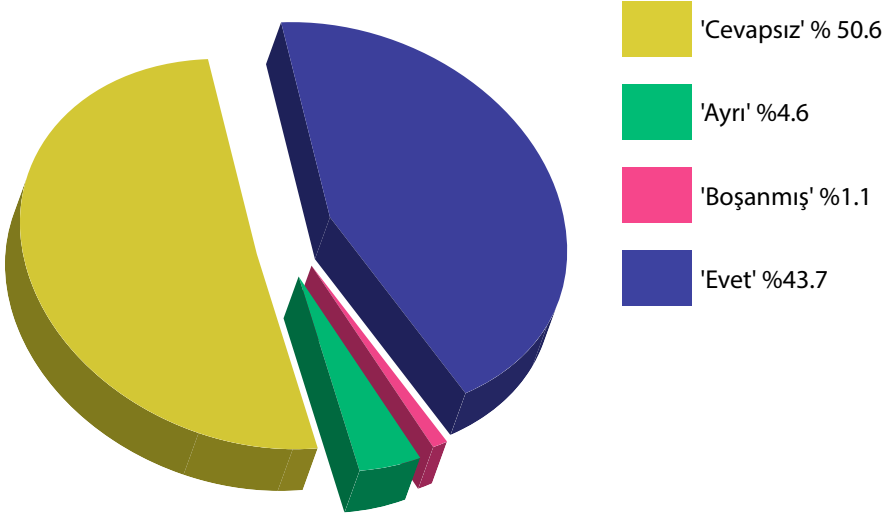

Grafik 9: Anne Babanın Sağ Olup Olmadığına İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 9’da, “Anne babanız sağ mı?” şeklinde yöneltilen soruya verilen cevapların yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin % 18,3’ünün “anne sağ baba vefat etmiş”, % 3,1’inin “baba sağ anne vefat etmiş”, % 49,4’ünün “ikisi de sağ” ve % 29,1’inin “ikisi de vefat etmiş” şeklinde cevapladıkları anlaşılmaktadır. Engelli bireylerin yaklaşık % 50’sinin ya annesi ya babası ya da anne-babasının vefat ettiği görülmektedir. Özellikle bu tür engelli bireylerin maddi ve manevi ihtiyaçları noktasında desteklenmelerinin önemli olduğu söylenebilir. Ayrıca, yalnız yaşayan ve engellilik durumundan dolayı desteğe ihtiyacı olanların tespit edilmesi ve maddi manevi yardımlarda bunlara öncelik verilmesinin de önemli olduğu ifade edilebilir.

4.10. Anne Babaların Sağ Olması Durumunda Birlikte Yaşayıp Yaşamadıklarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin anne babalarının birlikte yaşayıp yaşamadıklarına bulgular Grafik 10'da verilmiştir.

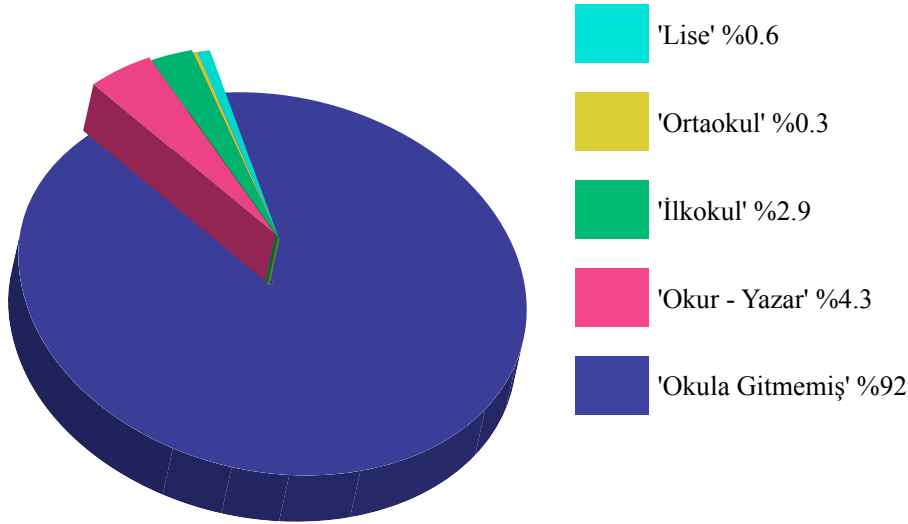

Grafik 10: Anne Babaların Birlikte Yaşayıp Yaşamadıklarına İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 10'da, “Eğer anne babanız sağ ise, birlikte mi yaşıyorlar?” şeklinde yöneltilen soruya verilen cevapların yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin % 43,7'sinin anne babasının birlikte yaşadıkları, % 1,1'inin boşandıkları, % 4,6'sının da ayrı evlerde yaşadıkları anlaşılmaktadır. Anne babaların ayrı yaşadıklarını belirten engelli bireylerin bu duruma neden olarak, büyük çoğunlukla eşlerinin cezaevinde olduğunu sözlü olarak anketörlere iletmişlerdir. Cevapsız bırakan katılımcıların (% 50,6) ise anne babalarının birinin yahut her ikisinin vefat etmesi nedeniyle cevapsız bıraktıkları öngörülmektedir.

4.11. Engelli Bireylerin Annelerinin Eğitim Durumlarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin annelerinin eğitim durumlarına ilişkin bulgular Grafik 11’de verilmiştir.

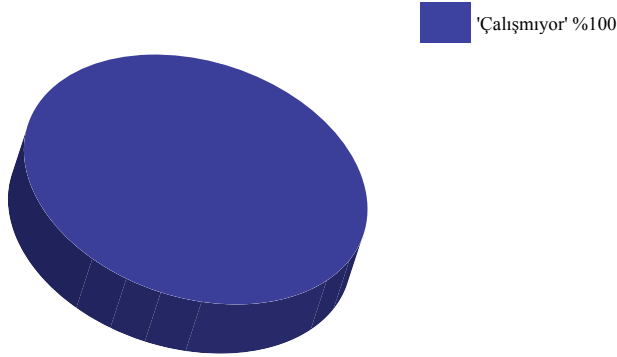

Grafik 11: Anne Eğitim Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 11’de, araştırmaya katılan engelli bireylerin annelerinin eğitim durumlarına ait oranlar görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin annelerinin % 92’sinin okula gitmediği, % 4,3’ünün okuryazar olduğu, % 2,9’unun ilkokul mezunu olduğu, % 0,3’ünün ortaokul ve % 0,6’sının ise lise mezunu olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda, özellikle anneleri engelli çocukları konusunda bilinçlendirmek amacıyla gerekli eğitimlerin yanında; imkanlar dahilinde okuma-yazma bilmeyenlere okuma-yazma ve okuma-yazması olanlar için de üst düzeyde okur-yazarlık becerilerinin kazandırılması yerinde olacaktır.

4.12. Engelli Bireylerin Annelerinin Çalışma Durumlarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin annelerinin çalışma durumlarına ilişkin bulgular Grafik 12’de verilmiştir.

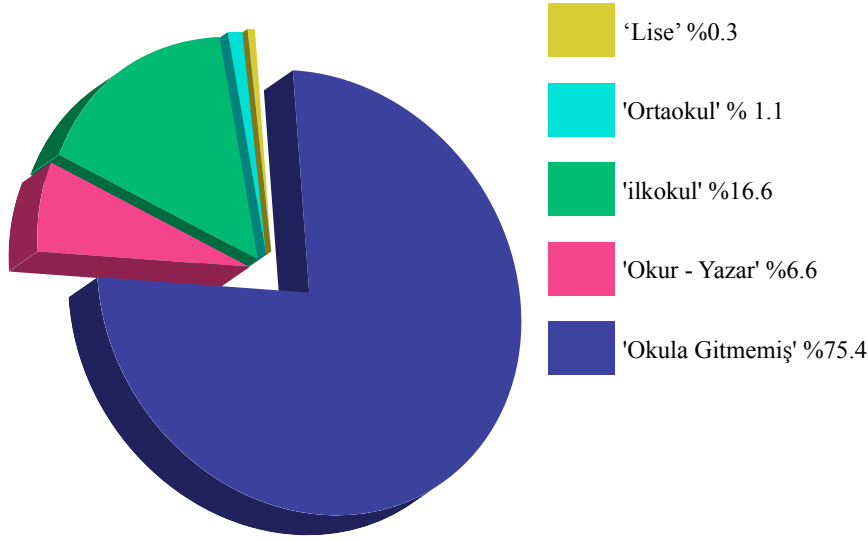

Grafik 12: Anne Çalışma Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 12’de, araştırmaya katılan engelli bireylerin annelerinin çalışma durumlarına ait yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin annelerin hiçbirinin çalışmadığı yani hepsinin ev hanımı olduğu anlaşılmaktadır.

4.13. Engelli Bireylerin Babalarının Eğitim Durumlarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin baba eğitim durumlarına ilişkin bulgular Grafik 13’te verilmiştir.

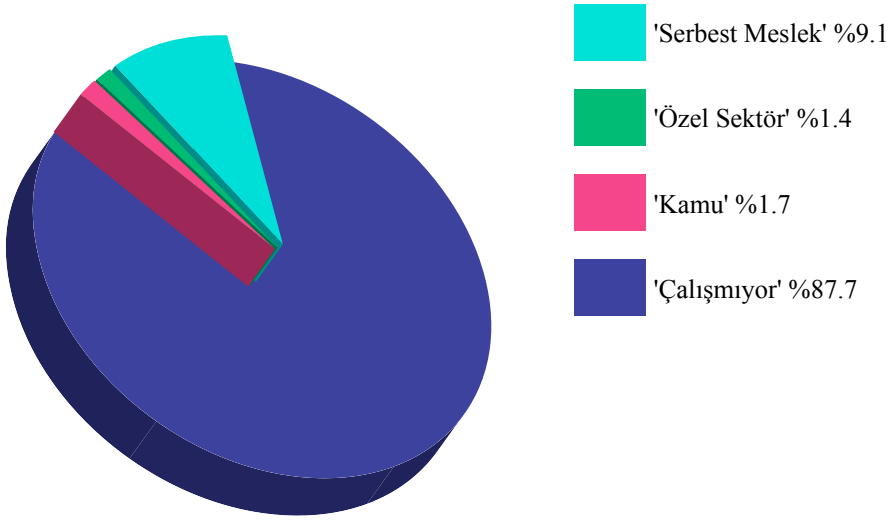

Grafik 13: Baba Eğitim Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 13'te, araştırmaya katılan engelli bireylerin babalarının eğitim durumlarına ait yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin babalarının % 75,4'ünün okula gitmediği, % 6,6'sının okur-yazar olduğu, % 16,6'sının ilkokul mezunu olduğu, % 1,1'inin ortaokul ve % 0,3'ünün ise lise mezunu olduğu anlaşılmıştır. Engelli bireylerin baba eğitim durumları anne eğitim durumuna göre biraz daha iyi durumdadır. Bununla birlikte, babaların engelli çocukları konusunda daha bilinçli davranmalarını sağlamak için ihtiyaç duyulan konularda gerekli eğitimlerin verilmesi engellilerin yaşama tutunmalarını ve toplumla bütünleşmelerini kolaylaştırmada etkili olabilir.

4.14. Engelli Bireylerin Babalarının Çalışma Durumlarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin babalarının çalışma durumlarına ilişkin yüzde dağılımları Grafik 14'te verilmiştir.

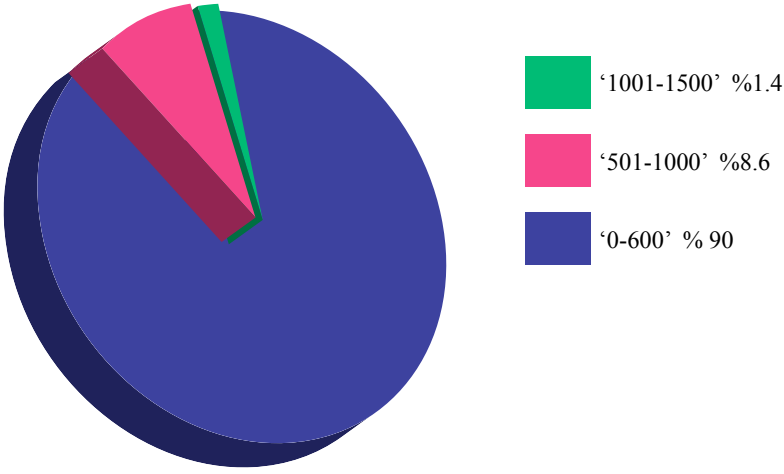

Grafik 14: Baba Çalışma Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 14'te, araştırmaya katılan engelli bireylerin babalarının çalışma durumlarına ait yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin babalarının % 87,7'sinin çalışmadığı, % 1,7'sinin kamu sektöründe çalıştıkları, % 1,4'ünün özel sektörde ve % 9,1'inin ise serbest meslekte çalıştıkları saptanmıştır. Babalarının çalışmadığını belirten katılımcıların birçoğunun “çalışmıyor” seçeneğini işaretlemesinde düzenli bir iş ve gelirin olmamasını işsizlik olarak algıladıkları veri toplama esnasında yapılan görüşmeler ile tespit edilmiştir. Ancak, her ne şekilde olursa olsun, bu sonucun nedenlerinin araştırılması gerekmektedir. Evinde hem engelli bir çocuğu olan hem de işsizlik yaşayan bir ailenin birçok sıkıntıyla karşılaşacağı açıktır.

4.15. Engelli Bireylerin Ailelerinin Aylık Toplam Gelirlerine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin ailelerinin aylık toplam gelirlerine ilişkin bulgular Grafik 15'te verilmiştir.

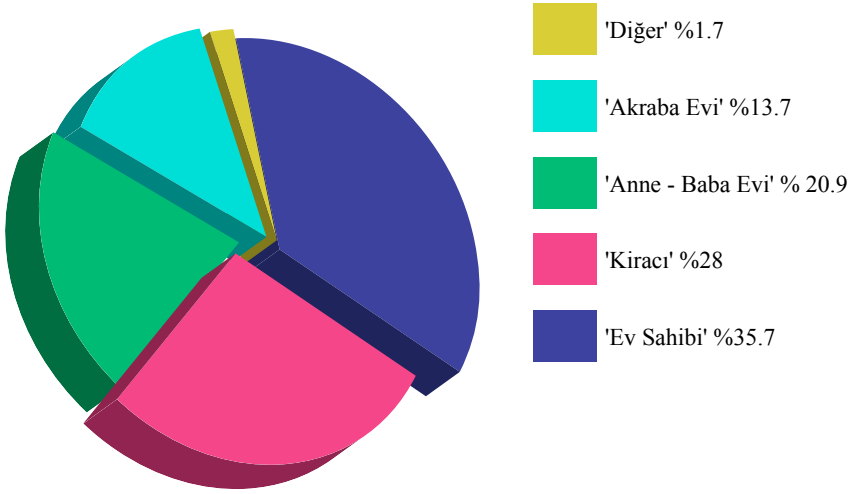

Grafik 15: Ailenin Aylık Toplam Gelirine İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 15'te, engelli bireylerin ailelerinin aylık toplam gelir düzeylerine ait yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin ailelerinin % 90'ının 500 TL ve altı, % 8,6'sının 501-1000 TL ve % 1,4'ünün ise 1001-1500 TL arası gelire sahip oldukları görülmektedir. Bu durumda, katılımcıların büyük çoğunluğunun geçim sıkıntısı ile karşı karşıya olabileceklerini söylemek mümkündür. 500 TL ve altı gelire sahip olduğunu belirten engelli bireylerin araştırmacılara “*Gelir yok ki, işsiz maaşımız mı var, düzenli gelirimiz yok, sadece engelli maaşıyla geçiniyoruz.*” şeklinde değerlendirme yapmışlardır.

4.16. Engelli Bireylerin Konut Durumlarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin konut durumlarına ilişkin bulgular Grafik 16'da verilmiştir.

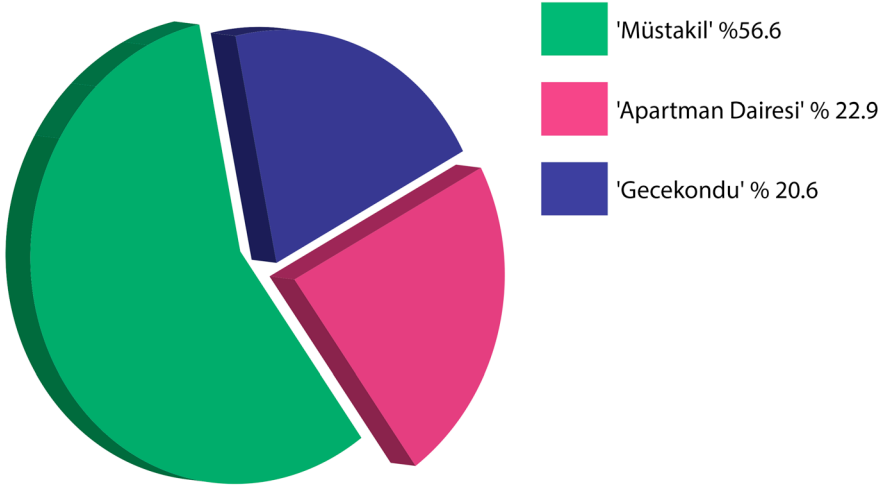
Grafik 16: Konut Durumuna İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 16’da, engelli bireylerin yaşamlarını sürdürdükleri konut durumlarına ilişkin yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin % 35,7’sinin ev sahibi oldukları, % 28’inin kiracı, % 20,9’unun anne babalarının evi olduğu, % 13,7’sinin akrabalarının evlerinde kaldıkları ve % 1,7’sinin ise diğer seçeneğini işaretledikleri anlaşılmaktadır.

4.17. Engelli Bireylerin İkamet Ettikleri Konut Tipine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin ikamet ettikleri konu tipine ilişkin bulgular Grafik 17’de verilmiştir.

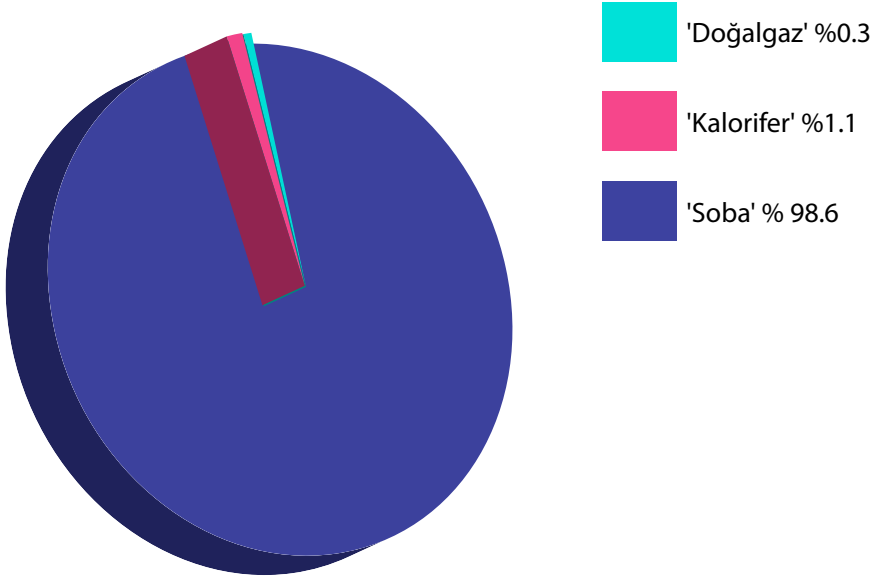

Grafik 17: Engellilerin İkamet Ettikleri Konut Tipine İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 17’de, engelli bireylerin yaşamlarını sürdürdükleri konut durumlarına ait yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, katılımcıların % 20,6’sının gecekonduarda oturdukları, % 22,9’unun apartman dairesinde oturdukları ve % 56,6’sının ise müstakil dairelerde oturdukları görülmüştür.

4.18. Engelli Bireylerin İkamet Ettiği Konutun Isınma Şekline İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin ikamet ettiği konutun ısınma şekline ilişkin bulgular Grafik 18’de verilmiştir.

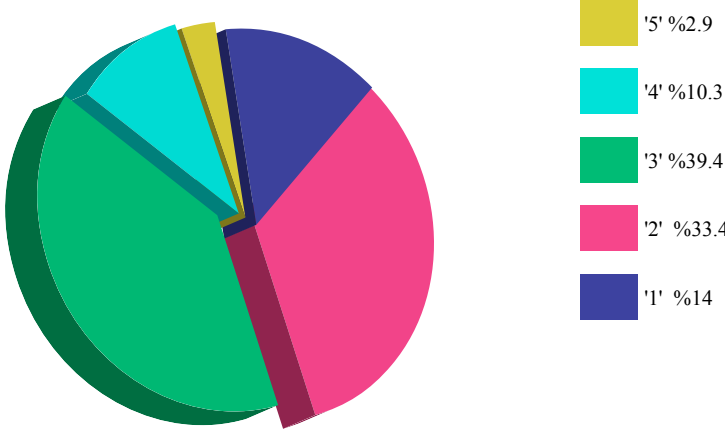

Grafik 18: Engelli Bireyin İkamet Ettiği Konutun Isınma Şekline İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 18’de, engelli bireylerin yaşamlarını sürdürdükleri konutun ısınma şekline ait yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin % 98,6’sının soba kullanarak ısındıkları, % 1,1’inin kalorifer sistemi ile ve % 0,3’ünün ise doğalgaz sistemiyle ısındıkları anlaşılmaktadır. Veri toplama sürecinde, müstakil dairelerde oturan engelli bireylerin çoğunlukla soba yoluyla ısındıkları gözlenmiştir. Soba kullanılarak ısınan yerlerin engelliler için kullanılabilirlik durumunun çok düşük olduğu söylenebilir. Bu bakımdan, en azından engellilik oranı yüksek olan engelli bireylerin evlerine doğalgaz çekilme imkanı varsa kısmen ilgili kurumların desteği ile bu sorunun çözülebileceğini söylemekte yarar vardır.

4.19. Engelli Bireylerin İkamet Ettikleri Konuttaki Oda Sayısına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin ikamet ettikleri konuttaki oda sayısına ilişkin bulgular Grafik 19’da verilmiştir.

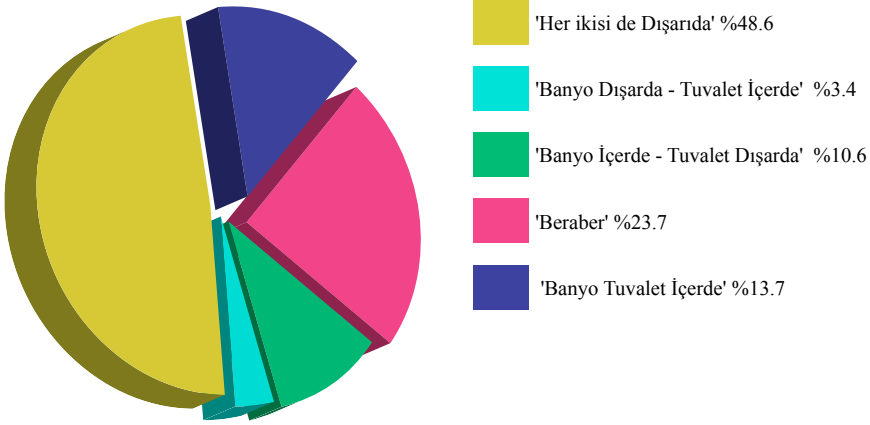

Grafik 19: Konuttaki Oda Sayısına İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 19’da, engelli bireylerin yaşamlarını sürdürdükleri evin oda sayılarına ait yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin % 14’ünün tek odalı, % 33,4’ünün iki odalı, % 39,4’ünün üç odalı, % 10,3’ünün dört odalı ve % 2,9’unun beş odalı evlerde yaşadıkları anlaşılmaktadır. Tek ve iki odalı evlerde yaşayan engelli bireylerin oranlarının yaklaşık % 50 civarında olduğu görülmektedir. Bu durum, özellikle engellinin birlikte yaşadığı birey sayısının fazla olduğu aileler için ciddi sıkıntılara yol açabilir.

4.20. Engelli Bireylerin İkamet Ettikleri Evin Banyo Tuvalet Durumuna İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin ikamet ettikleri evin banyo tuvalet durumuna ilişkin bulguları Grafik 20’de verilmiştir.

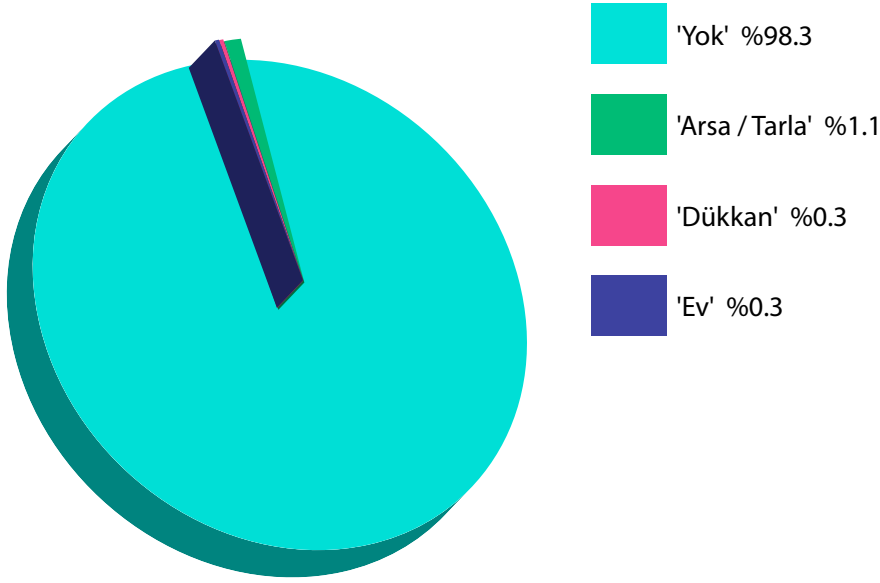

Grafik 20: Engellilerin İkamet Ettikleri Evin Banyo Tuvalet Durumuna İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 20’de, engelli bireylerin yaşamlarını sürdürdükleri evin banyo tuvalet durumlarına ait yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin evlerinin % 13,7’sinin banyo ve tuvaleti içerde, % 23,7’sinin banyo tuvalet beraber yani ortak kullanım, % 10,6’sının banyo içerde tuvalet dışarıda, % 3,4’ünün banyo dışarıda tuvalet içerde ve % 48,6’sının her ikisi de dışarıda olduğu anlaşılmaktadır. Veri toplama sırasında araştırmacıların yaptıkları gözlemlere göre, müstakil konut tiplerinde oturan engelli bireylerin büyük çoğunluğunun “hayatlı ev” şeklinde bilinen, ev avlularının geniş, avlunun üstü açık ve etrafı odalarla çevrili bir mimarisinin olduğu görülmüştür. Bu tür evlerde banyo ve tuvalet genellikle dışardadır.

4.21. Engelli Bireylerin Ailelerinin Ek Gelir Durumuna İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin ailelerinin ek gelir durumuna ilişkin bulgular Grafik 21’de verilmiştir.

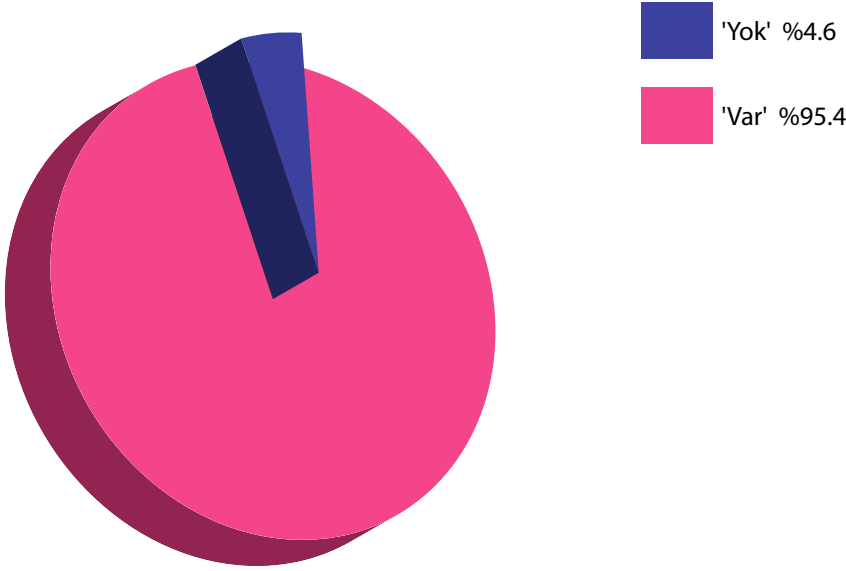

Grafik 21: Ek Gelir Durumuna İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 21’de, engelli bireylerin ailelerinin ek gelir durumlarına ait yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin ailelerinin % 98,3’ünün ek gelirinin olmadığı; % 0,3’ünün dükkân, % 0,3’ünün ev ve % 1,1’inin ise arsa/tarladan ek gelire sahip oldukları anlaşılmaktadır. Engelli bireylerin önemli bir kısmının gelirlerinin düşük olduğu dikkate alındığında, engellilerin ekonomik durumlarının çok da iyi olmadığı söylenebilir.

4.22. Engelli Bireylerin Engelli Rapor Durumuna İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin engelli rapor durumuna ilişkin bulgular Grafik 22’de verilmiştir.

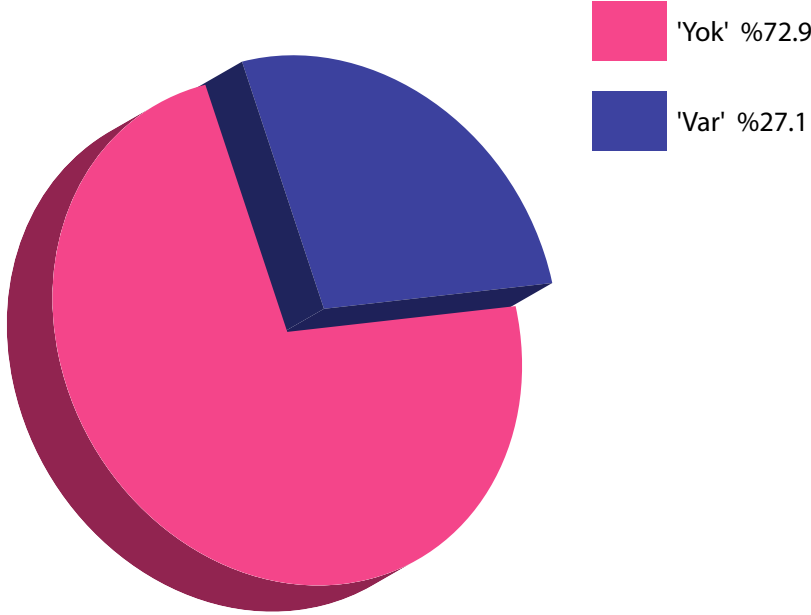

Grafik 22: Engelli Rapor Durumuna İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 22’de, engelli bireylerin engelli rapor durumlarına ait yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin % 95,4’ünün raporunun olduğu ve % 4,6’sının ise olmadığı anlaşılmaktadır.

4.23. Engelli Bireylerin Engelli Kimlik Kartına Sahip Olma Durumuna İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin engelli kimlik kartına sahip olma durumuna ilişkin bulgular Grafik 23’te verilmiştir.

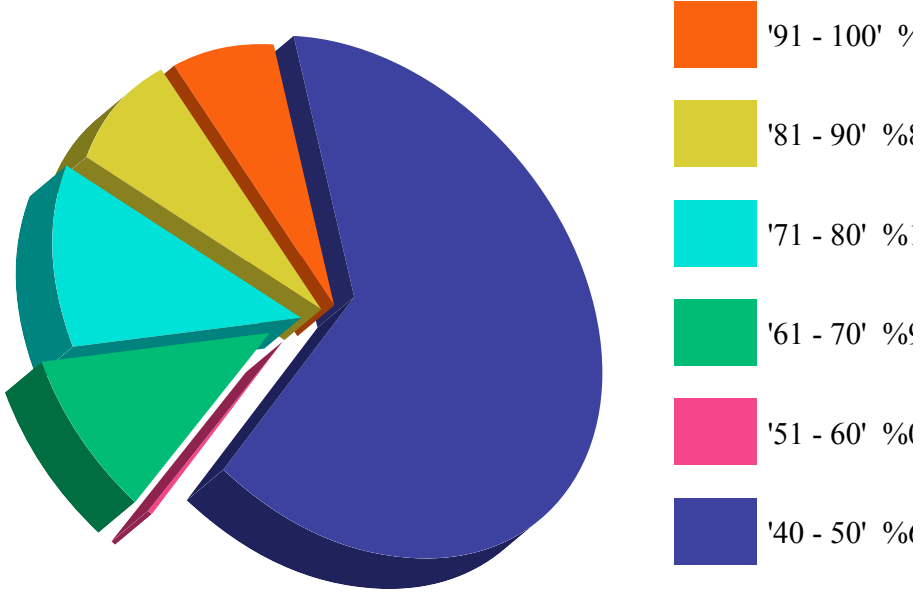

Grafik 23: Engelli Kimlik Kartı Durumuna İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 23'te, engelli bireylerin engelli kimlik kartına sahip olma durumlarına ait yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin % 72,9'unun engelli kimlik kartına sahip olduğu ve % 27,1'inin ise sahip olmadığı görülmüştür. Araştırmacıların veri toplama esnasında edindiği bilgilere göre, engelli kimlik kartı olmayan engelli bireylerin önemli bir kısmının bu kart ve kartın getirileri hakkında bilgi sahibi olmadıkları görülmüştür. Bu nedenle, engellilere yönelik yapılacak kampanyalarla, kişilerin engelli kimlik kartı almalarının sağlanmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

4.24. Engelli Bireylerin Engel Derecesine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin engel derecesine ilişkin bulgular Grafik 24'te verilmiştir.

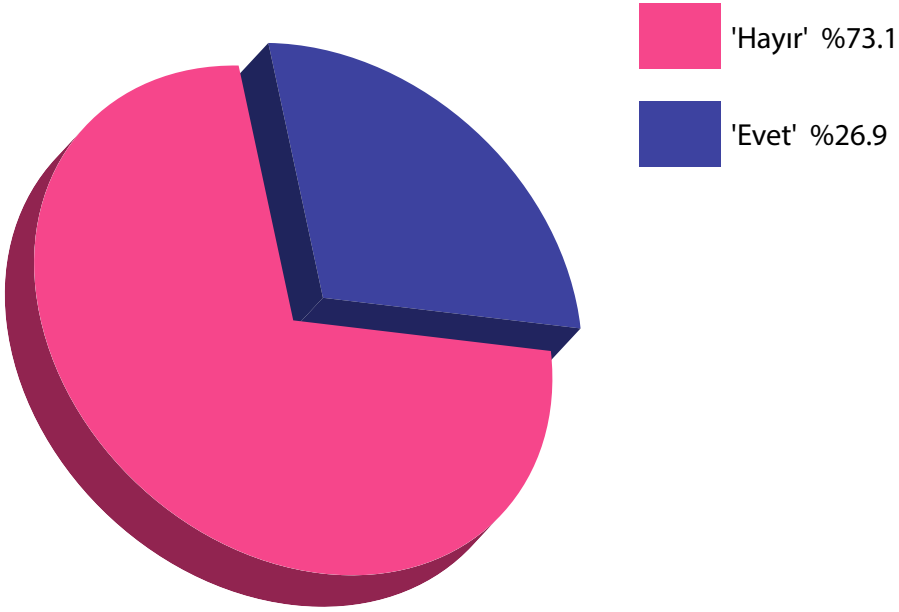
Grafik 24: Engel Derecesine İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 24'te, engelli bireylerin engel derecelerine ait yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin % 62,9'unun % 40-50, % 0,3'ünün % 51-60, % 9,4'ünün % 61-70, % 11,7'sinin % 71-80, % 8,6'sının % 81-90 ve % 7,1'inin ise % 91-100 arası engel derecesi olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların yarıdan fazlasının engel derecelerinin 40-50 oranında olması engellilerin iş alanında istihdamının, sosyal yaşama katılımının ve çeşitli faaliyetlerin içinde olmasının sağlanabilirliğini ortaya koymaktadır.

4.25. Evde Bakım Ücreti Alma Durumlarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin evde bakım ücreti alma durumlarına ilişkin bulgular Grafik 25'te verilmiştir.

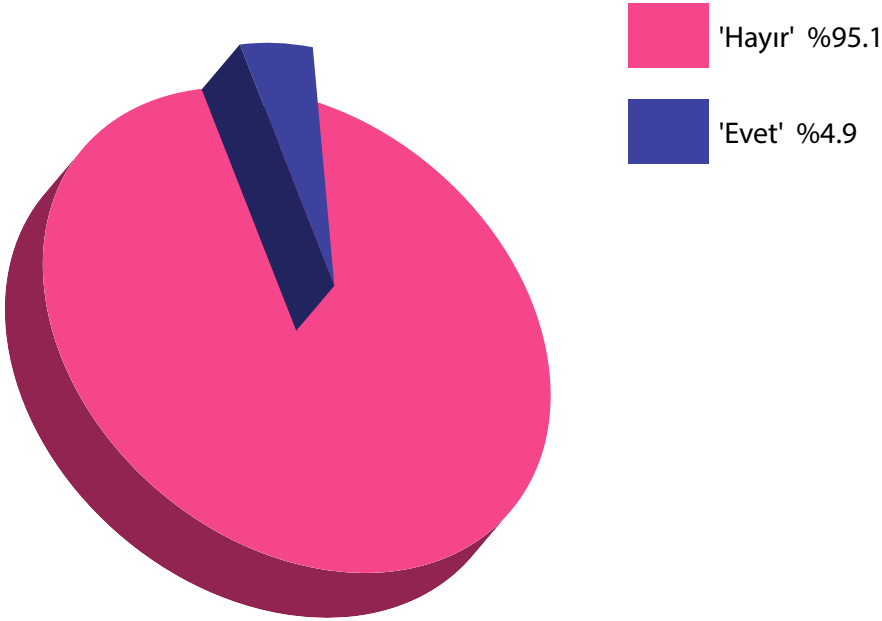

Grafik 25: Evde Bakım Ücreti Alma Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 25'te, engelli bireylerin evde bakım ücreti alma durumlarına ait yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin % 26,9'unun evde bakım ücreti aldığı ve % 73,1'inin ise almadığı anlaşılmaktadır. Evde bakım ücreti almanın şartları ilgili kanunlar çerçevesinde belirlenmiştir. Bu bakımdan, engelli bireylerin -eğer şartları uygunsu- ilgili kurumlara başvurmaları yoluyla evde bakım ücreti talep edebilirler.

4.26. Engellilerin Sivil Toplum Kuruluşlarına (STK) Üyelik Durumlarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin STK'lara üye olma durumlarına ilişkin bulgular Grafik 26'da verilmiştir.

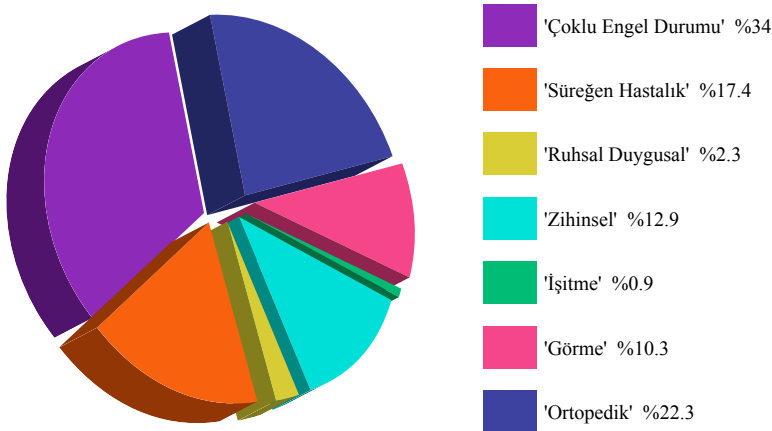

Grafik 26: Engellilerin STK'lara Üyelik Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 26'da, engelli bireylerin STK'lara üyelik durumlarına ait yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin % 4,9'unun sivil toplum kuruluşlarından en az birine üye oldukları ve % 95,1'inin ise herhangi bir STK'ya üyeliklerinin olmadığı görülmüştür. Üye olan % 4,9'luk kesimin (17 kişi) Altı Nokta Körler Derneği Diyarbakır Şubesi'ne ve bedensel engellilere ait derneklere üye oldukları araştırmacılarca tespit edilmiştir. Gelişmiş ülkelerde ve özellikle İskandinav Ülkelerinde engellilerin temel hak ve imkânlarının artırılmasında engelli bireylerin STK'lara üye olması ve isteklerini güçlü bir şekilde ortaya koyması yatmaktadır (Ertem, 2010). Bu bakımdan, engelli bireylerin STK'lara üye olmaları çeşitli yollara sağlanmasının önemli olduğu söylenebilir.

4.27. Engelli Bireylerin Engel Durumlarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin engel durumlarına ilişkin bulgular Grafik 27’de verilmiştir.

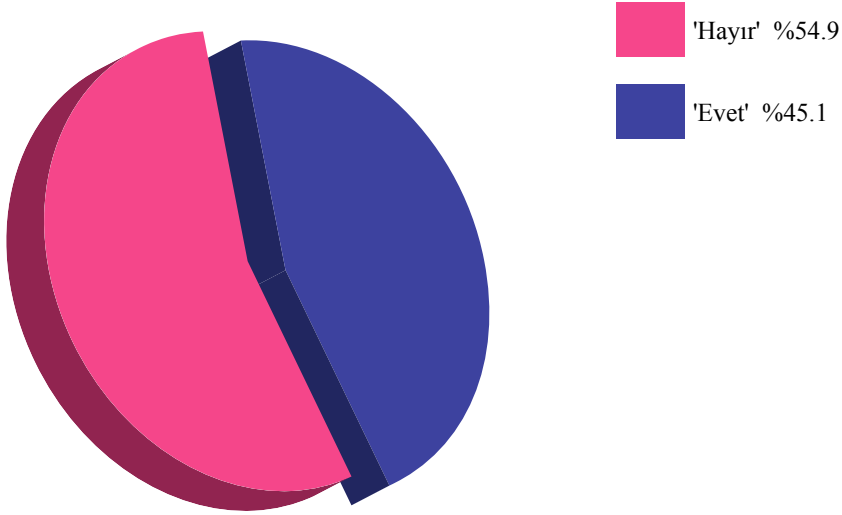

Grafik 27: Engel Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 27’de, engelli bireylerin engel durumlarına ait yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin % 22,3’ünün ortopedik engelli, % 10,3’ünün görme engelli,% 0,9’unun işitme engelli, % 12,9’unun zihinsel engelli, % 2,3’ünün ruhsal/duygusal engelli, % 17,4’ünün süreğen hastalıklardan dolayı engelli oldukları ve % 34’ünün ise çoklu engel durumlarının olduğu anlaşılmaktadır.

4.28. Engelli Bireylerin Engel Dışı Hastalık Durumlarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin engel dışı hastalıklarının olup olmadığına ilişkin bulgular Grafik 28’de verilmiştir.

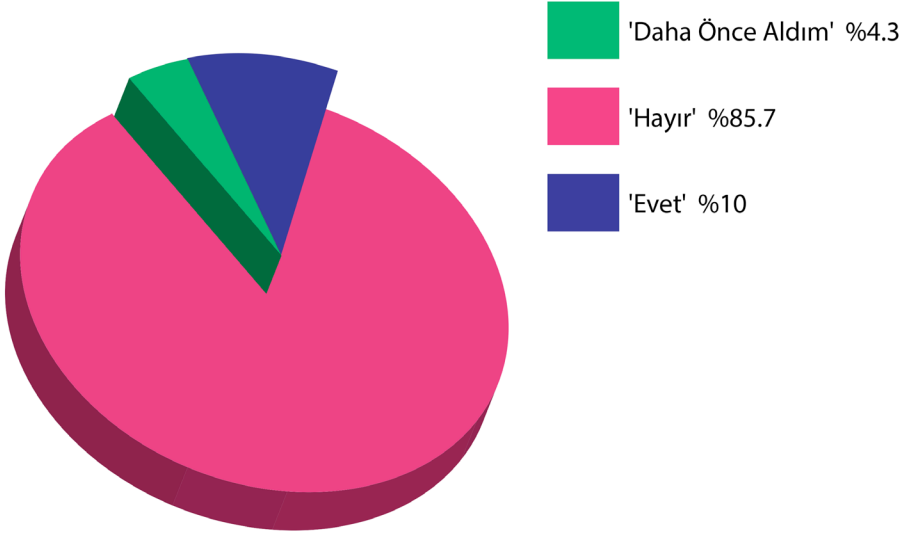

Grafik 28: Engel Dışı Hastalık Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 28’de, engelli bireylerin engel dışı hastalık durumlarına ait yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin % 54,1’inin engel dışında da hastalıklarının olduğu, % 54,9’unun ise engelleri dışında herhangi bir hastalıklarının olmadığı anlaşılmaktadır.

4.29. Engellilerin Rehabilitasyon Hizmeti Alma Durumlarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin rehabilitasyon alma durumlarına ilişkin bulgular Grafik 29’da verilmiştir.

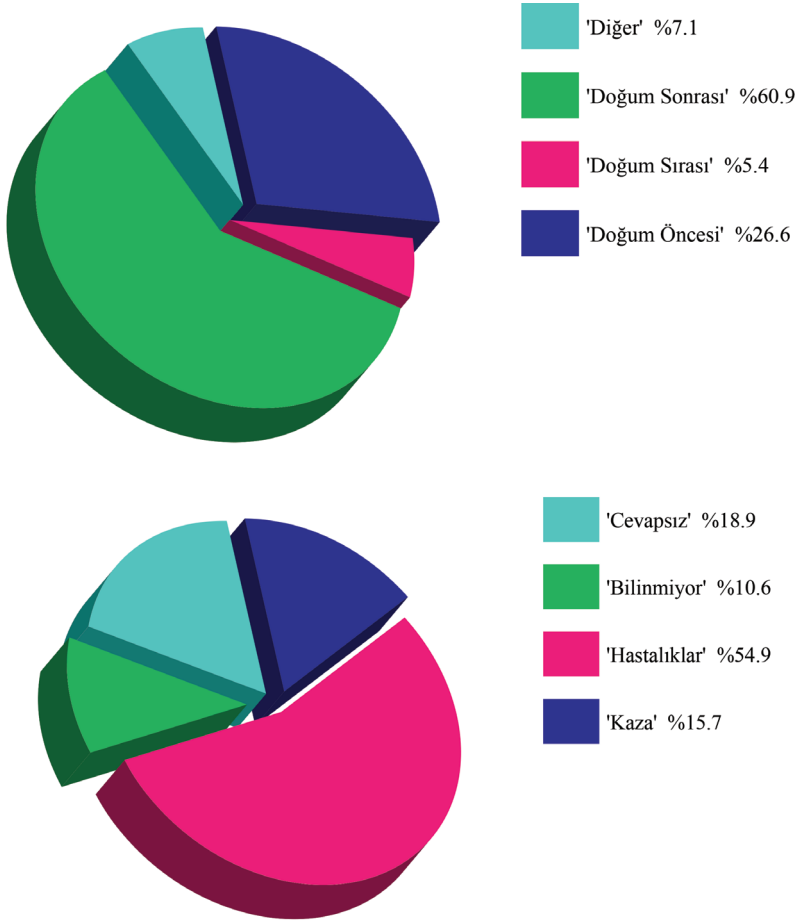

Grafik 29: Rehabilitasyon Hizmeti Alma Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 29’da, engelli bireylerin rehabilitasyon hizmeti alma durumlarına ait yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin % 85,7’sinin rehabilitasyon hizmeti almadıkları, %4,3’ünün daha önce aldıkları ve % 10’unun ise hala rehabilitasyon hizmeti aldıkları görülmüştür. Rehabilitasyon hizmeti alan engelli bireylerin çoğunluğunun okul çağında oldukları araştırmacıların engelli birey ile yaptıkları görüşmede tespit etmişlerdir.

4.30. Engelli Bireylerin Engel Nedenine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin engel nedenine ilişkin bulgular Grafik 30’da verilmiştir.

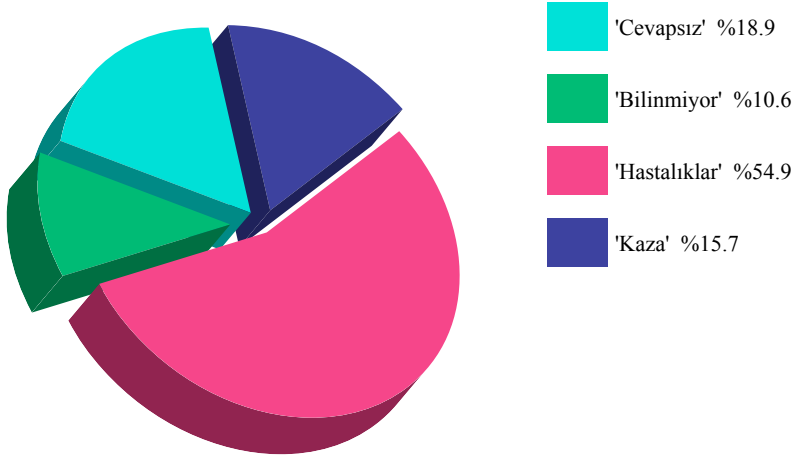

Grafik 30: Engel Nedenine İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 30'da, engelli bireylerin engelli olma nedenlerine ait yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin % 26,6'sının annenin gebelikte geçirdiği hastalık, gebelikte kullanılan ilaç, anne baba arasındaki akrabalık ilişkisi, genetik aktarım gibi doğum öncesi nedenlerden kaynaklandığı; % 5,4'ünün doğum sırasında oluşan kaza, travma, yanlış müdahale, yanlış ilaç gibi nedenlerden engelli olduğu, % 60,9'unun doğum sonrası nedenlerden ve % 7,1'inin ise diğer nedenlerden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Özellikle doğum esnasında ve doğum sonrasında herhangi bir nedenden kaynaklanan engellilik durumunun önlenmesi adına çalışmaların yapılmasında yarar olduğu düşünülmektedir.

4.31. Engel Nedeni Doğum Sonrası Olanların Engele Neden Olan Etken Duruma İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin engel nedeni doğum sonrası olanların engel nedenlerine ilişkin bulgular Grafik 31’de verilmiştir.

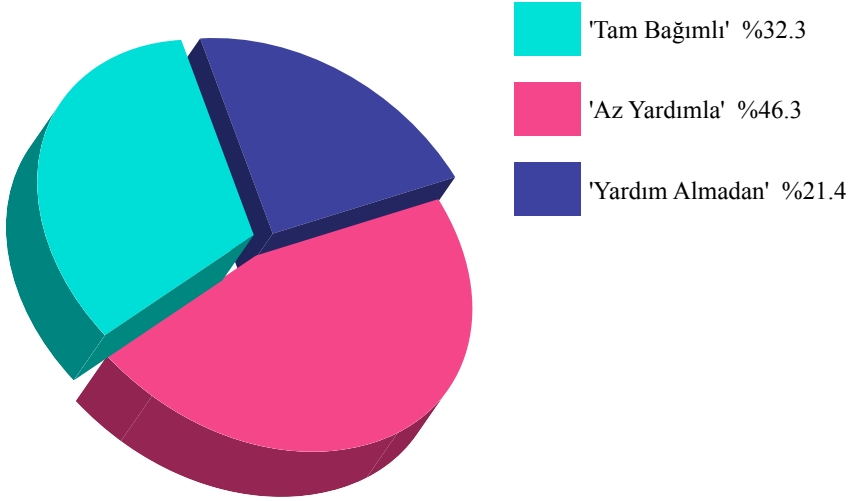

Grafik 31: Engel Nedeni Doğum Sonrası Olanların Engele Neden Etkenlerin Durumuna İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 31’de, engelli bireylerin doğum sonrası engelli olma neden durumlarına ait yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin % 15,7’si kazalardan, % 54,9’u hastalıklardan, % 10,6’sı ise nereden kaynaklandığı bilinmeyen sebeplerden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Hastalıklardan cevabını veren katılımcıların büyük çoğunluğu hastalıklarını küçükken geçirilen yüksek ateş, havale, yanlış ilaç ve menenjit hastalığından kaynaklandığını anketörlere görüşme esnasında bildirmişlerdir. Cevap vermeyen % 18,9’luk kesimin ise engel nedeninin ise doğum sonrasında kaynaklanmadığı anlaşılmıştır.

4.32. Engelli Bireylerin Günlük Yaşam Aktivitelerini Yapabilmelerine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin günlük yaşam aktivitelerini yapabilmelerine ilişkin bulgular Grafik 32’de verilmiştir.

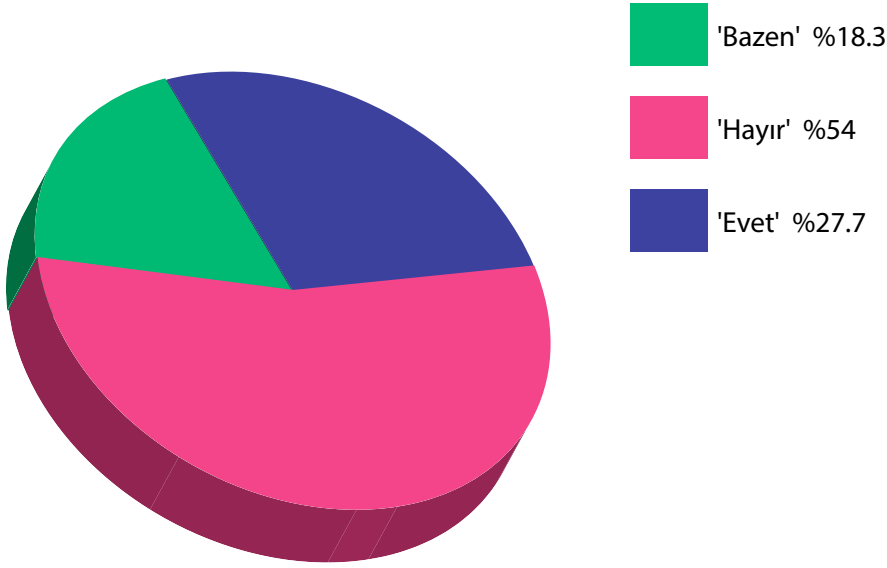
Grafik 32: Günlük Yaşam Aktivitelerini Yapabilme Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 32’de, engelli bireylerin günlük yaşam aktivitelerini yapabilme durumlarına ait yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin % 21,4’ünün günlük yaşam aktivitelerini yardım almadan sağladıkları, % 46,3’ünün az yardımla sağladıkları ve % 32,3’ünün ise tamamen başkasına bağımlı bir şekilde yaşamlarını idame ettirdikleri anlaşılmaktadır.

4.33. Engelli Bireylerin Sosyal Yaşama Katılma Durumlarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin sosyal yaşama katılma durumlarına ilişkin bulgular Grafik 33’te verilmiştir.

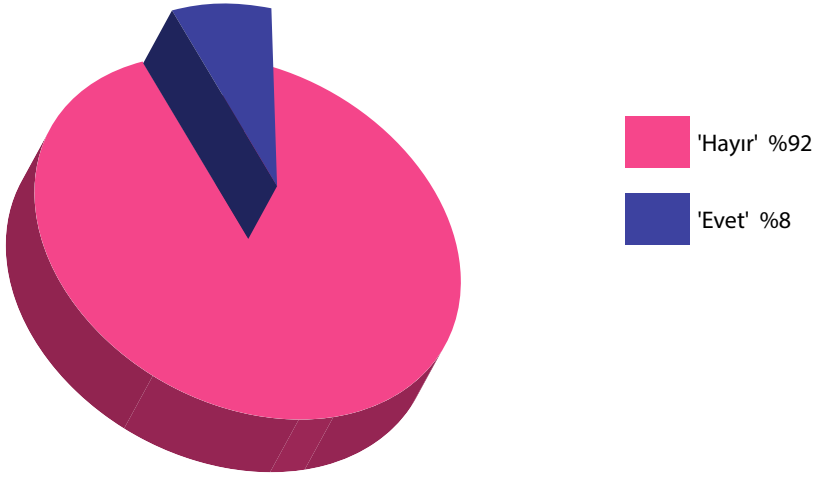

Grafik 33: Sosyal Yaşama Katılma Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 33'te, engelli bireylerin sosyal yaşama katılma durumlarına ait yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin % 27,7'sinin sosyal yaşama katıldığı, % 54'ünün hiç katılmadığı ve % 18,3'ün bazen katıldıkları saptanmıştır. Başkasına tam bağımlı ve özür derecesi yüksek olan engellilerin oranı ile sosyal yaşama katılım oranı paralellik arz etmektedir.

4.34. Engelli Bireylerin Eğitsel Destek Alma Durumlarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin yeterince eğitsel destek alıp almadıklarına ilişkin bulgular Grafik 34'te verilmiştir.

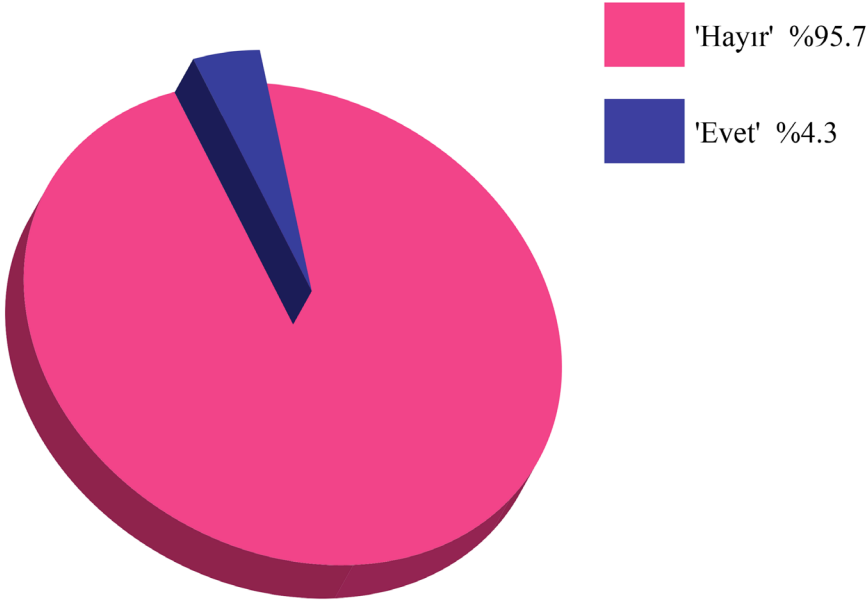

Grafik 34: Eğitsel Destek Alma Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 34'te, engelli bireylerin yeterince eğitsel destek alma durumlarına ait yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin % 8'inin eğitsel destek aldıkları, % 92'sinin herhangi bir eğitsel destek almadıkları saptanmıştır. Veri toplama esnasında araştırmacıların yapmış olduğu gözlemler doğrultusunda, eğitsel destek alan katılımcıların büyük bir çoğunluğunun bu desteği özellikle rehabilitasyon merkezlerinden sağladıkları tespit edilmiştir.

4.35. Engelli Bireylerin Sportif Faaliyet Desteği Alma Durumlarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin yeterince sportif faaliyet desteği alma durumlarına ilişkin bulgular Grafik 35'te verilmiştir.

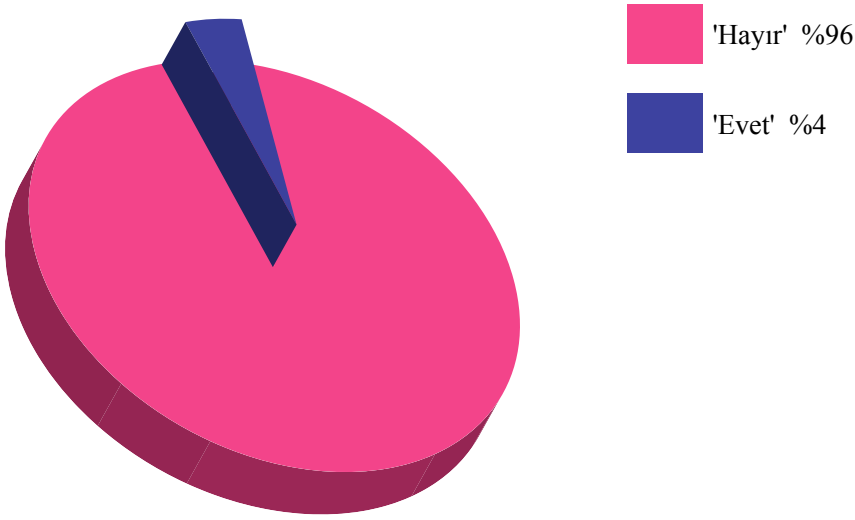

Grafik 35: Sportif Faaliyet Desteği Alma İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 35'te, engelli bireylerin yeterince sportif faaliyet desteği alma durumlarına ait yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin % 4,3'ünün sportif faaliyet desteği aldıkları, % 95,7'sinin herhangi bir sportif faaliyet desteği almadıkları saptanmıştır. Araştırmada görev alan anketörlerin gözlemleri doğrultusunda, sportif faaliyetlerle ilgili desteğin rehabilitasyon merkezilerine gidenlerce alındığı anlaşılmıştır.

4.36. Engelli Bireylerin Kültürel Faaliyet Desteği Alma Durumlarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin yeterince kültürel faaliyet desteği alma durumlarına ilişkin bulgular Grafik 36'da verilmiştir.

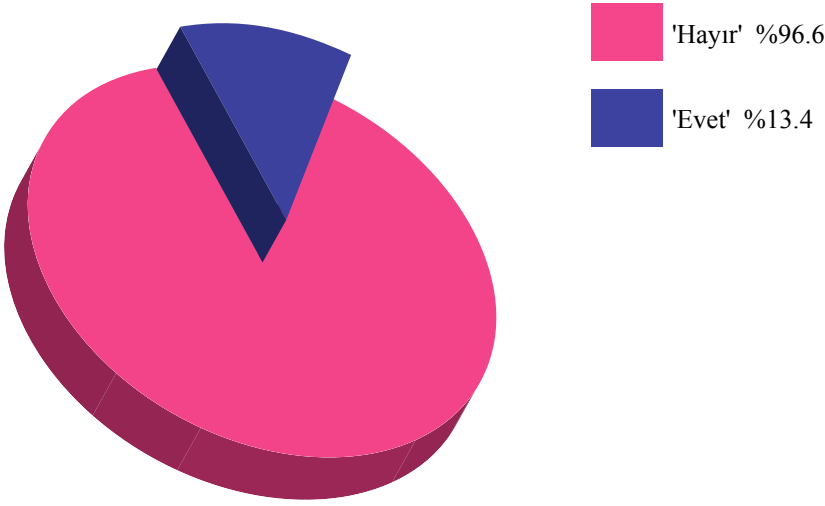

Grafik 36: Kültürel Faaliyet Desteği Alma Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 36'da, engelli bireylerin yeterince kültürel faaliyet desteği alma durumlarına ilişkin yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin % 4'ünün kültürel faaliyet desteği aldıkları, % 96'sının herhangi bir kültürel faaliyet desteği almadıkları saptanmıştır. Araştırmada görev alan araştırmacıların veri toplama esnasında yaptıkları gözlemler doğrultusunda, kültürel faaliyetlerle ilgili desteğin rehabilitasyon merkezlerine gidenlerce alındığı anlaşılmıştır.

4.37. Engelli Bireylerin Engelleriyle İlgili Teknolojik Araç-Gereç İhtiyaç Durumlarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin engelleriyle ilgili teknolojik araç-gereç ihtiyaç durumlarına ilişkin bulgular Grafik 37'de verilmiştir.

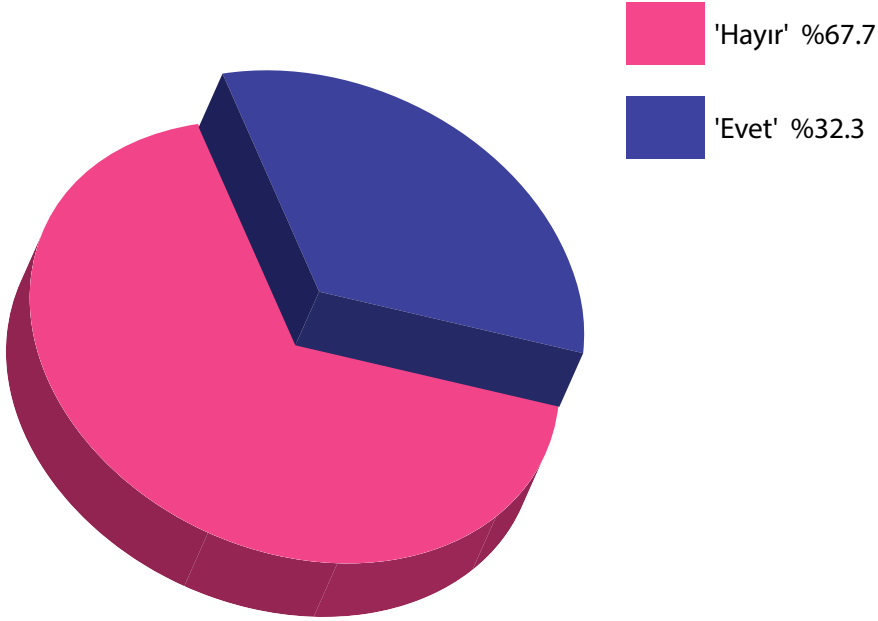

Grafik 37: Engellinin Engelleriyle İlgili Teknolojik Araç-Gereç İhtiyaç Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 37’de, engelli bireylerin engelleriyle ilgili teknolojik araç-ge-reç ihtiyaç durumlarına ait yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin % 13,4’ünün teknolojik bir ürüne ihtiyaç duyduğu ve % 86,6’sının ise engelleriyle ilgili hiçbir teknolojik ürüne ihtiyaç duymadıkları saptanmıştır. Engellerine yönelik teknolojik ihtiyacı olan bireylerin ne tür bir ürüne ihtiyaç duydukları “Engeliniz için ihtiyaç duyduğunuz herhangi bir araç gereç var mı?” sorusunu içeren bulgu ve yorumlarda ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

4.38. Engelli Bireylerin Çalışabilme Durumlarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin çalışabilme durumlarına ilişkin bulgular Grafik 38’de verilmiştir.

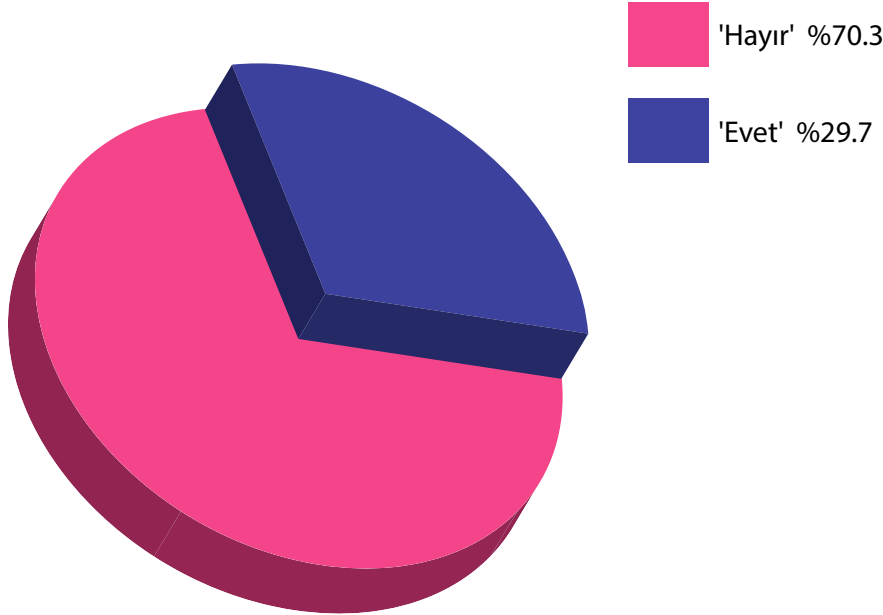
Grafik 38: Engellinin Çalışabilme Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 38’de, engelli bireylerin iş imkânı söz konusu olduğunda çalışma durumlarına ait yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin % 32,3’ü çalışabileceklerini, % 67,7’si ise çalışamayacaklarını belirtmişlerdir. Çalışabilecek durumda olanlara yönelik sözlü olarak araştırmacıların veri toplama esnasında sordukları “Nasıl bir işte çalışırsınız?” şeklindeki sorusuna katılımcıların çoğunluğu “*Engelime uygun bir iş, masa başında santral memuru, arşiv memuru, hafif bir iş*” şeklinde cevaplar verdikleri, engelli kadınların ise “*hafif yoğunluk olursa çaycılık, müstahdem, çocuk bakıcılığı*” şeklinde cevap verdikleri gözlenmiştir. Engelli bireylerin % 32’lik bir kısmı çalışabileceğini ifade etmiştir ki bu üzerinde durulması gereken bir sonuçtur. Zira engelli bireylerin % 60’lık kısmının engel oranı % 40-50 arası bir değerdedir. Bu engel oranına sahip bir engelli, kendisine uygun iş imkanı sağlandığında çalışabilecek bir durumdadır. Bu durumda engelli bireylerin çalışmama nedenleri irdelenmelidir. Engelli bireylerin çalışmama

nedenleri arasında kendilerine yönelik toplumsal algı, iş yapamama endişesi, başkasına işe gidiş gelişlerde yük olma endişesi sayılabilir. Tüm bunlar birlikte değerlendirilerek, devletin ilgili kurumlarında ve özel sektörde özellikle engel derecesi % 40-50 olanların istihdamının sağlanması engellilerin toplumsal yaşama katılımı adına önemli olacaktır.

4.39. Engelli Bireylerin Yardım Almadan İşe Gidebilme Durumlarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin yardım almadan işe gidebilme durumlarına ilişkin bulgular Grafik 39'da verilmiştir.

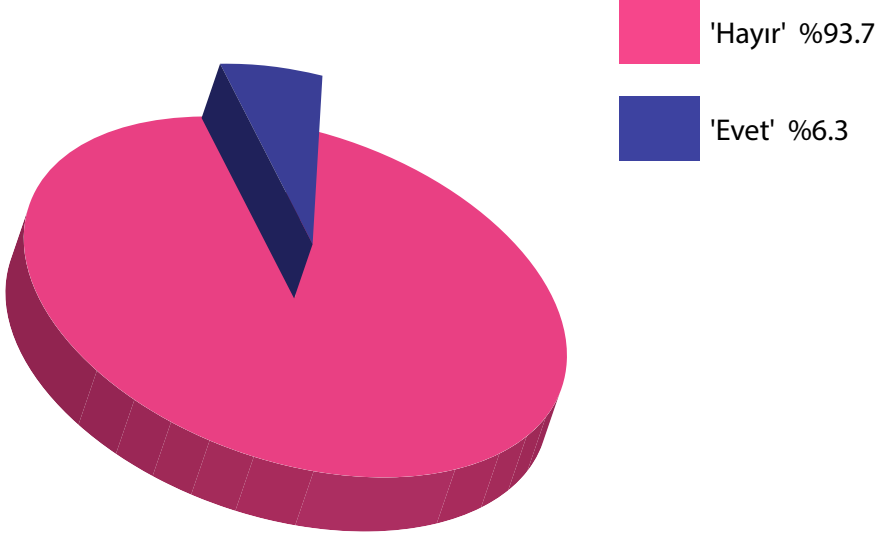

Grafik 39: Engelli Bireylerin Yardım Almadan İşe Gidebilme Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 39'da, engelli bireylerin yardım almadan işe gidebilme durumlarına ait yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin % 29,7'sinin işe kimseden yardım almadan gidebilecekleri, % 70,3'ünün ise yardım almadan gidemeyecekleri anlaşılmaktadır.

4.40. Engelli Bireylerin Herhangi Bir Kursu Tamamlama Durumlarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin tamamladıkları herhangi bir kurs durumlarına ilişkin bulgular Grafik 40'ta verilmiştir.

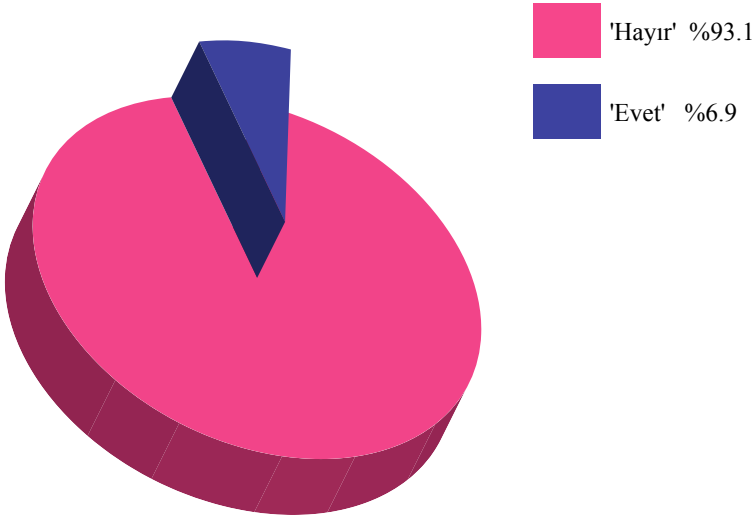
Grafik 40: Engelli Bireylerin Tamamladıkları Herhangi Bir Kurs Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 40'da, engelli bireylerin herhangi bir kursu tamamlama durumlarına ilişkin yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin % 6,3'ünün tamamladıkları herhangi bir kursun olduğu, % 93,7'sinin ise tamamladıkları herhangi bir kursun olmadığı anlaşılmaktadır. Araştırmacıların gözlemlerine göre, tamamlanan kursların çoğunluğunun bilgisayar kursu olduğu saptanmıştır.

4.41. Engelli Bireylerin Tamamladıkları Kursları Sertifikalandırma Durumlarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin tamamladıkları kursları sertifikalandırma durumlarına ilişkin bulgular Grafik 41'de verilmiştir.

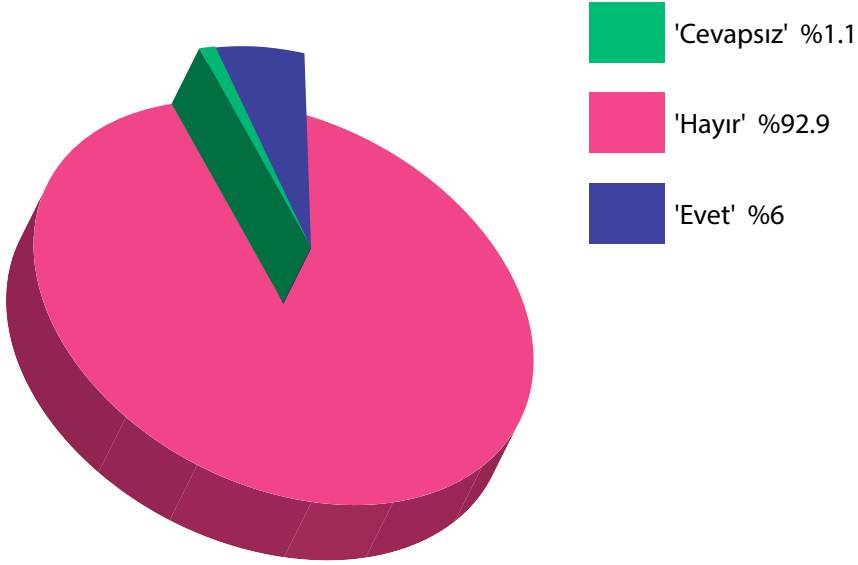

Grafik 41: Engelli Bireylerin Tamamladıkları Kursları Sertifikalandırma Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 41’de, engelli bireylerin tamamladıkları kursları sertifikalandırma durumlarına ilişkin yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin % 6,9’unun sertifika sahibi oldukları ve % 93,1’in ise bitirdikleri kursla ilgili sertifikalarının olmadığını anlaşılmaktadır.

4.42. Belediyenin Engellilere Yönelik Hizmetlerinin Yeterli Olup Olmadığına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmaya katılan engelli bireylerin belediyenin engellilere yönelik hizmetleriyle ilgili görüşlerine ait bulgular Grafik 42’de verilmiştir.

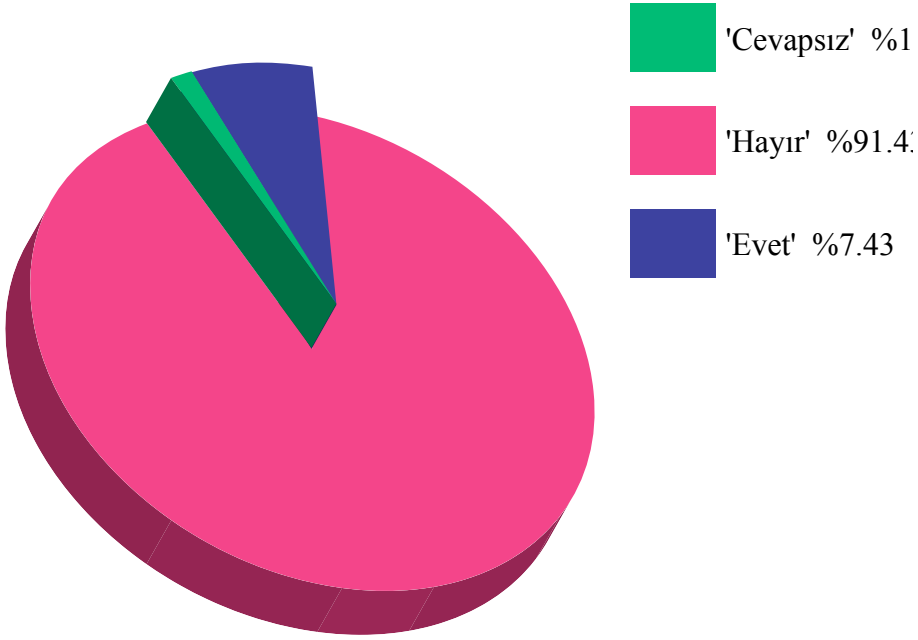

Grafik 42: Belediyenin Engellilere Yönelik Hizmetlerin Yeterliğine İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 42’de, belediyenin engellilere yönelik hizmetlerinin yeterliğine ilişkin engelli bireylerin görüşlerine ait yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin % 6’sının belediyenin engellilere yönelik hizmetlerini yeterli bulduğu, % 92,9’u ise yeterli bulmadığı anlaşılmaktadır. % 1,1’lik kesim ise bu konuda görüş beyan etmemişlerdir. Sonuçlar doğrultusunda, engelli bireylerin belediyenin engellilere yönelik hizmetlerinin yetersiz gördükleri anlaşılmaktadır. Belediyelerin politikalarında elbette engelliler dikkate alınmaktadır; ancak hizmetlerin doğrudan gözlenebilmesi için özellikle yol ve kaldırımların engellilere uygun bir şekilde yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

4.43. Toplu Taşıma Araçlarının Engellilere Uygunluk Durumlarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin toplu taşıma araçlarının engellilere uygunluk durumlarına ilişkin görüşlerine ait yüzde değerleri Grafik 43’te verilmiştir.

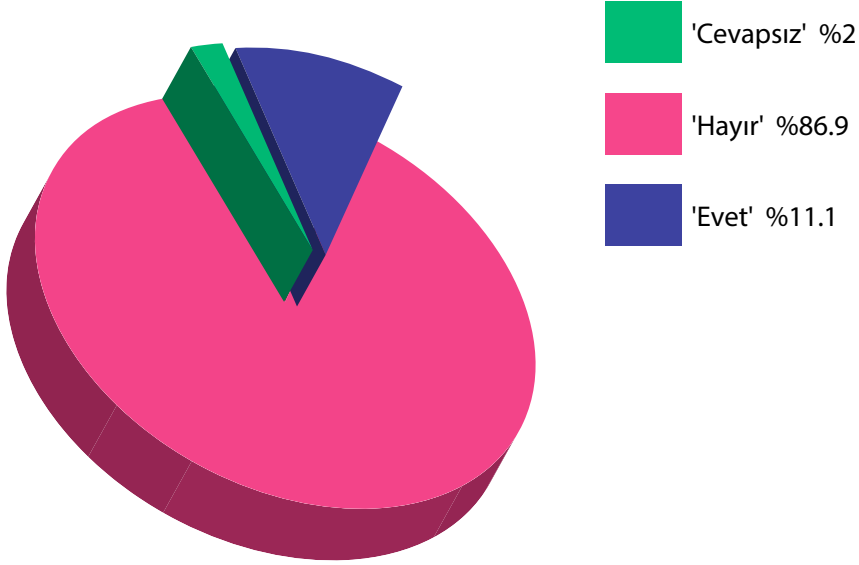

Grafik 43: Toplu Taşıma Araçlarının Uygunluğuna İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 43'te, toplu taşıma araçlarının engellilere uygunluk durumlarına ilişkin katılımcı görüşlerine ait yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin % 7,43'ü toplu taşıma araçlarının engellilere uygun olduğunu, % 91,43'ü ise toplu taşıma araçlarının engellilere uygun olmadığını belirttikleri anlaşılmaktadır. % 1,14'lik kesimin ise bu konuda görüş beyan etmedikleri görülmektedir. Sonuçlardan, toplu taşıma araçlarının engellilere uygun olmadığı anlaşılmaktadır. İlgili devlet kurumlarının, toplu taşıma araçlarının -gerekirse yaptırım uygulayarak- engellilere yönelik tasarlanmasını sağlamalarının önemli olduğu söylenebilir.

4.44. Yol ve Kaldırımların Engellilere Yönelik Tasarlanıp Tasarlanmadığına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin yol ve kaldırımların durumlarına görüşlerine ait yüzde değerleri Grafik 44'te verilmiştir.

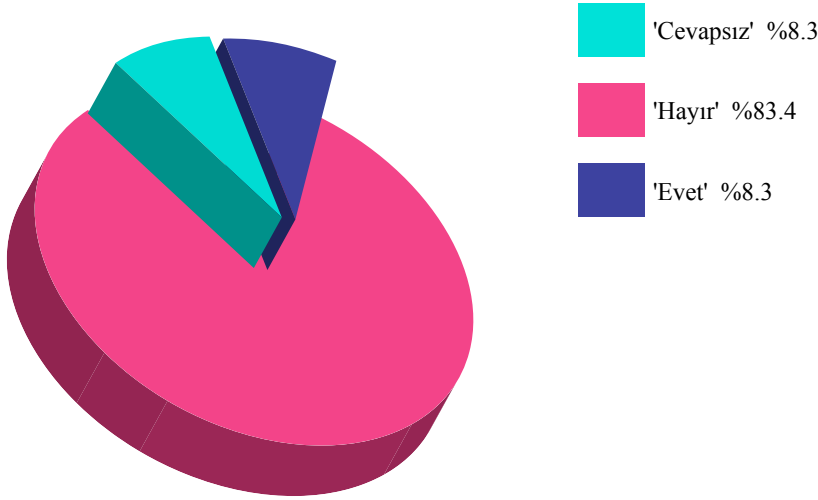

Grafik 44: Yol ve Kaldırımların Uygunluğuna İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 44'te, yol ve kaldırımların engellilere uygun tasarlanıp tasarlanmadığına ilişkin engelli bireylerin görüşlerine ait yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin % 11,1'i yol ve kaldırımların engellilere uygun tasarlandığını, % 86,9'u ise yol ve kaldırımların engellilere uygun tasarlanmadığını belirtmişlerdir. % 2'lik kesim ise bu konuda görüş beyan etmemişlerdir. Bu sonuçlar doğrultusunda, yol ve kaldırımların engellilere uygun tasarlanmadığı söylenebilir.

4.45. Alışveriş Merkezlerinin Engellilere Uygun Tasarlanıp Tasarlanmadığına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin alışveriş merkezlerinin engellilere uygun tasarlanıp tasarlanmadığına ilişkin görüşlerine ait yüzde değerleri Grafik 45'te verilmiştir.

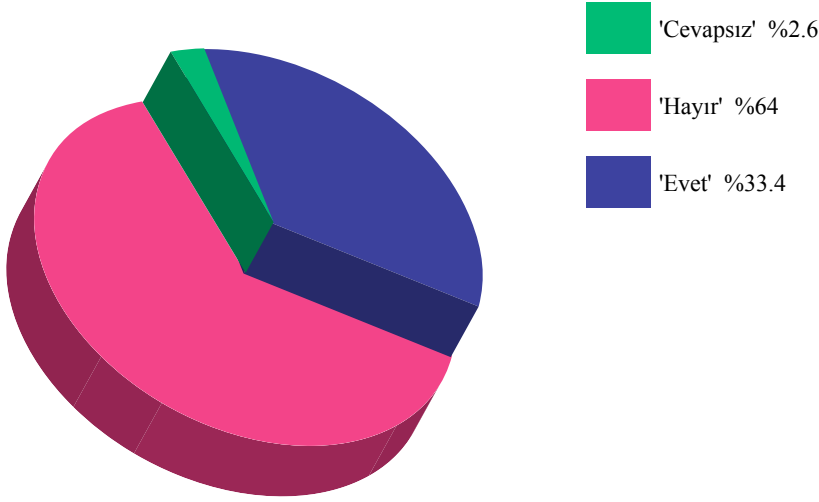

Grafik 45: Alışveriş Merkezlerinin Engellilere Uygun Tasarlanıp Tasarlanmadığına İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 45'te, alışveriş merkezlerinin engellilere uygun tasarlanıp tasarlanmadığına ilişkin engelli bireylerin görüşlerine ait yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin % 8,3'ü alışveriş merkezlerinin engellilere uygun tasarlandığını, % 83,4'ü ise engellilere uygun tasarlanmadığını belirtmişlerdir. % 8,3'lük kesim ise bu konuda görüş beyan etmemişlerdir. Alışveriş merkezleri açan işletmelerin engelli bireyleri de dikkate alarak mimari planlarını oluşturmaları ilgili sorunun giderilmesi noktasında yararlı olabilir.

4.46. Engellilere Yönelik Toplumsal Duyarlılığa İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin engellilere yönelik toplumsal duyarlılığa ilişkin görüşlerine ait yüzde değerleri Grafik 46'da verilmiştir.

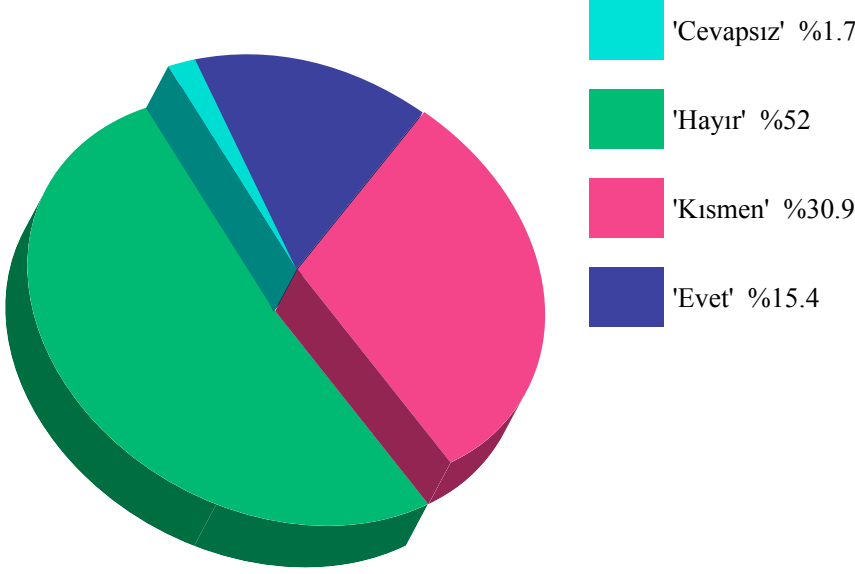

Grafik 46: Toplumsal Duyarlılık Düzeyine İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 46'da, toplumun engellilere yönelik duyarlıklarına ilişkin engelli bireylerin görüşlerine ait yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin % 33,4'ü duyarlılığın yeteri düzeyde olduğunu, % 64'ü toplumun engellilere duyarlılıkla ilgili istenilen düzeyde olmadığı oldukları noktasında görüş belirtmişleridir. % 2,6'lık kesim ise bu konuda görüş beyan etmemişlerdir. İlgili kurumların toplumda engellilere yönelik duyarlılığı arttırmak amacıyla çeşitli etkinlikler düzenlemeleri ilgili sorunun çözümü noktasında önemli olabilir.

4.47. Devletin Engellilere Yönelik Çalışmalarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin devletin engellilere yönelik çalışmalarının yeterli olup olmadığına ilişkin görüşlerine ait yüzde değerleri Grafik 47’de verilmiştir.

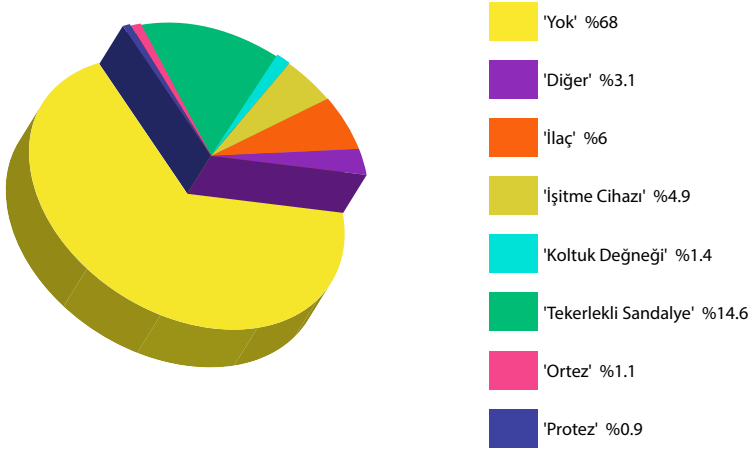

Grafik 47: Devletin Engellilere Yönelik Hizmetlerin Yeterli olup olmadığına İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 47’de, engelli bireylerin devletin engellilere yönelik çalışmalarını yeterli bulma düzeylerine ilişkin yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin % 15,4’ü evet, % 52’si hayır ve % 30,9’u kısmen şeklinde görüş bildirmişlerdir. % 1,7’lik kesim ise bu konuda görüş beyan etmemişlerdir.

4.48. Engelli Bireylerin Engeliyle İlgili İhtiyaç Duyduğu Araç-Gereç Durumlarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin engeliyle ilgili ihtiyaç duyduğu araç-gereçlere ilişkin bulgular Grafik 48’de verilmiştir.

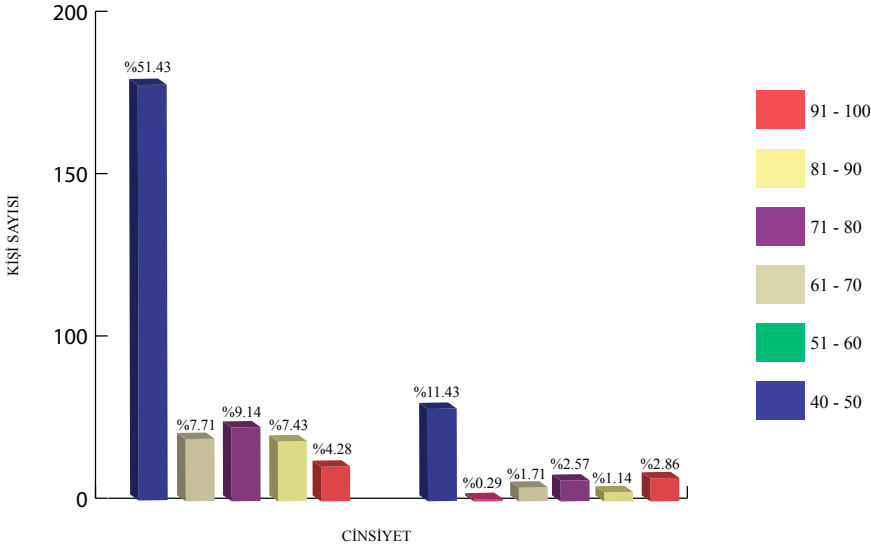
Grafik 48: Engellinin Engeliyle İlgili İhtiyaç Duyduğu Araç-Gereçlere İlişkin Yüzde Değerleri

Grafik 48’de, engelli bireylerin engeliyle ilgili ihtiyaç duyduğu araç-gereçlere ilişkin yüzde değerleri görülmektedir. Buna göre, engelli bireylerin % 68’inin herhangi bir ürüne ihtiyaçlarının olmadığı anlaşılmıştır. Bununla birlikte; % 0,9’u protez, % 1,1’i ortez, % 14,6’sı tekerlekli sandalye, % 1,4’ü koltuk değneği, % 4,9’u işitme cihazı, % 6’sı ilaç ve % 3,1’i diğer seçeneklerini belirtmişlerdir.

4.49. Engellinin Cinsiyeti ile Engel Derecesi Arasındaki Karşılaştırmaya İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin cinsiyet ile engel derecelerinin karşılaştırılmasına ait yüzde değerleri Grafik 49’da verilmiştir.

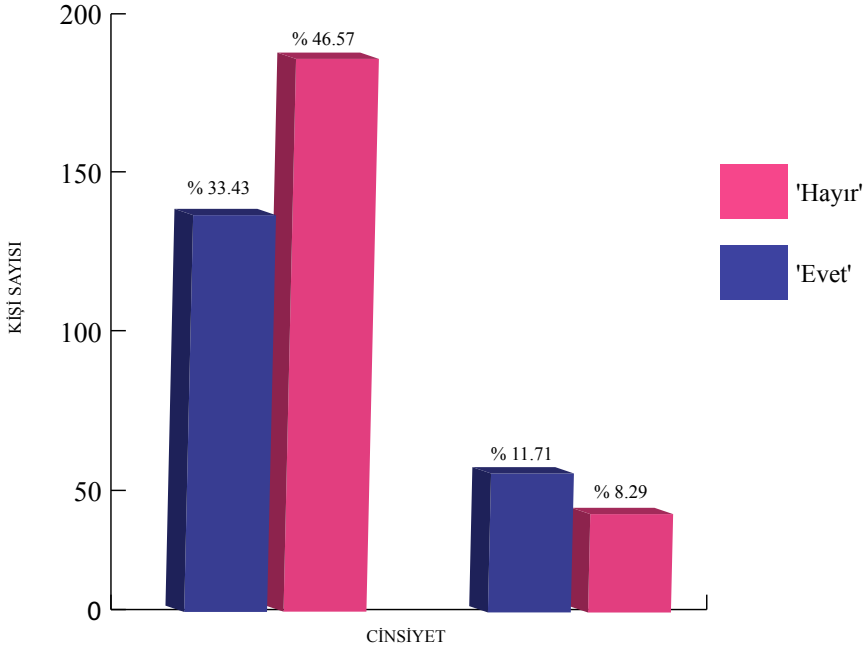

Grafik 49: Cinsiyet ile Engel Derecesine Ait Yüzde Değerleri

Araştırmaya katılan engelli bireylerin cinsiyetleri ile engel dereceleri arasında yapılan karşılaştırmalı analiz grafiğinde, erkeklerin % 51,43'ünün engel derecesi yüzde 40-50, % 9,14'ünün engel derecesi yüzde 71-80, % 7,71'inin yüzde 61-70 ve % 4,29'unun yüzde 91-100 engel derecesine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Kadınların ise; % 11,43'ünün yüzde 40-50, % 2,86'sının yüzde 91-100, % 2,57'sinin yüzde 71-80 arası engel derecesi olduğu ortaya çıkmıştır. Hem kadın hem de erkek engelli bireylerin engel derecelerinin oranının % 40-50 arası düzeyde olduğu görülmektedir.

4.50. Engelli Bireyin Cinsiyeti ile Engel Dışı Hastalıklarının Karşılaştırılmasına Ait Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin cinsiyeti ile engel dışı hastalıklarına ait karşılaştırmaların yüzde değerleri Grafik 50'de verilmiştir.

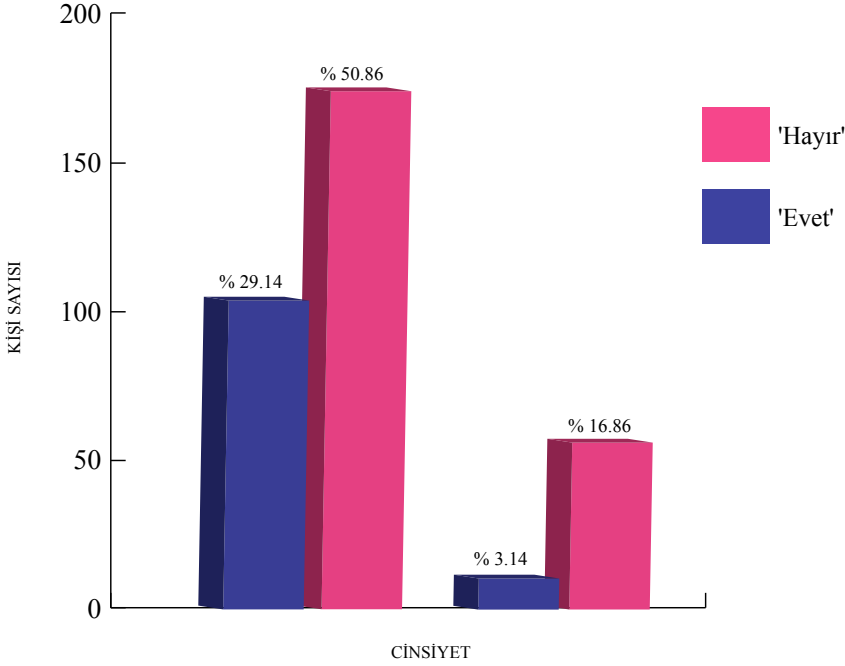

Grafik 50: Cinsiyet ile Engel Dışı Hastalıklara Ait Yüzde Değerleri

Araştırmaya katılan engelli bireylerin cinsiyetleri ile engel dışı hastalık durumları arasında yapılan karşılaştırmalı analiz grafiğinde, erkeklerin engel dışındaki hastalıklarının kadınlara göre daha az olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, hem kadınların hem de erkeklerin engel dışı hastalıklarının önemsenecek düzeyde olduğu söylenebilir. Bu hastalıklar engellinin hayata karşı kırılmasını artırabilir. Hem kalıcı bir rahatsızlıkla hem de engel dışı bir rahatsızlıkla mücadele eden engelli bireyin psikolojik anlamda da sıkıntıya düşeceği söylenebilir. Bu bakımdan, engel dışı hastalıkların nedenleri araştırılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Bunu sağlayabilmek için hem özel hem de kamu hastaneleriyle birlikte ortak projeler veya çalışmalar yapılabilir.

4.51. Engelli Bireylerin Cinsiyetleri ile Çalışabilme Durumlarının Karşılaştırılmasına Ait Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin cinsiyetleri ile çalışabilme durumlarına ait yüzde değerleri Grafik 51’de verilmiştir.

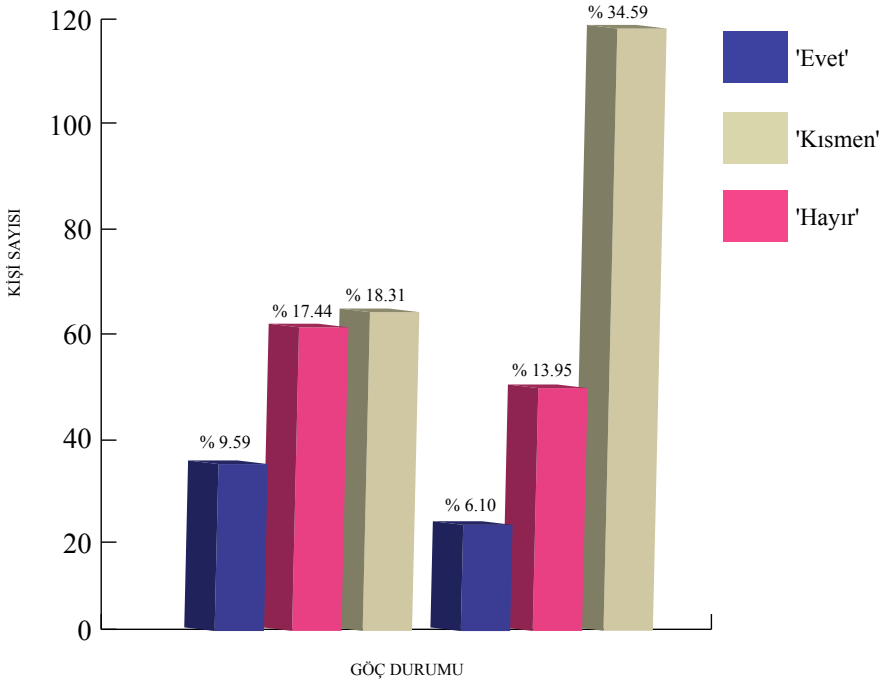

Grafik 51: Cinsiyet ile Engellinin Çalışabilme Durumuna Ait Yüzde Değerleri

Araştırmaya katılan engelli bireylerin cinsiyetleri ile engellinin çalışabilme durumları arasında yapılan karşılaştırmalı analizde, erkeklerin % 50,86’sı, kadınların ise % 16,86’sı engel durumlarından ötürü çalışamayacak durumda oldukları anlaşılmaktadır.

4.52. Engellilerin Göç Durumu ile Devletin Engellilere Yönelik Çalışmalarından Memnuniyetlerinin Karşılaştırılmasına Ait Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin göç durumu ile devletin engellilere yönelik çalışmalarından memnuniyetlerinin karşılaştırılmasına ait yüzde değerleri Grafik 52’de verilmiştir.

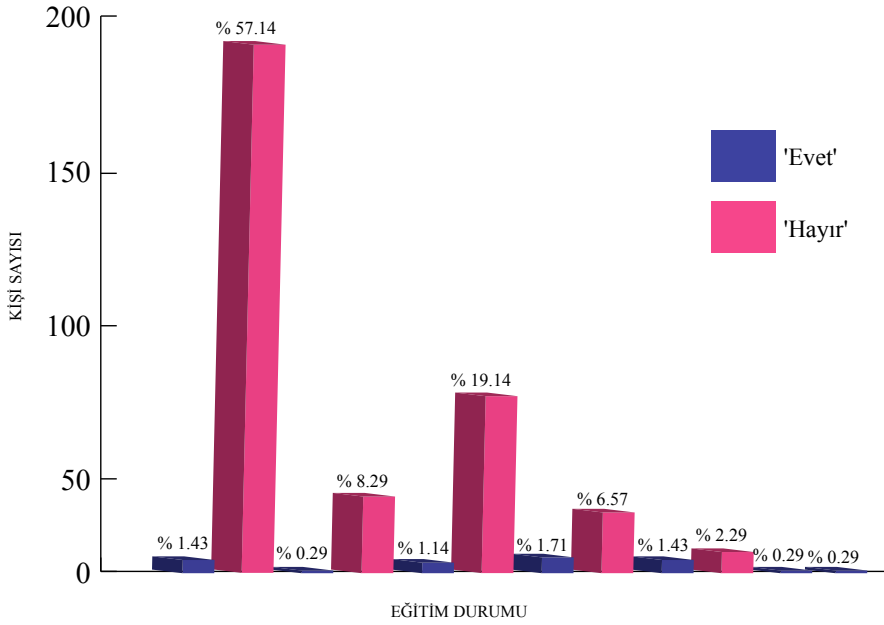
Grafik 52: Göç Durumu ile Devletin Engellilere Yönelik Çalışmalarına Ait Yüzde Değerleri

Araştırmaya katılan engelli bireylerin buldukları ilçeye göçle gelme durumları ile devletin engellilere yönelik yaptığı çalışmalardan memnuniyeti kıyaslayan grafikte, göçle gelenlerin mukim olanlara nispeten daha memnun oldukları anlaşılmaktadır. Bu durum, göçle gelen engelli bireylerin devletin engellilere yönelik hizmetinden daha fazla

yararlanmaları ya da geldikleri yere oranla daha çok hizmet görmüş olmaları ile açıklanabilir.

4.53. Engellinin Eğitim Durumu ile Tamamladığı Kurs Durumunun Karşılaştırılmasına Ait Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin eğitim durumu ile engellinin tamamladığı kurs durumunun karşılaştırılmasına ait yüzde değerleri Grafik 53'te verilmiştir.

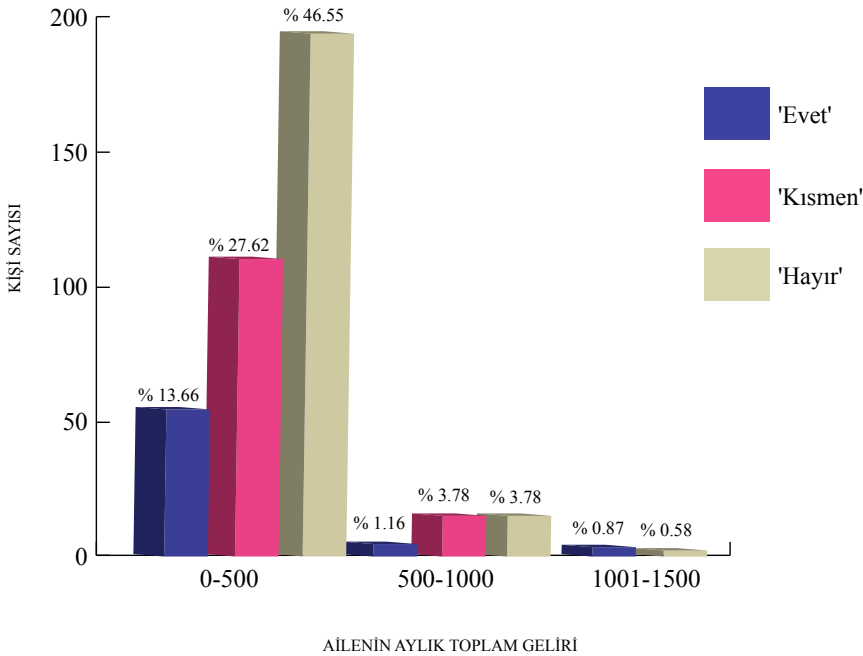
Grafik 53: Eğitim Durumu ile Engellinin Tamamladığı Kurs Durumuna Ait Yüzde Değerleri

Grafik 53'te engelli bireylerin eğitim durumları ile engellinin tamamladığı kurs durumları birlikte değerlendirilmiştir. Burada, okula gitmeyen engelli bireylerin herhangi bir kursu tamamlama oranlarının çok düşük olması üzerinde durulması gereken bir durumdur. Okula gitmemiş engelli bireylere yönelik okuma yazma kursları açılarak öncelikli

olarak bu bireylerin okuma yazmalarının sağlanması, daha sonra bu bireylerin ilgi ve talepleri doğrultusunda kurslara yönlendirilmeleri sağlanabilir. Böylece engellinin toplumsal yaşama katılımı sağlanmış olur.

4.54. Engellinin Ailesinin Aylık Geliri ile Devletin Engellilere Yönelik Çalışmalarından Memnuniyetlerinin Karşılaştırılmasına Ait Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin ailelerinin aylık geliri ile devletin engellilere yönelik çalışmalarından memnuniyetlerine ait yüzde değerleri Grafik 54'te verilmiştir.

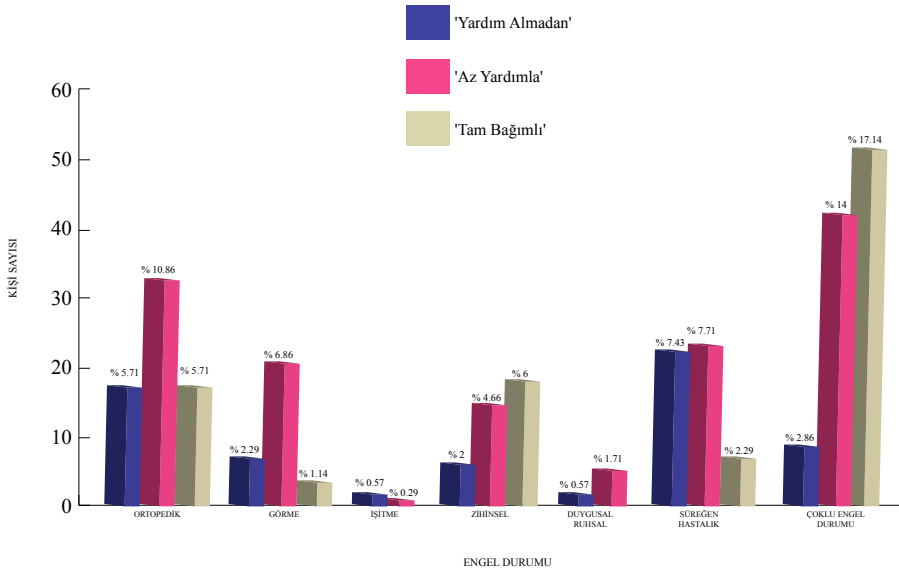
Grafik 54: Ailenin Aylık Geliri ile Devletin Engellilere Yönelik Çalışmalarından Memnuniyete Yönelik Yüzde Değerleri

Araştırmaya katılan engelli bireylerin ailelerinin aylık toplam gelirleri ile devletin engellilere yönelik çalışmalarından duyulan memnuniyetin karşılaştırıldığı grafik 56'da, 500 TL ve altı gelire sahip engelli bireylerin

devletin engellilere yönelik çalışmalarını yeterli bulmayanların oranın daha yüksek olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, gelir durumu 500 TL ve üzeri olan engelli bireylerin devletin engellilere yönelik çalışmalarından memnuniyet oranlarının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

4.55. Engellinin Engel Durumu ile Günlük Yaşam Aktivitelerini Yerine Getirme Durumunun Karşılaştırılmasına Ait Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin engel durumu ile günlük yaşam aktivitelerini yerine getirme durumlarının karşılaştırılmasına ait yüzde değerleri Grafik 55'te verilmiştir.

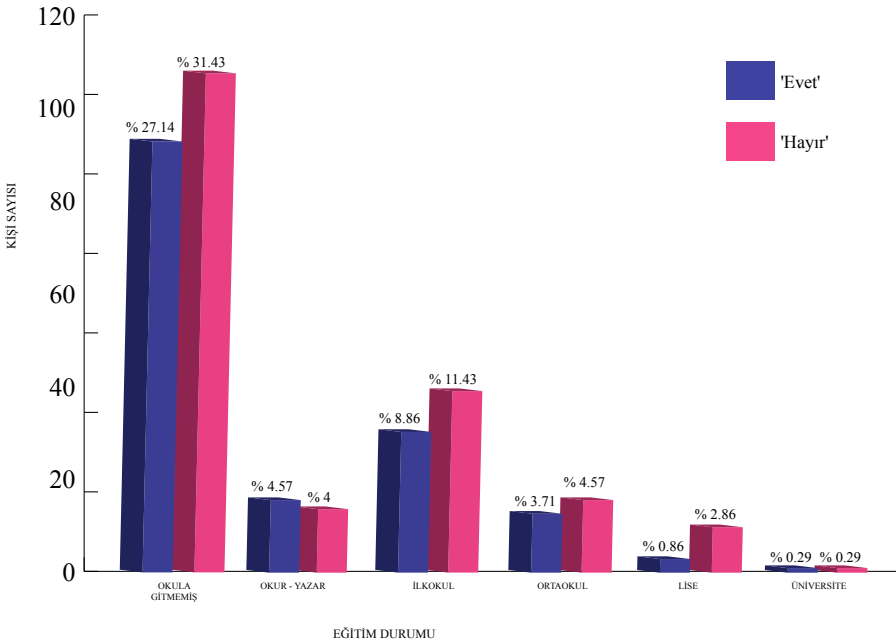
Grafik 55: Engel Durum ile Günlük Yaşam Aktivitelerini Yerine Getirme Durumlarına Ait Yüzde Değerleri

Araştırmaya katılan engelli bireylerin engel durumlarıyla engellinin günlük yaşam aktivitelerini yapma durumlarının karşılaştırıldığı grafik 55'te, sırasıyla süreğen hastalık, ortopedik engelli, işitme engelli, ruhsal/duygusal engelli bireylerin günlük yaşam aktivitelerini daha

az yardım alarak devam ettirdikleri görülmektedir. Bununla beraber, çoklu engel durumu olan (zihinsel+ortopedik, işitme+konuşma, ortopedik+görme vb. gibi) ve zihinsel engelli bireylerin günlük yaşam aktivitelerinde daha fazla yardıma ihtiyaç duydukları görülmektedir. Bu sonuç doğrultusunda, evde bakım ücretlerinin engel derecesi yüksek olan tüm engellilere -ekonomik durumları da dikkate alınarak- verilmesinin bir ihtiyaç olduğunu; ancak çoklu engel durumu ile zihinsel engeli olan bireylere öncelikli olarak verilmesi gerektiği söylenebilir.

4.56. Engellinin Eğitim Durumu ile Göç Durumunun Karşılaştırılmasına Ait Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin eğitim durumu ile göç durumunun karşılaştırılmasına ait yüzde değerleri Grafik 56'da verilmiştir.

Grafik 56: Engel Durumu ile Göç Durumuna Ait Karşılaştırmalı Yüzde Değerleri

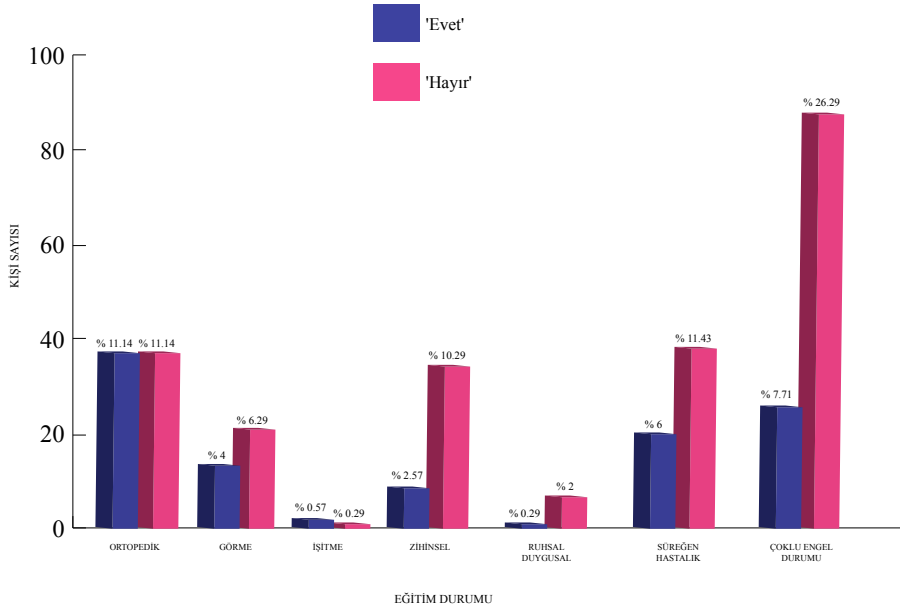
Araştırmaya katılan engelli bireylerin eğitim durumlarıyla ikamet ettikleri ilçeye göçle gelme durumlarının karşılaştırıldığı grafik 56'da,

ister göçle gelen isterse mukim olan engelli bireylerin okula gitmeme oranlarının çok yüksek olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, göçle gelenlerin okuryazarlık oranın yüksek olduğu da anlaşılmaktadır. Yine, mukim olanların ilkokula, ortaokula ve liseye gitme oranlarının göçle gelenlere nispeten daha yüksek olduğu görülmektedir. Sonuçlar, hem göçle gelen hem de mukim olan engellilerin eğitim düzeylerinin çok düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Engelli bireylerin hayatla barışık ve toplumsal hayatla bütünleşebilmeleri noktasında eğitim durumlarının önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bakımdan, engelli bireylerin eğitimlerine yönelik bilinçlendirme çalışmalarının yapılmasının ve eğitim hizmetlerinin gerekli olduğu durumlarda engellinin evinde de verilmesinin yerinde bir uygulama olacağı öngörülmektedir.

4.57. Engellinin Engel Durumu ile Çalışma İsteğinin Karşılaştırılmasına Ait Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin engel durumu ile çalışma isteğine ait yüzde değerleri Grafik 57’de verilmiştir.

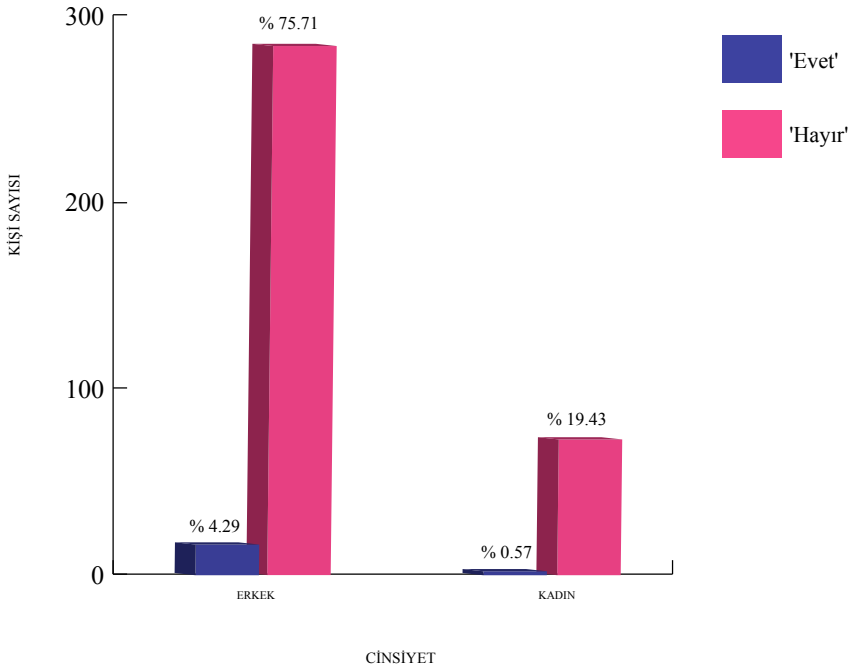

Grafik 57: Engel Durumu İle Engellinin Çalışma İsteğine Ait Karşılaştırmalı Yüzde Değerleri

Araştırmaya katılan engelli bireylerin engel durumlarıyla engellinin çalışma isteğinin karşılaştırıldığı Grafik 57’de, ortopedik engelli bireylerin diğer engelle sahip engelli bireylerin çalışma isteklerine nazaran daha yüksek olduğu görülmektedir. Bununla beraber, zihinsel engelli bireyler, çoklu engel grubundaki bireyler ve süreğen hastalığı olan bireylerin çalışma isteklerinin daha düşük olduğu anlaşılmaktadır.

4.58. Engelli Bireylerin Cinsiyetleri ile STK’ya Üyelik Durumunun Karşılaştırılmasına Ait Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin cinsiyeti ile STK’ya üyelik durumuna ait yüzde değerleri Grafik 58’de verilmiştir.

Grafik 58: Cinsiyet ile STK’ya Üyelik Durumuna Ait Karşılaştırmalı Yüzde Değerleri

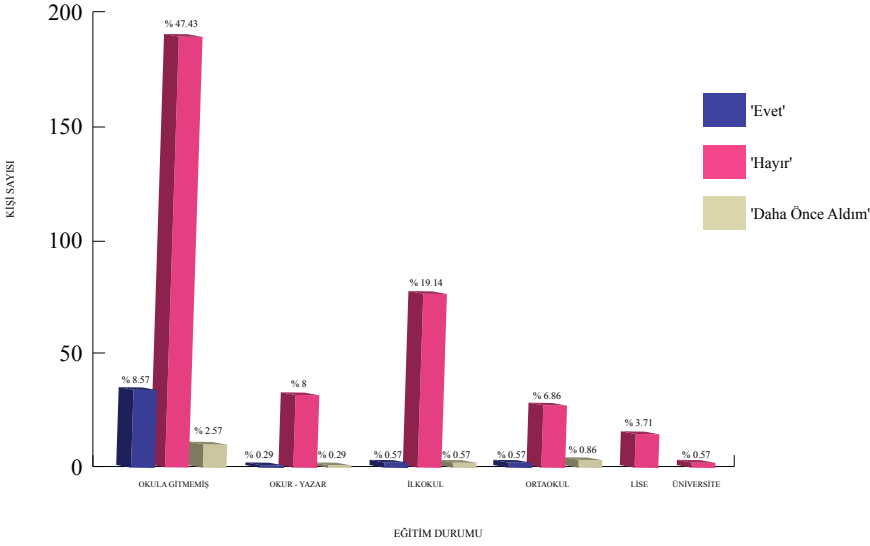
Araştırmaya katılan engelli bireylerin cinsiyetleriyle sivil toplum kuruluşlarına üyelik durumları karşılaştırıldığında, engelli erkek ve

kadın bireylerin STK'lara üye olma durumlarının çok düşük olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, engelli erkek bireylerin engelli kadın bireylere nazaran STK'lara daha fazla üye oldukları görülmektedir. Toplumda engelli bireylere yönelik duyarlılığın artması, engelli bireylerin sosyalleşmelerinin sağlanması ve engelli bireylerin isteklerinin daha güçlü dile getirilmesi noktasında engelli bireylerin STK'lara üye olmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bakımdan, kadın-erkek ayrımı olmaksızın engellilerin STK'ya üye olmaları noktasında çalışmaların yapılması gerekmektedir. Bu konuda STK'lara önemli görevler düşmektedir. STK'lar engellilere yönelik etkinlikler düzenleyerek ya da zaman zaman onları evlerinde ziyaret ederek engelli bireylerin STK'lara üye olması konusunda bilinçlendirme sağlayabilir.

Demokratik sistemin önemli kuruluşlarından biri olan sivil toplum kuruluşlarının, toplumun gelişiminde önemli roller üstlendiği görülmektedir. Özellikle çeşitli sosyal hizmet alanlarında faaliyette olan sivil toplum kuruluşlarının gönüllülük esasına dayalı faaliyette bulunduğu, günümüzde en yaygın şekliyle dernek ve vakıf olarak örgütlendirilip faaliyetlerini yürüttüğü, toplum için çok yararlı ve öncü çalışmalarda bulunduğu bilinmektedir (Özdemir, Başel ve Şenocak, 2009). Bu bakımdan, engelli bireylerin de sivil toplum kuruluşlarına üyeliklerinin olması ve faaliyet alanlarının genişlemesi sosyal entegrasyon bağlamında önemli görülmektedir.

4.59. Engellinin Eğitim Durumu ile Rehabilitasyon Hizmeti Alma Durumunun Karşılaştırılmasına Ait Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin eğitim durumu ile rehabilitasyon hizmeti alma durumuna ait yüzde değerleri Grafik 59'da verilmiştir.

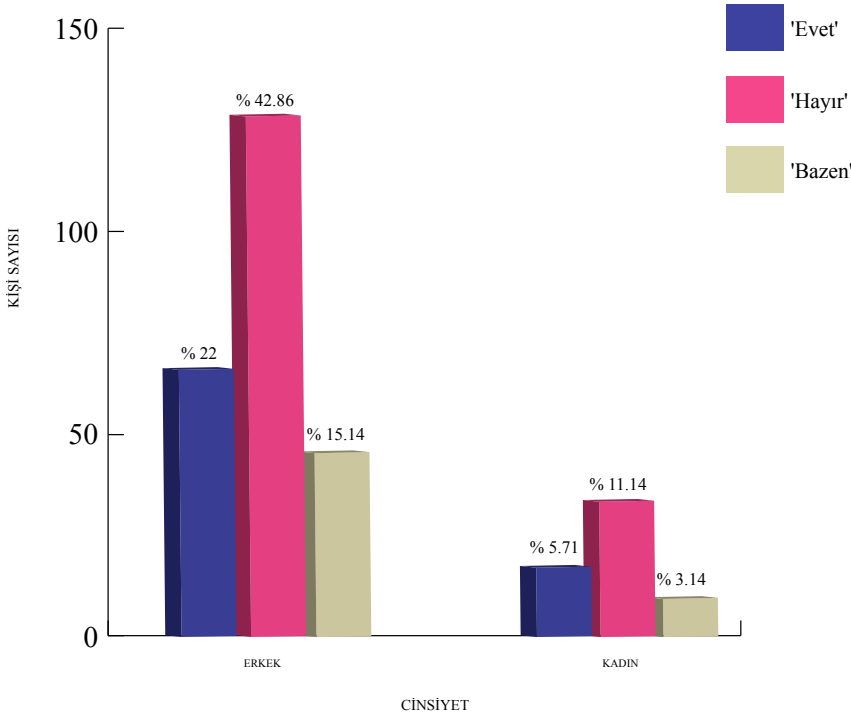

Grafik 59: Eğitim Durumu ile Rehabilitasyon Hizmeti Alma Durumuna Ait Karşılaştırmalı Yüzde Değerleri

Araştırmaya katılan engelli bireylerin eğitim durumları ile rehabilitasyon hizmeti alma durumları incelendiğinde, okula gitmemiş engelli bireylerin rehabilitasyon hizmetini daha fazla aldıkları görülmüştür. Bunun nedeni olarak, -araştırmacı gözlemleri doğrultusunda- okula gidemeyecek durumda engeli olan bireylerin kamu okulları yerine özel eğitim kurumlarını (rehabilitasyon merkezlerini) tercih etmelerinin olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte, eğitim durumu arttıkça rehabilitasyon hizmeti alınmadığı da anlaşılmaktadır. Bu duruma neden, eğitim kurumları gibi sosyal ortamlarda vaktini geçiren bireyin rehabilite olma ihtiyacını farkında olmadan giderdiği düşünülmektedir.

4.60. Engelli Bireylerin Cinsiyetleri ile Sosyal Yaşama Katılma Durumunun Karşılaştırılmasına Ait Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin cinsiyet ile sosyal yaşama katılma durumuna ait yüzde değerleri Grafik 60'ta verilmiştir.

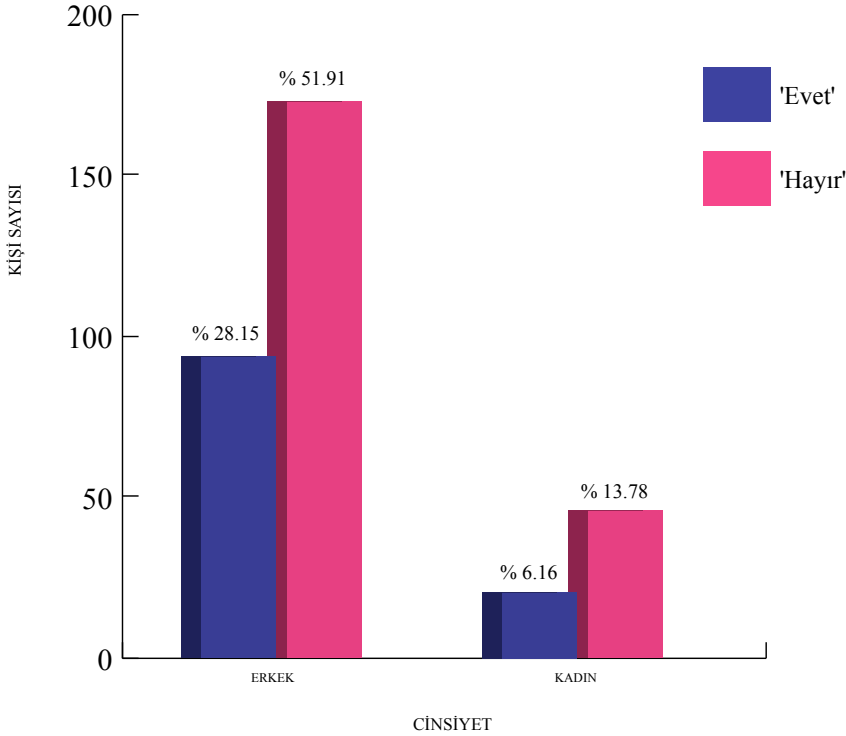

Grafik 60: Cinsiyet ile Engel Derecesine Ait Karşılaştırmalı Yüzde Değerleri

Araştırmaya katılan engelli bireylerin cinsiyetleri ile sosyal yaşama katılma durumları incelendiğinde, erkeklerin kadınlara oranla sosyal yaşama daha fazla katıldıkları görülmüştür. Bu durumun nedeni olarak, toplumsal yapıdan dolayı erkeklerin daha fazla sosyal çevresinin olması ve özellikle mahalle aralarının erkekler için daha uygun olmasından kaynaklanabilir. Burada üzerinde durulması gereken noktanın, engelli bireylerin yaklaşık yarısının toplumsal yaşama katılmakta zorluk yaşamalarıdır. Bu problemi aşabilmek amacıyla, ilgili kurumların ve engeli olmayan bireylerin imkanlar ölçüsünde engelli bireylerin sosyal yaşama katılmalarına yönelik katkı sağlamaları gerekmektedir.

4.61. Engelli Bireylerin Cinsiyetleri ile Engellilere Yönelik Toplumsal Duyarlılığın Karşılaştırılmasına Ait Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin cinsiyet ile toplumsal duyarlılığa ait karşılaştırmalı bulgular Grafik 61’de verilmiştir.

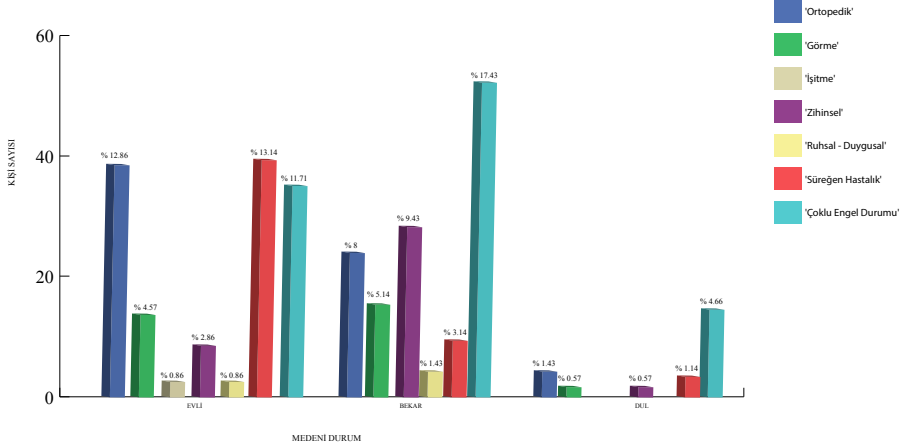

Grafik 61: Cinsiyet ile Toplumsal Duyarlılığa Ait Karşılaştırmalı Yüzde Değerleri

Araştırmaya katılan engelli bireylerin cinsiyetleri ile toplumda engellilere yönelik duyarlılık düzeyi incelendiğinde, hem engelli kadınların hem de engelli erkeklerin toplumun engellilere yönelik duyarlılıklarını yeterli görmedikleri anlaşılmaktadır. Bu olumsuz durumun düzeltilmesi için ilgili kurumların engellilere yönelik toplumu bilinçlendirici çalışmalar yapmasının önemli olduğu söylenebilir.

4.62. Engelli Bireylerin Medeni Durumları ile Engel Durumlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan engelli bireylerin medeni durumları ile engel durumlarına ilişkin yüzde değerleri Grafik 62’de verilmiştir.

Grafik 62: Medeni Durumları ile Engel Durumlarına İlişkin Yüzde Değerleri

Araştırmaya katılan engelli bireylerin medeni durumları ile engel durumları arasındaki karşılaştırıldığı grafik 62’de, tüm engel gruplarında engelli bireylerin evlilik gerçekleştirdiği görülmektedir. Bununla birlikte, ortopedik engeli, çoklu engel durumu ve süreğen hastalığı olan engelli bireylerin evlilik oranlarının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bekâr olanların ise ağırlıklı olarak çoklu engel durumu, zihinsel ve ortopedik engelli bireyler olduğu görülmektedir. Boşanmış ya da eşi vefat etmiş olanlar ise ağırlıklı olarak çoklu engel durumu olan engelli bireylerdir. Bireylerin temel ihtiyaçları arasında sayabileceğimiz evliliğin engelli bireyler tarafından da gerçekleştirilmesi önemlidir. Burada hem toplumun hem de ilgili kurumların engelli bireyleri (engel durumları ölçüsünde) evlenmeleri için teşvik etmeleri ve onlara yardımcı olmalarının önemli olduğu düşünülmektedir. Özellikle bu tür evliliğe sahip bireylerin ihtiyaç duyulursa rehabilite edilerek evliliklerini devam ettirmelerinin de önemli olduğunu söylemekte yarar vardır.

4.63. “Devletin Engellilere Yönelik Atması Gereken En Önemli Adım Nedir?” Sorusuna İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmaya katılan engelli bireylerin “Devletin engellilere yönelik atması gereken en önemli adım nedir?” sorusuna verilen cevaplardan bazıları aşağıda verilmiştir.

-“Maaşın her ay olması. Az maaş alıyoruz. Hastaneye gitmeden tedavi olması, koşulsuz şartsız ulaşımdan faydalanma.”

-“Her şey istiyorum. Maaş az, çok istiyorum. Evde doktor gelsin muayene etsin. “

-“Üç aylık maaşın aylık olması. Sosyal yardımlaşma hizmetinden yararlanmak isteriz.”

-“Devletin doktorları evde her hafta muayene etmesi. Çocuk bezi alınması. Ulaşım ücretsiz.”

-“Engelli haklarının savunulması.”

-“Üç aylık maaşın aylık olarak verilmesi.”

- “Sıcak bir evin ve annenin sigortası olması.”

-“Gereken adımların atıldığına inanıyorum. Teşekkürler”

-“Aylıkların arttırılması ve her ay ödenmesi.”

-“Engellileri koruyup gözeterek onların haklarını savunma.”

-“Engellilere uygun yaşam ortamı sağlanması.”

“Engellilere saygı ve yardım.”

-“Öncelik; sadece yılın belli zamanlarında değil bütün ömür boyunca engellilere her alanda yardım ve destek sunması.”

Engelli bireylerin “Devletin engellilere yönelik atması gereken en önemli adım nedir?” sorusuna verdikleri cevaplar ekonomik, sağlık, toplumsal duyarlılık ve engelli haklarının korunması alanlarında olduğu görülmektedir. Özellikle, engelli bireylerin ekonomik anlamda devletten belirgin beklentilerinin olduğu görülmektedir.

Engelli bireylerin temel ihtiyaçlarının giderilmesi ve sosyo ekonomik durumlarının iyileştirilmesi hem engellinin hem toplumun hem de devletin ilgili kurumlarının sorumluluk ve görevleri arasındadır. Toplum ve devletin ilgili kurumlarına düşen görevlerden öncelikli olanı bu bireylere çalışma imkanı sağlamaktır. Ancak, engelli bireylerin ihtiyaçların giderilmesinde devlet ve topluma görevler düşmesinin yanı sıra engelli bireylere de düşen görevlerin olduğu da unutulmamalıdır.

SONUÇ

Diyarbakır İli Sur Kaymakamlığına kayıtlı /kayıtsız yaklaşık 3500 engelli bireyin tamamına ulaşmanın zorluğu ve mevcut kaynakların kısıtlılığı nedeniyle, evreni temsil edebilecek farklı engel türlerinden oluşan 350 engelli birey araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırmanın temel amacı doğrultusunda, hazırlanan anket formu yüz yüze görüşmek suretiyle araştırmacılar tarafından katılımcılara uygulanmıştır. Bu kapsamda, elde edilen bulgular neticesinde değerlendirmeler yapılmıştır.

Araştırmaya katılan engelli bireylerin yaklaşık yarısının Sur ilçesine göçle geldiği görülmüştür. Göçle gelenlerin önemli bir kısmı Diyarbakır'ın kırsal kesimlerinden ve civar (Bingöl, Mardin ve Batman) illerinden gelen ailelerdir. Engelli bireylerin yaklaşık yarısının göçle gelmesi dikkate değer bir bulgudur. Zira göçle gelen engelli bireylerin toplumsal uyum ve katılım sürecinde zorlanabileceklerini söylemek mümkündür. Bu nedenle, ilgili kurumların ve engellilerle ilgili STK'ların göçle gelen engelli bireylerin ve onların ailelerinin şehir yaşamına-kültürüne adapte olması noktasında çalışmalar yapmasının önemli olduğu söylenebilir.

Engelli bireylerin yarısına yakınının evli olduğu görülmüştür. Engelli bireylerin yaklaşık yarısına yakınının evlenmeleri olumlu karşılanmalıdır. Evlilik, kişilerin hem toplumsal yaşama katılmasını hem de kendisine destek olacak biriyle birlikte yaşama imkânı sunması noktasında önemlidir. Bu sonuç doğrultusunda, evlenmelerinde hem tıbben hem de engel durumları itibarıyla problem olmayan engellilerin evlenmelerine katkı sunulmasının ve engelli bireylerin de evlendirilmesinin önünün açılması noktasından çalışmalar yapılabilir. Örneğin, engelli ve evli olan bireylere engelliler haftasında ödüller verilerek,

toplumun bilinçaltına bu tür evliliklerin de normal olduğu düşüncesi yerleştirilebilir.

Engelli bireylerin hanelerinde yaşayan kişi sayısının genellikle 4 ila 9 arasında olduğu saptanmıştır. Engelli bireylerin ikamet ettikleri evlerin oda sayılarının ise 2-3 arasında olduğu ortaya çıkmıştır. İki sonuç, birlikte değerlendirildiğinde, engelli bireylerin hanelerinin kalabalık olduğu söylenebilir. Bu durumun olumlu ve olumsuz yanları olabilir. Olumlu tarafı engelli birey ihtiyacı anında yardım alabileceği bireylerin olmasıdır. Olumsuz tarafı ise, ekonomik geliri düşük olan ailelerin engelli bireyin ihtiyacını karşılama noktasında zorluk yaşama ihtimalidir.

Engelli bireylerin eğitim durumlarına ilişkin sonuçlar incelendiğinde, engelli bireylerin yarısından fazlasının okula gitmediği ve okuma yazma bilmediği görülmektedir. Engelleri nedeniyle dezavantajlı gruplar olan bu kitlenin eğitim kurumlarından yararlanma olanağı engelsiz bireylerden daha düşüktür. Burada yapılması gereken, engel durumlarının okula gitme noktasında çok fazla sorun oluşturmayacak bireylerin normal okula gitmelerinin sağlanması veya engellilerin engel durumlarına yönelik okullara yönlendirilmesidir. Bununla birlikte, engel durumu itibarıyla okula gidemeyecek olan bireylere de imkanlar ölçüsünde evde eğitim sağlanabilir. Ayrıca, okuma yazma bilmeyen engellilerin okuryazar olabilmeleri için “yaşam boyu öğrenme” kapsamında hazırlanacak projelerle sağlanabilir.

Araştırma kapsamına alınan engelli bireylerin tamamına yakınının herhangi bir işte çalışmadığı görülmüştür. Bazılarının engel durumuna bağlı olarak, çalışamayacağı malumdur. Fakat çalışabilecek durumda olan engelli bireylerin iş hayatına katılmaları onların hem yaşama tutunmaları hem de toplumla bütünleşmeleri adına önemlidir. Engel durumları göz önünde bulundurularak, bu gruptaki bireylere iş imkanları gerek kamu kurumlarında gerekse de farklı kurumlarda oluşturulabilir. Bu konuda ilgili her kurumun işbirliği yapması

önemli bir husustur. Engelli bireylere imkanlar ölçüsünde iş olanaklarının sağlanması toplumsal duyarlılık adına da önemli görülmektedir.

Engelli bireylerin genellikle çocukları ve anne babasıyla yaşadığı ortaya çıkmıştır. Yalnız yaşadığını belirten engelli bireylerin az olması sevindirici bir olaydır. Yine de yalnız yaşayan engelli bireylere yetkililerin ulaşarak, yalnız yaşama nedenlerinin belirlenmesi ve onlar için gerekirse uygun sosyal imkanların oluşturulmasının önemli olduğu söylenebilir.

Engelli bireylerin yaklaşık % 65'inin ailesinde başka engelinin olmadığı anlaşılmıştır. Fakat kalan diğer kısım da azımsanmayacak kadar fazladır. "Ailenizde -varsa- başka engelliler kimlerdir?" diye yöneltilen soruya "kardeş, çocuk, eş, anne, baba" şeklinde cevaplar verilmiştir. Bu kapsamda, birden fazla engelli bireye sahip ailelerinin tespit edilmesi, maddi imkânlarının değerlendirilmesi ve ihtiyacı olanlara yardımların yapılması önemlidir.

Araştırma kapsamında, engelli bireylerin anne babaları sağ ise çoğunlukla birlikte yaşadıkları saptanmıştır. Ayrı yaşayanların gerekçeleri incelendiğinde ise, çoğunlukla eşlerin cezaevlerinde olmaları ön plana çıkmıştır.

Anne-babaların eğitim durumları incelendiğinde, anne babanın okuryazarlık oranının ciddi anlamda düşük olduğu anlaşılmaktadır. Annelerin yüzde 92'si okuryazar değilken, babaların ise yaklaşık yüzde 75'i okuryazar değildir. İmkânlar ölçüsünde gerek resmi kurumların gerekse STK'ların engelli bireylerin anne babalarının eğitim seviyesini yükseltme adına gayret ortaya koymaları gerekmektedir. Özellikle yetişkin eğitimi kapsamında yapılacak projelerle ilgili sorunun üstesinden gelinebileceği söylenebilir.

Araştırma kapsamında değinilmesi önemli görülen bir başka nokta, işsizlik problemidir. Engelli bireylerin babalarının çalışma durumlarına

bakıldığında, yaklaşık yüzde 87'sinin işsiz olduğu; annelerinin ise tamamının işsiz olduğu görülmektedir. Yapılan görüşmeler neticesinde, “günümüzü kurtaralım yeter, kim ne iş verirse yaparım, karın tokluğuna çalışıyoruz” şeklinde ifadelerin kullanıldığı görülmüştür. Ekonomik kalkınmanın dış getirileri olan sosyal ve kültürel değişim için ailelerin temel düzeyde geçimlerini idame edecek iş imkânlarının oluşturulması önemli görülmektedir. Bu noktada, dar gelirli ailelerin öncelikli olarak, maddi anlamda desteklenmesi; akabinde bu ailede çalışabilecek durumda olanların mesleki kurslara yönlendirerek yeterliliklerinin artırılması ve bunların iş bulmalarının sağlanması noktasında çeşitli kurumlarla işbirliği içerisinde çalışmalar yapılabilir.

Engelli bireylerin ailelerinin sosyo-ekonomik düzeylerinin düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Engelli bireylerin ailelerinin büyük çoğunluğunun toplam gelirinin 500 TL ve altında olduğu görülmektedir. Bu gelirin ise çoğunlukla engelliler için tahsis edilen engelli maaşını yansıttığı yine veri toplama esnasında yapılan görüşmeler neticesinde anlaşılmaktadır. Yine bu görüşmelerde, engelli bireyler aldıkları ödeneğin yetersiz olduğunu söylemekle birlikte, bu maaşın üç aylık şeklinde ödenmesinden ziyade aylık tahsis edilmesini daha çok arzuladıkları tespit edilmiştir. Bir başka önemli husus da, çalışabilecek durumda olan birçok aile fertleri ve engelliler maaşların iyileştirilmesinden ziyade kendilerine iş imkânlarının sunulmasını ve kendi emekleriyle bir şeyler yapmak istediklerini belirtmişlerdir.

Engelli bireylerin oturdukları evlere bakıldığında, ağırlıklı olarak müstakil evlerin olduğu, ısınmaların soba aracılığıyla sağlandığı, oda sayılarının ortalama üç tane olduğu anlaşılmaktadır. Banyo ve tuvaletlerin önemli bir kısmının dışarda olduğu görülmüştür.

Engelli bireylerin ekser çoğunluğunun engelli raporu olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, çok az da bir kısım engelli bireylerin engel durumu itibarıyla raporlanın olmadığı görülmektedir. Ayrıca, engelli

bireylerin engelli kimlik kartlarının ekser çoğunluğu itibarıyla olmadığı da ortaya çıkmıştır. Engelli bireylere sağlanan haklardan yararlanılabilmesi için engelli raporunun ve engelli kimlik kartının olması gerekmektedir. Bu bakımdan, tüm engelli bireylerin engelli raporu ve engelli kimlik kartı almaları teşvik edilebilir.

Engelli bireylerin yarıdan fazlasının engellilik derecesinin yüzde 40-50 arasında olduğu anlaşılmaktadır. Bu oranın sevindirici olduğu söylenebilir. Zira engellilik derecesi 40-50'ye kadar çıkabilen engelli bireylerin günlük yaşamlarını sürdürürken çok fazla yardıma ihtiyaçları olmayabilir.

Engelli bireylerin ailelerinin evde bakım ücreti alma durumları incelendiğinde, büyük çoğunluğunun evde bakım ücreti almadığı görülmüştür. Engellilik derecesi de dikkate alınır, araştırma kapsamındaki engelli bireylerin evde bakım ücreti almıyor olmaları makul karşılanabilir. Ancak, ailelerin ekonomik durumlarının yetersizliği dikkate alınır, burada engelli bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılama noktasından kısmi yardımların yapılmasının da gerekli olduğu söylenebilir.

Engellilerin büyük çoğunluğunun sivil toplum kuruluşlarına üye olmadıkları görülmüştür. Kar amacı gütmeyen ve amaçları kapsamında topluma yararlı olmayı ilke edinen bu kuruluşlar bireyin sosyalleşmesine, toplumla barışık ve topluma yararlı bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Özellikle engelli bireylerin problemlerinin daha da iyi anlaşılması, yetkililerin konuya eğilmeleri ve toplumsal duyarlılığın gelişmesi adına bu kuruluşlara üye olmaları teşvik edilmelidir. Gelişmiş ülkelerde ve özellikle İskandinav ülkelerinde engellilerin temel hak ve imkânlarının artırılmasında engelli bireylerin STK'lara üye olması ve isteklerini güçlü bir şekilde ortaya koyması yatmaktadır. Bu bakımdan, engelli bireylerin STK'lara üye olmaları önemlidir. Burada STK'lara da önemli görevler düşmektedir. STK'lar engelli haklarını toplum nezdinde hassasiyetle savunmalı ve akabinde ise bu gayretler

sonucu engellilerin haklarının iyileştirildiğine dair tanıtımlarla engelli bireylerin STK'lara üye olmaları sağlanmalıdır. Devlet politikası olarak dernek ve vakıfların geliştirilmesi adına işbirliğine dayalı politikalar oluşturulması da burada önemli bir etken olabilir.

Engelli bireylerin yarısına yakınının engel dışı hastalıklara da sahip olduğu görülmektedir. Engelli bireylerin hem engeliyle hem de engel dışı hastalıklarıyla mücadele etmesi onların psikolojik yorgunluklarına ve akabinde hayata küsmelerine neden olabilir. Bu bakımdan, gerek özel hastanelerin gerekse kamu hastanelerinin birlikte ya da bağımsız yapacakları projelerle engelli bireylerin sağlık taramasından geçirilmesinde yarar olacaktır.

Devlet tarafından desteklenen rehabilitasyon hizmetleri çok önemli bir toplumsal vazifeyi icra etmektedir. Engelli bireylerin toplumdan soyutlanmaması adına bu tür çalışmaların teşvik edilmesi, rehabilitasyon merkezlerince yürütülen bu eğitim faaliyetlerinin daha bilimsel ve sistemli olması adına akademik çalışmalar yapılması, kamuoyunun dikkatinin bu yöne çekilmesi önemli görülmektedir.

Araştırma kapsamındaki engelli bireylerin engel durumlarının çoğunluğunun doğum sonrası nedenlerden kaynaklandığı görülmektedir. Doğum sonrası engel nedenlerinin ise, kazalar ve hastalıklar olduğu ortaya çıkmıştır. Hastalıklardan cevabını veren katılımcıların büyük çoğunluğu hastalıklarını küçükken geçirilen yüksek ateş, havale, yanlış ilaç ve menenjit hastalığına bağlamışlardır. Kazalardan dolayı engel problemi olan katılımcıların ev, iş ve trafik kazalarından kaynaklandığını söylemek mümkündür. Bununla birlikte doğum sırasında yaşanan travma, yanlış müdahale ve aşırı dozda ilaç yüklemesi gibi nedenler de telifisi zor engellere zemin hazırlamaktadır. Engel durumlarının doğum öncesinden kaynaklanmasında, kalıtsal etkilerle birlikte akraba evliliklerinin de etkili olduğu söylenebilir. Bunun yanında, annenin gebelikte geçirdiği hastalık, gebelikte kullanılan ilaç

gibi nedenlerde doğum öncesi nedenler arasında yer almaktadır. Tüm bunlar dikkate alındığında, engellilik oluşturabilecek birçok nedenin toplumun ve bireyin duyarlı ve dikkatli olması sonucu azalabileceği söylenebilir. Bu bakımdan, ilgili kuruluşların engellilik ve engelliliğinin getirdiği olumsuzluklarla ilgili tanıtım yapımları önemlidir. Ayrıca, engellere yol açan önlenebilir nedenlerin tespit edilerek bunlarla ilgili gerekli tedbirlerin alınması, anne-baba eğitimlerinin yaygınlaştırılması, sağlık okur-yazarlığı kurslarının artırılma çalışmalarının yapılmasının da önemli olduğu söylenebilir.

Engellilerin büyük çoğunluğunun günlük yaşam aktivitelerini az yardım alarak ya da yardım almadan devam ettirebildikleri saptanmıştır. Bu önemli bir bulgudur. Zira engelli bireylerin toplumsal yaşama katılımı ve sosyalleşmesi için engel durumlarının onlara engel olmadığı anlaşılmaktadır. Burada topluma, özel sektöre ve devletin ilgili kurumlarına düşen yaşam içerisinde engellilerin de bireysel olarak günlük aktivitelerini kolaylıkla yerine getirebilecek ortamlar hazırlamaktır. Örneğin, kaldırım, toplu taşıma, bina girişleri ve yolların engellilere göre yeniden düzenlenmesi gibi. Böylece engellinin toplumsal yaşama katılmasının önü açılır.

Engelli bireylerin eksek çoğunluğunun alışveriş merkezlerinin engellilere uygun tasarlanmadığı noktasında hemfikir olduğu görülmektedir. Bu durum engelli bireylerin toplum içerisine katılmada önemli problemlerden biridir. Bu noktada, alışveriş merkezlerinin proje aşamasındayken engellileri de düşünmesi ve ona göre projelerini hazırlamaları gerekmektedir.

Engellilerin büyük çoğunluğunun sosyal yaşama katılmadıkları anlaşılmaktadır. Toplum ve ilgili kuruluşların engelli bireylerin sosyal yaşama katılmaları ve sosyalleşmeleri için proje ve etkinlikler düzenlemeleri gerekmektedir. Engellilerle birlikte tarihi yerlerin gezilmesi

veya onlarla pikniğe gidilmesi ve mesleki veya farklı dallarda kurslar düzenlemek bu tür etkinliklere örnek olarak verilebilir.

Engelli bireylerin yeterince eğitsel faaliyetlerden yararlanmadığı ve böyle bir kaygılarının da olmadığı görülmüştür. Sur ilçesinde özellikle dar gelirlili mahallelerdeki okuma yazma oranlarının da düşük olması, temel ihtiyaçların karşılanmasında yetersiz kalınması eğitimden daha öncelikli ihtiyaçların olduğunu göstermektedir.

Engelli bireylerin sportif ve kültürel faaliyetlere katılımının yetersiz olduğu görülmektedir. Bu durum, engelli bireylerin gerek kişisel gelişiminin gerekse toplumsal katılımının yetersizliğine yol açabilir. Bu bakımdan, engellilere yönelik eğitim-spor-kültür alanlarındaki faaliyetlerin ilgili kurumlar tarafından artırılması ve bu tür faaliyetlere imkanlar ölçüsünde engelli vatandaşların katılımının sağlanmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Belediyenin engellilere yönelik yapmış olduğu hizmetler birçok engelli tarafından yetersiz görülmektedir. Buradan belediyelerin engellilere yönelik hizmetlerinin olmadığı anlaşılmamalıdır. Bu sonucun ortaya çıkmasında, ya engelli bireylerin belediyelerin hizmetlerini görmemesi ya yapılan hizmetlerin duyurulmaması ya da hizmetlerin gerçek anlamda yeterli olmaması gibi hususlar düşünülebilir.

Toplu taşıma araçlarının engellilere uygun tasarlanmadığı birçok engelli tarafından düşünülmektedir. Ayrıca, engelli bireylerin otobüs ve minibüs şoförlerinin tavır ve davranışlarından da rahatsızlık duydukları tespit edilmiştir. Burada, ilgili kurumların minibüs ve otobüs şoförlerine engelli bireylere yönelik daha dikkatli ve duyarlı davranmalarıyla ilgili çalışmalar yapmasının önemli olduğu söylenebilir. Ayrıca, trafik görevlilerine denetimler esnasında bu gibi hususlarda dikkatli davranmaları gerektiği de hatırlatılabilir.

Toplumda engellilere yönelik duyarlılık genel itibarıyla yetersiz görülmüştür. Veri toplama esnasında yapılan sohbetlerde engelli bireyler genellikle yakın komşuların kendilerine yönelik duyarlı ve yardımsever olduğunu; ancak toplumun geneli itibarıyla duyarlı olmadığını dile getirmişlerdir. Hatta zaman zaman zihinsel engellilere yönelik aşırılıkların söz konusu olduğunu da belirtmişlerdir.

Devletin engellilere yönelik hizmetlerinin yeterliğine bakıldığında, engellilerin büyük çoğunluğun hizmetlerden yeterince memnun olmadığı anlaşılmaktadır. Burada devletin engellilere yardım etmediği sonucuna varılamaz. Aksine yardımların ya yetersiz algılanması ya da yeterince duyurulmaması sonucuna ulaşılabilir. Bu sonucun çıkmasında, devletin kendilerine verdiği 3 aylık engelli maaşlarının aylık halinde verilmemiş olması ve maaş miktarının bekledikleri miktarda olmaması etken olmuştur. Zira görüşmelerde sıklıkla bu iki husus dile getirilmiştir. Yine yapılan sohbetlerde, devletin engellilere dönük hizmetlerinin olduğu; ancak bazı uygulamaların şeffaflığın yetersiz olduğunu düşünmektedirler. Mahalli ve mülki yetkililere yakın olunan isimlerin bu imkânlardan yararlandığı iddiası birçok engelli birey ve aileleri tarafından dile getirilmiştir. Bu bakımdan, durumun daha da şeffaflaştırılması ve olası şaibelere meydan verilmemesi için gerekli önlemlerin alınması gerekir. Ayrıca, devletten beklenen diğer bir husus iş imkânlarının oluşturulması ve tedavisi mümkün olan engellilik durumunun tedavi edilmesine olanak sağlanmasıdır. Çünkü veri toplama esnasında birçok engellinin “çalışalım, düzenli bir gelirimiz olsun, engelli maaşına gerek yok” şeklinde görüş bildirdikleri görülmüştür.

Engelli bireylerin devletten beklentilerinin çoğunluğunun temel ihtiyaçları içerdiği tespit edilmiştir. Araştırmaya katılanların tamamına yakını gıda, yakacak ve giyecek yardımı istemekte ve bunun yanında maaşlarında da iyileştirmeye gidilmesini talep etmektedirler. Engelleriyle ilgili olarak gerekli araç/cihazı ekser çoğunluk itibarıyla temin

ettikleri anlaşılmaktadır. Ancak, çok az da olsa engelli bireylerin ilaç, tekerlekli sandalye ve işitme cihazı protez ihtiyaçlarının olduğu da ortaya çıkmıştır.

İster göçle gelen isterse mukim olan engelli bireylerin okul gitmeme oranlarının çok yüksek olduğu saptanmıştır. Engelli bireylerin hayatla barışık ve toplumsal hayatla bütünleşebilmeleri noktasında eğitim durumlarının önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bakımdan, engelli bireylerin eğitimlerine yönelik bilinçlendirme çalışmalarının yapılmasının ve eğitim hizmetlerinin gerekli olduğu durumlarda engellinin evinde de verilmesinin yerinde bir uygulama olacağı öngörülmektedir.

Araştırmaya katılan engelli bireylerin engel durumlarıyla engellinin çalışma isteği birlikte değerlendirildiğinde, ortopedik engelli bireylerin çalışma isteklerinin yüksek olduğu görülmektedir. Bununla beraber, zihinsel engelli bireyler, çoklu engel grubundaki bireyler ve süregelen hastalığı olan bireylerin çalışma isteklerinin daha düşük olduğu anlaşılmaktadır. Bu sonuçlar dikkate alınarak, ilgili kurumların özellikle çalışma isteği ön planda ve kendini çalışabilecek konumda gören engelli grubuna yönelik iş imkanı sağlamalarının önemli bir adım olacağı söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Aslan, M. ve Şeker, S. (2010). Engellilere Yönelik Toplumsal Algı ve Dışlanmışlık (Siirt Örneği). **Sosyal Haklar Uluslararası Sempozyumu**. <http://www.sosyalhaklar.net/2011/bildiri/aslan-seker.pdf>
- Çınar, Nevzat. (2010). Üniversite Kampüslerindeki Peyzaj Erişebilirliğinin Engelliler Açısından İncelenmesi. **Yüksek Lisans Tezi**. Ankara Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Ertem, Seçil. (2010). Avrupa Ülkelerinde Engellilere İlişkin Güncel Politikalar ve Uygulamalar. http://www.izto.org.tr/portals/0/iztogenel/dokumanlar/avrupa_ulkelerinde_engellilere_iliskin_25.06.2012%2012-38-08.pdf
- Karasar, Niyazi. (2009). **Bilimsel Araştırma Yöntemi (19. baskı)**. Nobel Yayıncılık. Ankara.
- Öztürk, Mustafa. (2011). **Türkiye’de Engelli Gerçeği**. (MÜSİAD Cep Kitapları 30). Ajansvista Basımevi. İstanbul.
- Özdemir, S., Başel, H., Şenocak, H. (2009). Sivil Toplum Kuruluşları (STK)’nın Artan Önemi ve Üsküdar’da Faaliyet Gösteren Bazı STK’lar Üzerine Bir Araştırma. **Sosyal Siyaset Konferansları**. Sayı: 56, İstanbul, İ.Ü. İktisat Fakültesi Yay., s. 151–234.
- Ural, A. ve Kılıç. İ. (2006). **Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS İle Veri Analizi**. Detay Yayıncılık. Ankara.
- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5293124d7880a0.68084530 Erişim Tarihi: 21.10.2013
- <http://www.eyh.gov.tr/tr/8240/Turkiye-Ozurluler-Arastirmasi-2002> Erişim Tarihi: 20.10.2013

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5378.pdf> Erişim Tarihi:
21.10.2013

<http://www.disability-europe.net/> Erişim Tarihi: 21.10.2013

http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=1&KITAP_ID=244 Erişim Tarihi: 21.10.2013

http://www.ozida.gov.tr/ayrimciliklamucadele/aratirma_rapor.html Erişim Tarihi: 22.10.2013

EK 1:
ENGELLİ BİREYLERİN İHTİYAÇ ANALİZİ
ANKET FORMU

SUR KAYMAKAMLIĞI SOSYAL YARDIMLAŞMA VE
DAYANIŞMA VAKFI BAŞKANLIĞI

Değerli katılımcı,

Bu anket sur ilçe kaymakamlığının engelli vatandaşlarımızın ihtiyaçlarını ve beklentilerini tespit etmek amacıyla -Karacadağ Kalkınma Ajansının mali desteğiyle yürüttüğü proje kapsamında- hazırlanmıştır. Anketlerin içtenlikle cevaplanması sizlerin ihtiyaçlarının belirlenmesi için önemlidir. Anketin doğru ya da yanlış cevabı yoktur. İlginiz için teşekkür ederim.

BÖLÜM 1: NÜFUS, İKAMET VE AİLE BİLGİLERİ

1. Cinsiyet ( ) Erkek ( ) Kadın
2. Bulduğunuz yere göçle mi geldiniz?: ( ) Evet ( ) Hayır
3. Medeni Hali: ( ) Evli ( ) Bekar ( ) Dul
4. Hanede yaşayan kişi sayısı: ( ) 1-3 ( ) 4-6 ( ) 7-9 ( ) 10 ve üzeri

5. **Eğitim Durumu:** ( ) Okula gitmemiş ( ) Okur-yazar ( ) İlkokul
( ) Orta ( ) Lise ( ) Üniversite
6. **Çalışma durumu:** ( ) Çalışmıyor ( ) Kamu
( ) Özel sektör ( ) Serbest meslek
7. **Engelli kiminle yaşamaktadır?**
( ) Anne- baba ( ) Anne ( ) Baba ( ) Çocukları ( ) Akraba
( ) Yalnız
8. **Ailede başka engelli var mı?**
( ) Yok ( ) Anne ( ) Baba ( ) Kardeş ( ) Eş
( ) Çocuk ( ) Akraba
9. **Anne Baba Sağ mı?** ( ) Anne sağ baba vefat etmiş ( ) Baba sağ
anne vefat etmiş ( ) İki de Sağ ( ) İki de vefat etmiş
10. **Anne Baba Sağ İse Birlikte mi Yaşıyorlar?** ( ) Evet ( ) Boşanmış
( ) Ayrı yaşıyorlar
11. **Anne Eğitim Durumu:** ( ) Okula gitmemiş ( ) Okur-yazar
( ) İlkokul ( ) Orta ( ) Lise ( ) Üniversite
12. **Anne Çalışma durumu:** ( ) Çalışmıyor ( ) Kamu ( ) Özel sektör
( ) Serbest meslek
13. **Baba Eğitim Durumu:** ( ) Okula gitmemiş ( ) Okur-yazar
( ) ilkokul ( ) Orta ( ) Lise ( ) Üniversite
14. **Baba Çalışma durumu:** ( ) Çalışmıyor ( ) Kamu
( ) Özel sektör ( ) Serbest meslek

BÖLÜM 2: AİLENİN SOSYO-EKONOMİK DURUMU İLE İLGİLİ BİLGİLER

15. **Ailenin Aylık Toplam Geliri:** ( ) 0-500 ( ) 501-1000
( ) 1001-1500 ( ) 1500 üzeri

16. Ailenin Konut Durumu

- Ev Sahibi   Kiracı   Anne-Baba Evi
 Akrabanın Evi   Diğer

17. Oturduğu Konut Tipi: Gece Kondu   Apartman Dairesi
 Müstakil

18. Oturulan Konutun Isınma Şekli: Soba   Kalorifer
 Doğalgaz

19. Oda Sayısı: 1   2   3   4   5

20. Banyo Tuvalet: Banyo –Tuvalet İçerde   Beraber
 Banyo İçerde –Tuvalet Dışarıda
 Banyo Dışarıda- Tuvalet İçerde   Her İkisi De Dışarı

21. Eşya Durumu: Buzdolabı   Çamaşır makinesi
 Bulaşık makinesi   Mobilya   Bilgisayar   Televizyon

22. Ek gelir kaynağı var mı: Ev   Dükkan   Bağ-Bahçe
 Arsa/Tarla   Yok

BÖLÜM 3: ENGEL DURUMU İLE İLGİLİ BİLGİLER

23. Engel durumunuz için sağlık kurulu raporunuz var mıdır?

- Var   Yok

24. Engelli kimlik kartınız var mıdır? Var   Yok

Özürlülük derecesi: % .....

25. Evde bakım ücreti alıyor musunuz? Evet   Hayır

26. Engelinizle ilgili herhangi bir sivil toplum kuruluşuna (dernek, vakıf vb.) üye misiniz?

- Evet   Hayır

27. Engel durumunuz nedir? (Birden çok seçenek işaretlenebilir)

Ortopedik	( )	Zihinsel	( )
Görme	( )	Ruhsal ve Duygusal	( )
İşitme	( )	Süreğen Hastalık	( )
Dil ve konuşma	( )	Diğer (.....)	( )

28. Engeliniz dışında bir hastalığınız var mı? ( ) Evet ( ) Hayır**29. Engeliniz için rehabilitasyon hizmeti alıyor musunuz?**

- ( ) Evet ( ) Hayır ( ) Daha önce aldım

30. Engel nedeni?

- [ ] Doğum Öncesi
( ) Annenin gebelikte geçirdiği hastalık
( ) Annenin gebelikte kullandığı ilaç
( ) Anne baba arasındaki akrabalık
[ ] Doğum Sırası
[ ] Doğum Sonrası
[ ] Diğer

31. Doğum sonrası ise nedeni nedir?

- [ ] Kazalar ( ) Ev ( ) İş ( ) Trafik ( ) Diğer
[ ] Hastalıklar Belirtiniz: .....
[ ] Bilinmiyor

32. Günlük yaşam aktivitelerinizi yerine getirebiliyor musunuz?

- ( ) Yardım almadan
( ) Az yardımla
( ) Başkasına tam bağımlı

BÖLÜM 4: ENGELLİ VATANDAŞLARIN İHTİYAÇ VE BEKLENTİLERİNE DAİR

33. Toplumda sosyal yaşama katılıyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır ( ) Bazen

34. Eğitsel faaliyetlerle ilgili yeterince destek alabiliyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

35. Sportif faaliyetler için yeterince destek alabiliyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

36. Kültürel faaliyetler için yeterince destek alabiliyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

37. Engel durumunuza bağlı bir teknolojik ürün ihtiyacınız var mı?

( ) Evet ( ) Hayır

38. Eğer çalışmıyorsanız iş imkânı söz konusu olduğunda çalışmak ister misiniz?

( ) Evet ( ) Hayır

39. Çalışma söz konusu olduğunda yardım almadan işe gidebilir misiniz?

( ) Evet ( ) Hayır

40. Tamamladığınız herhangi bir kurs var mı? ( ) Evet ( ) Hayır

41. Belediyenin engellilere dair hizmetlerini yeterli görüyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

42. Toplu taşıma araçları engellilere uygun şekilde tasarlanmış mı?

( ) Evet ( ) Hayır

43. Yollar ve kaldırımlar engellilere uygun şekilde tasarlanmış mı?

( ) Evet ( ) Hayır

44. Alışveriş merkezleri engellilere uygun şekilde tasarlanmış mı?

( ) Evet ( ) Hayır

45. Toplumda engellilere yönelik duyarlılık yeterli düzeyde midir?

( ) Evet ( ) Hayır

46. Devletin engellilere yönelik çalışmalarını yeterli görüyor musunuz?

( ) Evet ( ) Kısmen ( ) Hayır

47. Engeliniz için ihtiyaç duyduğunuz herhangi bir cihaz, araç var mıdır?

( ) Protez

( ) Ortez

( ) Tekerlekli sandalye

( ) Koltuk değneği

( ) İşitme cihazı

( ) Beyaz baston

( ) İlaç

( ) Diğer belirtiniz: .....